

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM GÖRDÜĞÜ
OKULLARDAKİ REHBERLİK İHTİYAÇLARININ REHBER
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Ahmet UYANIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Öğr. Üyesi Dr. Barbaros YALÇIN

Konya-2019



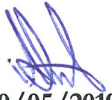
T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet UYANIK
	Numarası	148301051021
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.


10/05/2019
Ahmet UYANIK



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet UYANIK
	Numarası	148301051021
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi S. Barbaros YALÇIN
	Tezin Adı	Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi başlıklı bu çalışma 14/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi S. Barbaros YALÇIN	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Şahin KESİCİ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Kasım KARATAŞ	

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın bütün aşamalarında bana destek olup yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Barbaros YALÇIN'a saygı ve şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmalarına başladığım andan tezin teslimine kadar tüm aşamalarda desteklerini esirgemeyen aileme buradan sevgilerimi yolluyorum.

Araştırmanın verilerini oluştururken görüşlerinden yararlandığım ve araştırma sonuçlarının temelini oluşturan fikirlerin sahipleri olan, araştırmaya katılan Rehber öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Ahmet UYANIK

KONYA - 2019

ÖZET

Bu araştırmanın amacı okullarda yer alan Suriyeli öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını okullarında yer alan okul rehber öğretmeni görüşlerine göre incelemektir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni olarak nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması seçilmiştir. Araştırma evrenini Konya ilinin Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinde kamuda çalışan 30 rehber öğretmen oluşturmaktadır. 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içinde yapılan bu çalışmada araştırmanın verilerini toplamak için araştırmacının oluşturduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler toplandıktan sonra içerik analizi ile yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendikten sonra kişisel rehberlik, eğitsel rehberlik ve mesleki rehberlik alanında alt temalar ortaya konulmuştur. Kişisel rehberlikte; Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim sorunu, akran zorbalığına maruz kalma, okul içinde fiziksel şiddeti kullanma ve okul ortamında ayrımcılığa maruz kalma sorun alanları ortaya çıkmıştır. Eğitsel rehberlikte ise; hazırbulunuşluk seviyesinin sınıf ortamının altında olması, okul ve sınıf kurallarına aykırı davranma ve düşük okul motivasyonu en çok bahsedilen sorun alanları arasında yer almıştır. Mesleki rehberlikte ise; gelecek meslek planlarının olmaması, Türkiye’de yükseköğrenim hedefi olmaması ve ailelerin kız çocuklarının eğitime karşı olması gibi alt başlıklı sorun alanları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın okullarda bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerle ilgili yapılacak okul rehberlik hizmetlerine katkı sunulacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik İhtiyacı, Mülteci Öğrenciler, Suriye, Geçici Koruma

SUMMARY

The aim of this study is to examine the guidance needs of Syrian students taking place in schools according to the opinions of the school guidance counselors in their schools.

Qualitative research method was used in the research. The case study, which is one of the qualitative research designs, was chosen as the design of the research. The research population consists of 30 counselors working in the public in Meram, Selçuklu and Karatay districts of Konya. In this study, which was conducted in 2018-2019 academic year, semi-structured interview form formed by the researcher was used to collect the data of the research. The data were analyzed by means of content analysis. After examining the findings, sub-themes were introduced in the field of personal guidance, educational guidance and vocational guidance. In personal guidance; Problems of language and communication among Syrian students, exposure to peer bullying, use of physical violence within the school and exposure to discrimination in the school environment have emerged. In educational guidance; the level of readiness below the classroom environment, violations of school and classroom rules, and low school motivation were among the most mentioned problem areas. In vocational guidance; The lack of future career plans, lack of goals, such as higher education in Turkey and took the family to be entitled to the education of girls against problem areas have emerged. It is thought that this study will contribute to the school guidance services related to the temporary protection status of the Syrian students in the schools.

Key words: Need for Guidance, Refugee Students, Syria, Temporary Protection

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
1.BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı.....	3
1.2.Araştırmanın Önemi.....	4
1.3.Sayıtlar (Varsayımlar).....	4
1.4.Sınırlılıklar.....	5
1.5.Tanımlar.....	5
2.BÖLÜM.....	6
KONUyla İLGİLİ KURAMSAL VE KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR.....	6
2.1. Çağdaş Eğitimde Rehberlik Hizmetleri.....	6
2.1.1. Rehberliğin Tanımı.....	7
2.1.2. Psikolojik Danışma.....	8
2.1.3. Rehberliğin Amacı.....	9
2.1.4. Rehberliğin Temel İlkeleri.....	10
2.1.5. Eğitim Kademelerine Göre Rehberlik Hizmetleri.....	12
2.1.5.1. Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik.....	12
2.1.5.2. İlkokul ve Ortaokulda Rehberlik Hizmetleri.....	13
2.1.5.3. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetleri.....	13
2.2. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Öğrenciye Dönük Hizmetler.....	14
2.2.1. Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	14

2.2.2. Oryantasyon Hizmetleri.....	15
2.2.3. Öğrenciyi Tanıma Hizmetleri.....	15
2.2.4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmetleri.....	15
2.2.5. Sevk Hizmetleri.....	16
2.2.6. Yönelme ve Yerleştirme Hizmetleri.....	16
2.2.7. İzleme ve Değerlendirme Hizmetleri.....	16
2.2.8. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması.....	16
2.2.9. Konsültasyon Hizmetleri.....	17
2.2.10. Ebeveynlere Yönelik Rehberlik Hizmetleri.....	17
2.2.11. Çevre ile İlişkiler.....	17
2.2.12. Araştırma ve Değerlendirme Hizmetleri.....	18
2.3. Problem Alanlarına Rehberlik.....	18
2.3.1. Kişisel Rehberlik.....	18
2.3.1.1. Kişisel Rehberlik Hizmetleri ve Problem Alanları.....	19
2.3.2. Eğitsel Rehberlik.....	20
2.3.2.1. Eğitsel Rehberliğin Amaçları.....	20
2.3.3. Mesleki Rehberlik.....	21
2.3.3.1. Mesleki Rehberliğin Amaçları.....	21
2.4.1. Göç Olgusu.....	22
2.4.2. Göçmen.....	23
2.4.3. Mülteci.....	23
2.4.4. Mülteci Öğrenciler.....	24
2.4.5. Geçici Koruma.....	24

2.4.6. Suriyelilerin Türkiye’de Dağılımı.....	26
2.4.7. Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu İçin Yapılan Çalışmalar.....	29
2.4.8. Geçici Eğitim Merkezi.....	30
2.4.9. PICTES Projesi.....	31
2.4.10. Türkiye’de Suriyelilerin Psikososyal Destek Gereksinimi.....	32
2.4.11. Suriyeli Öğrencilerin Yaşadığı Travmalar.....	34
2.4.12. Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	34
2.4.13. Göç Travması.....	35
2.5. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar.....	35
2.5.1. Rehberlik İhtiyaçları İle İlgili Çalışmalar.....	35
2.5.2. Suriyeli Çocuklarla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	39
3.BÖLÜM.....	42
YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Araştırmanın Grubu.....	44
3.3. Veri Toplama Araçları.....	47
3.4. Verilerin Analizi.....	48
3.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	48
3.5.1. İç Geçerlik.....	49
3.5.2. Dış Geçerlik.....	50
3.5.3. İç Güvenirlik.....	50
3.5.4. Dış Güvenirlik.....	51

4.BÖLÜM.....	52
BULGULAR VE YORUM.....	52
4.1. Suriyeli Öğrencilerin Kişisel Rehberlik İhtiyaçları Hakkında Rehber Öğretmen Görüşleri.....	52
4.2. Suriyeli Öğrencilerin Eğitsel Rehberlik İhtiyaçları Hakkında Rehber Öğretmen Görüşleri.....	64
4.3. Suriyeli Öğrencilerin Mesleki Rehberlik İhtiyaçları Hakkında Rehber Öğretmen Görüşleri.....	76
4.4. Suriyeli Öğrencilerin Sahip Olduğu Diğer Sorunlar.....	83
5.BÖLÜM.....	90
SONUÇLAR TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	90
Sonuçlar.....	90
Tartışma.....	95
Öneriler.....	98
KAYNAKÇA.....	100
EKLER.....	107
EK 1. VERİ TOPLAMA ARACI.....	108
EK 2.ARAŞTIRMA İZİNİ.....	109
EK 3.KATILIMCILARIN ÇALIŞTIĞI KURUM BİLGİSİ.....	110
EK 4. KATILIMCI ONAM FORMU.....	111

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Rehberlik, bireyin kendini tanınması, var olan sorunlarını aşması, kendi hayatıyla ilgili hükümlerde bulunması, yakın çevresi ile adaptasyonu sağlanması için alanında yetişmiş kişilerce verilen profesyonel bir hizmettir (Kepçeoğlu, 1999: 13). Rehberlikte danışılan kişiye hizmetler; kişinin kendini gerçekleştirmesine, gelecek yaşantısında işine yarayacak beceriler kazanmasına, çevresiyle olan uyumunu geliştirecek kazanımlar elde etmesini sağlar (Tan, 2000:18).

Rehberlik hizmetlerinde bireye yardım edilirken onun adına kararlar verilmez, yönlendirme yapılmaz ve bireye nasihatle bulunulmaz. Rehberlikte, bireyin tüm yönleriyle kendisini tanınması sağlanır. Hayatına yön veren kararları almadan önce sahip olduğu bütün seçenekleri tarafsız bir sunumla bireye aktarılır. Seçeneklerinden birini seçmesi için bireye baskı yapılmaz. Rehberlik bireyin tam verimliliğe ulaşması için bireye verilen hizmetlerin tamamını oluşturur (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006: 334).

Yeşilyaprak' a (2006) göre alanında yetişmiş kişiler, rehberliği tarif ederken üzerinde durduğu öğeler maddeler halinde aşağıdaki gibi belirtir:

1-Rehberlik faaliyetleri, bireyin kapasitesini artırma ve adaptasyonunu sağlama amacı taşır.

2-Rehberlik hizmetleri, alanında yetişmiş uzman kişiler tarafından programlı olarak sunulur.

3-Rehberlik hizmetleri, çeşitli basamak ve bölümlerden oluşan ve sürekli devam eden bir hizmettir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri, okulda yer alan eğitim faaliyetlerinin içinde önemli bir yere sahiptir. Eğitim hizmetleriyle bir bütünlük taşır ve ondan bağımsız bir hizmet olarak düşünülemez. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri, okul türü, okulun öğretim amacı ve eğitim kademesine göre

ilkeleri amaçları y6n6nden farklılaşabilir. Her okulun var oluş amacına uygun rehberlik faaliyetleri düzenlenebilir (Kepçeoğlu, 1999: 79). B6t6n okullarda aynı şekilde uygulanan tek d6ze bir rehberlik programı yoktur. Bir okulda t6m y6nleriyle uygulanıp başarılı olan bir program, başka bir okulda başarısız bir sonuç verebilir. Okul rehberlik planı oluşturulurken okulun imkanları ve koşulları dikkate alınır. Bunun sonucu olarak t6m y6nleriyle başarılı rehberlik planı için, okulda yer alan paydaşların ihtiyaçları ve okul kapasitesi dikkate alınarak bir program geliştirilir (Tan, 2000: 269).

Erkan'a g6re (1997) okulda yer alan 6đrencilerin, ihtiyaç duyacağı rehberlik hizmetlerinin tespiti için, aşağdaki y6ntemlerden yararlanılır;

1-Okulda yer alan 6đrencilerin t6m y6nleriyle kendilerini tanınmasını sağlama ve keşfettiği gizil g6leri geliştirmesini sağlayacak test ve test dışı sonuçlardan yararlanma

2-6đrenci, veli, 6đretmen ve okul idaresi ile gerçekleştirilen bireysel psikolojik danışmalar

3-Psikolojik danışma s6recinden yararlanmış 6đrencilerle ilgili bilgi alışverişinde bulunma

4-Geçmiş eğitim-6đretim yılında ortaya konulan rehberlik faaliyetlerinin g6zden geçirilmesi

5-Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleriyle ilgili tez ve makalelerin taranmasıyla ortaya çıkan konular hakkında bilgilere sahip olma

6-Okulda yer alan paydaşların rehberlik faaliyetleri konusunda ihtiyaç duyduğu isteklerinin anket ve envanterler ile tespit edilmesi.

6đrencilerin, akademik başarı noktasında y6ksek performans g6stermesi onların psikolojik y6nden olumlu ilerlemesini sağlar. Ortaya konulan bu sebep-sonuç ilişkisi eğitim sistemi içinde yer alan Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin b6t6n içinde çok 6nemli ve tartışılmaz bir parçası olmasını sağlar (6ltanır, 2005:105). Rehber 6đretmenler, okul rehberlik hizmetlerinin değişmez bir 6yesi olan 6đrencilerin,

sürekli değişen gereksinimlerini göz önünde bulundurarak okul rehberlik planları oluşturmalıdır. Eğitim sisteminin vazgeçilmez üyesi olan öğrencilerin, içinde buldukları bilgi ve teknoloji çağının etkisiyle ihtiyaçları sürekli değişkenlik göstermektedir. Var olan bu değişkenlik okul rehberlik faaliyetlerini de etkilemekte, zamanın ruhunu yakalaması için sürekli dönüşüm içinde olmasını mecbur kılmaktadır (Lavas, 2012:32).

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyıl, insanların ülkesinden, buldukları bölgeden başka bir yere göçe zorlandıkları ve bu göç sorunun tarih boyunca en fazla yaşandığı bir dönemdir. Tarih boyunca bireyler; açlık, savaş, kıtlık ve buna benzer sebepler ile buldukları toprakları terk etmişlerdir. 2011 yılının ortasından itibaren Suriye’de başlayan iç savaş neticesinde Suriyeli insanların birçoğu buldukları yeri terk etmek zorunda kalmışlardır. Suriye ile büyük bir kara sınırı olan Türkiye, bu göçlerden etkilenmiş ve 3,5 milyonu aşkın Suriyeliyi ülkesinde misafir etmiştir. Bu rakamlar, Türkiye’yi ülkesinde en çok mülteci barındıran ülke konumuna yükseltmiştir (Saklan, 2018:3). Türkiye’ye göçle gelen Suriyeliler arasında zorunlu eğitim dönemi (5-18) içinde bulunan Suriyeli sayısı 912.044’tur. Okula kayıtlı öğrenci sayısı ise 482 bin civarındadır. Bu öğrencilerden yaklaşık 60 bin’e yakını kamu okullarında Türk akranları ile aynı sınıflarda eğitim görmektedir. Bunun dışında kalan yaklaşık 410 bin civarında Suriyeli öğrenci ise geçici eğitim merkezleri, kamplarda açılan eğitim kurumlarında Suriye müfredatına benzer eğitim dili Arapça olan yerlerde eğitimlerini sürdürmektedir (Erdoğan ve ark, 2017:10).

1-2 Araştırmanın Amacı

2011 Suriye iç savaşı çıktıktan sonra ülkemize göç eden Suriyeli mülteciler arasında nüfus olarak en fazla yer alan kesim okul çağında olan genç nüfustur. Ülkemizde yer alan Suriyeli mülteci çocukların okullarımızda yerleştikten sonra birçok alanda sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorunların çözümünde okullarda bulunan Rehberlik öğretmenlerin katkısı çok önemlidir. Yapılacak olan bu çalışma Rehberlik öğretmenlerinin mülteci ile ilgili yaptıkları çalışmaların kayıt altına alınmasına ve bu alanda sonradan yapılacak çalışmalara referans olacaktır. Suriyeli mülteci öğrenciler ile ilgili yapılacak sonraki çalışmalara ışık tutacaktır.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap alınacaktır:

1. Suriyeli mülteci öğrencilerin okul rehberlik servisine getirdiği sorunlar nelerdir?
2. Suriyeli mülteci öğrencilerin kişisel rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
3. Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?
4. Suriyeli mülteci öğrencilerin mesleki Problemlerle baş etmeleri ile ilgili olan rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçları nelerdir?

1-3 Araştırmanın Önemi

Türkiye’de son yıllarda hızla artan Suriye uyruklu mülteci çocukların yaşadıkları sorunlar, içinde bulunduğumuz devlet ve toplum içinde çözülmeyi bekleyen problemlerin en başlarında gelmektedir. Suriyeli mülteci çocuklar, parçalanmamış aile yapısına mensup çocuklara kıyasla birçok yönden dezavantajlı durumdadır. Bu dezavantajlı durumların başında ise çocukların meslek seçimi, akademik ders desteği, kişisel gelişim ve kariyer planlaması konusunda aile içinde ebeveynlerinden gerekli desteği almadığı düşünülmektedir. Türkiye’de Suriye uyruklu mülteci yetişkinler için daha önce birçok yönden araştırma yapılmış olup mülteci öğrencilerin kendileri hakkındaki yapılan çalışma sayısı son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılacak bu çalışmada Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin yaşadıkları kişisel sorunlar ve ihtiyaç duydukları rehberlik ihtiyaçları hakkında okul rehber öğretmenleri ile görüşme gerçekleştirilecek, yaşadıkları sosyal sorunlar incelenecek ve bu konuda bir farkındalık ortaya konulacaktır.

1-4 Varsayımlar (Sayıtlar)

1. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, ölçme aracına dürüst, doğru ve güvenilir bir şekilde yanıt vermiştir.
2. Araştırma örneklemini oluşturan Rehber öğretmenlerin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

3. Rehber öğretmenlere sunulan yarı yapılandırılmış görüşme soruları, okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin rehberlik ihtiyaçları ile ilgili öğretmen görüşlerini ölçecek niteliktedir.

1-5 Sınırlılıklar

Bu araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Konya ili Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerinde yer alan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu kurumlarında çalışan Rehberlik öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.

1-6 Tanımlar

Mülteci: Savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan, güvenli bir yer olarak başka bir ülkede yaşamak zorunda olan insan topluluğudur (Uluslararası Göç Örgütü, 2009:43).

Göç: "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhacerettir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009:22).

Rehberlik: Kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce bireye verilen psikolojik yardımlardır (Tan, 2000:18).

Geçici Koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesele olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009:19).

2. BÖLÜM

2.1 Çağdaş Eğitimde Rehberlik Hizmetleri

Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilerin sahip olduğu bedensel, zihinsel ihtiyaçları dikkate alarak, ona göre kendi bünyesinde yardım hizmetleri düzenler. Bu temel hizmetlerin yanı sıra; öğrencilerin çevresiyle daha iyi iletişim kurmasını, çevreyle iletişim halinde iken ortaya çıkan sorunları işbirliği çözmeyi, kişilik ve yeteneğine uygun gelecekte iyi bir iş sahibi olmasını, keşfedemediği kuvvetli yönlerini ortak çaba ile keşfetmesini ve bu keşfedilen kuvvetli yönlerini üzerinde durarak daha da geliştirmesi çalışmalarını kapsar (Kuzgun, 1991:61).

Öğrenci Kişilik Hizmetlerinde yapılan alt yardımlar maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır (Yeşilyaprak, 2006:5):

Sağlık Hizmetleri: Öğrencilerin, sağlıklı gelişimi için önleyici tedbirler alma, her türlü hastalık ve sağlık sorunlarına karşı öğrencilerin bilincini arttırma ve bu konu hakkında bilgilendirmede bulunma, okullarda öğrenci sağlığının korunması için sağlık hizmeti veren kuruluşlarla ortak hareket etme.

Sosyal Kültürel Hizmetler: Öğrencilerin ders dışı zamanlarını en etkili ve yararlı şekilde geçirmeleri için danışmanlık yapma, yol göstermedir. Bireyin, serbest zamanını etkin geçirmesi için en verimli atmosferi oluşturma hizmetini kapsar.

Özel Eğitim ve Yetiştirme Hizmetleri: Özel Eğitim kapsamına mensup öğrenciler için gerekli olan eğitim programları ve yapılması gereken eğitsel faaliyetler bu başlık altında hizmete sunulur.

Rehberlik Hizmetleri: Öğrencilerin sahip oldukları güçlü yönleri keşfetmesi, okul akademik başarısının arttırılması ve gelecekte etkin kariyer hedefi oluşturması için, okulda verilen hizmetler bu başlık kapsamındadır. Alt hizmetleri şunlardır:

- 1- Psikolojik Danışma Hizmeti
- 2- Bireyi Tanıma Hizmeti

- 3- Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti
- 4- Yöneltilme ve Yerleştirme Hizmeti
- 5- İzleme ve Değerlendirme Hizmeti
- 6- Oryantasyon Hizmeti
- 7- Müşavirlik Hizmeti
- 8- Araştırma ve Geliştirme Hizmeti
- 9- Çevre/Veli ile İlişkiler

Öğrencinin eğitsel kariyeri boyunca, yukarıda verilen hizmetler istenilen şekilde öğrenciye aktarılırsa onun akademik başarısını, kariyer hedefini, kişisel sorunlarını çözmeye becerisini istenilen seviyeye çekecektir. Buna ek olarak, istenilen hedeflerin gerçekteşmesini zora sokan meselelerin de ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. Sonuç olarak, öğrenci zorunlu eğitim süreci içinde kendini gerçekteştirmek için sahip olduğu gizil güçleri kullanarak başarıya ulaşacaktır (Yeşilyaprak, 2006:6).

2.1.1. Rehberliğin Tanımı

Rehberlik ile ilgili kavramlar incelendiğinde, farklı açılardan bakılarak, değişik açıklamaların yapıldığı görölmektedir. Ele alınan tanımlarda öğrencinin kariyer ve iş seğimine, kendini gerçekteştirmek için sahip olduğu kuvvetli yönleri bulmasına, kişisel sorunlarının çözümleri için sahip olduğu kuvvetli yönleri bulmasına ve bunun için danışmandan yardım almasına atıfta bulunulmuştur (Deniz ve Erözkan, 2010:6-7). Kepçeoğlu (1999), rehberliği, bireyin kendini gerçekteştirmesi için; kişinin özünü doğru algılaması, sorunlarını tek başına veya yardım alarak halletmesi, kendine ait dünyasında sağlıklı bir şekilde büyümesi, uyumlu kişilik yapısına sahip olması için alanında eğitim kişilerce verilen yardım hizmeti olarak tanımlar. Tan (1992), kişinin; sağlıklı seğimlerde bulunması, ideal bir biçimde gelişimini sürdürmesi, çevresi ile olan adaptasyonunu engelleyen problemleri aşması için yetkin bir şekilde çaba göstermesi için, bireye verilen kişiye özgün, programlı, yardım hizmetidir. Glanz (1974), ise rehberliği, bireye önceden hazırlanmış etkinlikler vererek, onun hayat tecrübesini arttırmak, yaşadığı yerin bağımsız bir üyesi olmasını sağlamak olarak tanımlar. Shertz ve Stone, bireyin sahip olduğu kuvvetli yanları geliştirmek için önce kendisini ve ait olduğu dünyayı keşfetme sürecine, rehberlik hizmeti adını vermiştir (Akt: Deniz ve Erözkan, 2010:7).

Ersever (1988)' göre rehberlik faaliyetleri, bağılı olduğu eğitim kuruluşunun misyonuna göre hizmet eder. Eğitim kuruluşunun içinde yer alan bireylerin hedefleri doğrultusunda rehberlik faaliyetleri hizmetlerde bulunur. Eğitim kurumunun var olan kapasitesi tamamıyla kullanılarak öğrencilerin, eğitsel, kişisel ve mesleki ihtiyaçları karşılanır. Öğrencilerin var olan sorunları, sahip olduğu potansiyel en iyi şekilde kullanılarak çözüm yolları aranır. Öğrenciye en uygun çözüm alanları sunularak kendi kapasitesini arttırması beklenir (Akt: Poyraz:2007:29).

Rehberlikte kişi adına kararlar alınmaz, bireye dıştan yönlendirilme yapılmaz. Kişiye nasihatler sunulmaz. Rehberlik bireye yol sunmak değil, bireyin doğru yolu keşfetmesini sağlamaktır. Hayatı boyunca sahip olacağı kişisel özellikleri keşfedip onu en uygun şekilde kullanmasına ve olumlu yönde özelliklerini geliştirmesini sağlamaktır. Rehberlik hizmetinde, bireyin ait olduğu dünyasını tüm yönleriyle görmesine fırsat tanınır. İfade edilen tüm yardımların bu konuda eğitim almış kişilerce bireye sunulması şarttır. (Deniz ve Erözkan, 2010:7)

2.1.2. Psikolojik Danışma

Psikolojik Danışma, danışan ile danışmanın karşılıklı olarak bulunduğu, danışanın sorunlarını çözme amacıyla, bu konuda profesyonel eğitim almış danışmanın becerileri ışığında yapılan yardım sürecine denir (Tan,1992:20).

Psikolojik Danışma, rehberlik hizmetlerinin kapsamı içindedir. Okullarda Psikolojik Danışma Hizmetlerini sadece bu konuda eğitim almış okul rehber öğretmenleri yerine getirir. Okul Çerçeve Planında yer alan diğer rehberlik hizmetleri, okulda yer alan sınıf rehber öğretmenleri ve diğer okul paydaşlarının bir araya gelip oluşturduğu ortak bir hizmet anlayışı ile yerine getirilir. Öğrencilerin bireysel sorunlarının çözümü için gerçekleştirilen psikolojik danışma hizmetini sadece okul rehber öğretmenleri yerine getirir (Tan, 1992:55).

2.1.3. Rehberliğin Amacı

Rehberliğin en önemli hedefi, öğrencinin kişisel potansiyelini keşfetmesine yardımcı olmaktır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik çalışmalarının altında yatan en

önemli amaç olan kendini gerçekleştirme, tüm yapılan faaliyetlerin altında yatan en önemli hedeftir (Kepçeoğlu,1999:13).

Kendini gerçekleştirme, bireyin sahip olduğu gizil güçlerini keşfetmesi, tüm potansiyelini sonuna kadar kullanabilme becerisini kazanma becerisine ulaşmasıdır. İngilizceden dilimize “tam verimlilik” olarak da çevrilecek anlama gelir (Yeşilyaprak ,2006:8).

Okul rehberlik hizmetlerinin en önemli anlayışı olan kendini gerçekleştirme, çağdaş bireyin olmazsa olmaz özelliklerinden bir tanesidir. Kendini gerçekleştirmiş bir bireyden maddeler halinde bahsetmek gerekirse:

- 1-Kendi özünü ve dünyasını olduğu gibi somut görür.
- 2-Özeleştirme mekanizması oldukça gelişmiştir.
- 3-Etkin ve bağımsız bir kişilik yapısına sahiptir.
- 4-Yeni deneyimlerin peşinde koşar, tutucu değildir.
- 5-Sorumlulukları hakkında bilinçlidir, onları ihmal etmez.
- 6-Çevresi hakkında olumlu tutum sergiler.
- 7-Herkese karşı önyargısız davranır.
- 8-Şimdi ve geleceğe daha fazla dikkat eder. Geçmişle fazla oyalanmaz.
- 9-Yeni fikirler üretmekte başarılıdır (Cüceloğlu, 1992:429).

Kendini gerçekleştirme, bireyin sadece yaşamın bir döneminde ortaya koyduğu faaliyet değildir. Birey dünyada var oldukça kendini gerçekleştirmeye devam eder. 21.yüzyıl eğitim faaliyetlerinin en önemli hizmetlerinden olan Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en temel gayesi, öğrencilerin zihinsel, sosyal, bedensel gelişimlerinde kendilerinde var olan en üst potansiyeli sergilemesine yardımcı olmaktır (Deniz ve Erözkan ,2010:10).

2.1.4. Rehberliğin Temel İlkeleri

Okullarda yer alan Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin altında yatan başlıca ilkeler maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır (Yeşilyaprak, 2006:15-16-17):

Psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının özünde insan haklarına değer ve hümanist bir yaklaşım vardır

Toplum içinde bireye verilen önem ne kadar çok yüksekse, toplumun hizmetinde olan okullardaki rehberlik hizmetlerinin standartları o kadar çok yüksek olur. Kişisel hak, ve özgürlüklere önem veren, insanı yücelten kişilerin başta olduğu eğitim kurumlarında rehberlik hizmetleri başarılı olur.

Okullarda öğrenci merkezli rehberlik hizmetleri esastır

Rehberlik Hizmetleri sadece problemi olan öğrenciler için değil okulda yer alan tüm öğrencilere yöneliktir. Bireyin gelişimi için, kişisel farklılıklar esas alınarak bireye özgü çalışmalar gerçekleştirilir.

Okuldaki eğitim-öğretim hizmetleri ile rehberlik faaliyetleri birbiriyle bağlı olarak çalışır

Öğrencilerin verimli, etkin bir şekilde gelişimi için rehberlik faaliyetleri ile öğrencinin öğretim süreci bütün haline getirilerek hizmete sokulur.

Rehberlik faaliyetlerinde tüm paydaşların benzer misyonlara sahip olması gerekir

Okul Rehberlik öğretmeni, öğrenciye hizmet ederken, okuldaki iç ve dış tüm paydaşların yardımını alması, rehberlikle ilgili istenen hedeflerin başarıya ulaşmasında kolaylık sağlar. Öğrencinin, zihinsel, sosyal ve bedensel gelişimini en iyi şekilde sağlamak için paydaşlar arasında işe yarar ortaklık çok önemlidir.

İstenen Amaçlara Ulaşmak İçin Öğrenciyi Bütün Açılardan Görme İhtiyacı Vardır

Bütün öğrenciler; istek, zeka, öğrenme stili v.b. özellikleri yönünden birbirinden farklıdır. Her biriciktir ve kendine has bir yapısı vardır. Rehberlik hizmetlerinde amaç öğrencileri aynı kalıba sokup onlara tek bir yöntemi uygulamak değil, farklı bakış açılarından yola çıkarak özgün çözümler bulmaktır.

Okulun Yapı ve Türüne Göre Rehberlik Hizmetlerini Oluşturulmalıdır

Tüm okullarda uygulanan Rehberlik Faaliyetlerinin özündeki ilkeler aynı olmakla birlikte, uygulamaları okulun türüne göre değişebilir. Çünkü her okulun sahip olduğu imkanlar, kuruluş amacı, öğrenciden beklentileri farklı olduğu için faaliyetlerinde de farklılıklar bulunabilir. Okula özgün ihtiyaçlar tespit edilerek her okula ayrı rehberlik çerçeve planı oluşturulur.

Rehberlik Hizmetlerinde Bireyin İstekli Olması ve Devamlılık İlkesi İle Hareket Edilir

Okullardaki rehberlik faaliyetlerinin başarıya ulaşması için hem profesyonel yardım veren psikolojik danışmanın, hem de danışanın istekli olması şarttır. Öğrencinin oryantasyonu, kişisel sorunlarının çözüm noktasında rehberlik faaliyetleri belli bir zaman dilimi içinde değil, devamlı faaliyet içinde olmalıdır.

Rehberlik Faaliyetlerinde Elde Edilen Bilgilerin Saklı Kalması Şarttır

Rehberlik faaliyetlerin merkezinde yer alan öğrencinin onayı olmadan aktardığı hiçbir bilgi üçüncü kişilere aktarılamaz. Psikolojik danışman, aktarılan bilgileri saklamakla yükümlüdür. İzinsiz bilgi paylaşımı, etik açıdan zararlı olup, psikolojik danışmana olan güvenin sarsılmasına neden olur.

Rehberlik Faaliyetleri Kurumsal Düzeyde Önceden Belirlenmiş Kurallar Çerçevesinde Uzman Kişiler Tarafından Sunulmalıdır

Rehberlik Faaliyetleri, bu konuda eğitim almamış kişilerin sunacağı bir faaliyet değildir. Bakanlıktan, okul rehberlik servisine kadar yapılacak tüm hizmetler, önceden hazırlanmış kanunlar ve planlar çerçevesinde uygulanacaktır.

2.1.5. Eğitim Kademelerine Göre Rehberlik Hizmetleri

Okullarda verilen rehberlik hizmetleri ile eğitim-öğretim faaliyetlerinin arkasında yatan faktörler birbirine benzerdir. Ama okulların farklı misyonları, farklı türlerde eğitim vermeleri, başka türlü sorun alanlarına sahip olmaları yüzünden kademelerine göre rehberlik faaliyetleri birbirinden ayrılmaktadır. Öğrencilerin gelişim dönemlerinde her kategoride başka kazanım ve istekleri olması nedeniyle her kademedeki farklı çeşitlerde hizmetler verilmektedir (Kepçeoğlu, 1999:79).

2.1.5.1. Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik

36-66 yaş grubuna mensup çocukların yer aldığı anasınıfı eğitiminde, tüm öğrencilerin zihinsel ve öz bakım becerilerini geliştirmek için rehberlik faaliyetleri düzenlenir. Bu dönemde çocuktan beklenen kazanımlar; ait olduğu çevreye uyum sağlayan, ebeveyn dışındaki diğer insanlarla doğru iletişim kurabilen, etkili davranış programlarını uygulayabilen birey olması için rehberlik hizmeti verilir. Ayrıca kendisi ile çevresi arasında ayrımı algılaması, arkadaşı ile beraber hareket edebilme yetisi, kendini doğru ifade edebilme becerisi kazandırılmak istenir. Yaratıcı düşünce becerisi ve el-göz koordinasyonunu geliştirecek etkinlikler hazırlanır (Yeşilyaprak, 2006:41).

Okul öncesi eğitimde eğitsel rehberlik çalışmaları kapsamında , ilkokula hazırlık için oryantasyon çalışmaları yapılır. Bu hedefin sağlanması için öncelikler çocuğun okulu sevmesi, okulda yer alan etkinliklere karşı olumlu motivasyon sergilemesi şarttır. Motivasyonun sağlanması için okul öncesi rehberlik hizmetlerinde çocuğa okulu sevdirecek etkinlikler kullanılır. Bu kademedeki mesleki rehberlik çalışması olarak, bireyin mesleği ile ilgili ilk kurduğu hayaller bu dönemde yer aldığı için, çocuğun sahip olduğu mesleki hayal güçlerini ortaya koymasına yönelik için oyun ve drama etkinlikleri yapılır (Külahoğlu;2001:209).

2.1.5.2. İlkokul ve Ortaokulda Rehberlik Hizmetleri

İlköğretim çağında yer alan çocukta beklediğimiz en temel kazanım, kendini tanımasıdır. Bu hedef doğrultusunda ilköğretimde rehberlik etkinliklerinin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Deniz ve Erözkan, 2010:39):

- Çocuğun sahip olduğu kapasiteyi farkına varması ve ait olduğu toplumdaki imkânlarla arasında bağlantı kurmasına yardımcı olmak
- İçinde bulunduğu toplumun sağlıklı bir üyesi olmasına yardım etme
- Öğrenme ortamlarında kullanacağı sahip olduğu iç motivasyonunu geliştirmek
- Öğrenme sürecinde daha aktif olmasını sağlama, sorunlarını halletme ve karar verme sürecinde daha iyi rol oynamasını sağlama
- Çevresindeki bireylerle olan iletişimini güçlendirmek
- Öğrencinin büyüme evrelerini daha sağlıklı atlatmasını sağlamak
- Ebeveynlere, çocuklara karşı sergileyeceği tutumlar konusunda danışmanlık yapma
- Kendini gerçekleştirme sürecinde öğrenciye destekleyici bir güç sağlama
- Öğrencinin kariyer ve akademik hedeflerini ortaya koymasında ona kılavuzluk etme

2.1.5.3. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetleri

Bireylerin ergenlik döneminin büyük bir bölümü lise çağlarında geçmektedir. Ergenlik dönemi; bedensel, sosyal, ahlaki ve bilişsel gelişimlerin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Öğrenci bir dönemde gelecek kaygısı, sahip olduğu ahlaki kuralları sorgulama ve kendine ait yeni bir dünya oluşturma noktasında çeşitli problemlerle karşılaşır. İnsan hayatının en fırtınalı dönemi olan bu dönemde psikolojik danışma, çocuğun krizlerle baş edebilmesine ve geleceği ile ilgili sağlam temeller kurmak için doğru kararlar almasına yardımcı olur. Ortaöğretimde, üst öğrenim kurumlarını, tanıtma, ortaöğretim kurumuna uyum sağlama ve kariyer basamakları konusunda bilgi verme gibi rehberlik hizmetleri uygulanır (Poyraz, 2007:66-67).

2.2. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Öğrenciye Dönük Hizmetler

21.yüzyılda bilimsel alanda yaşanan hızlı gelişim, bireyin ait olduğu toplum yaşamında da süratli değişimlere neden olmaktadır. İnsanların hayatlarıyla ilgili amaçları başka bir boyuta taşınmakta, iş ve meslek bölümleri farklı bir hale bürünmekte, dünyada baş döndürücü değişim trafiği yaşanmaktadır. Bireyi hayata hazırlayan birim olan okulunda içinde bulunduğu çağa ayak uydurabilmesi için işlevlerinde ve görevlerinde dönüşümler gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda Öğrenci Kişilik Hizmetleri örgün eğitimin sürekli ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Deniz ve Erözkan, 2010:50).

Öğrenci Kişilik Hizmetleri içindeki psikolojik danışma, öğrencinin kendini keşfetmesi, sahip olduğu gizil güçlerinin farkına varması, önünde bulunan yol ve basamaklardan haberdar olması, yetkin kararlar alma olgunluğuna sahip olması, kendini gerçekleştirme için yürütülen rehberlik hizmetleridir (Yeşilyaprak, 2006:6).

Okullardaki rehberlik hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığının Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler Yönetmeliğinde geçen maddeler ışığında gerçekleşir. Alanında iyi yetişmiş, üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünden mezun kişiler tarafından, önceden oluşturulmuş kurallar ve çerçeveye göre rehberlik faaliyetleri ortaya konur (Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017:1).

2.2.1. Psikolojik Danışma Hizmetleri

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin en temel gayesi olan bireyin tam kapasitesine ulaşmasını; devamlılık gerektiren bir süreç ve yolun sonunda bireyden istenen amaçlar olarak belirlemek gerekir. Bu hedef doğrultusunda oluşturulan danışma sürecinde ana hedefe ulaşmadan önce, bireyin ulaşması gereken ara hedefleri olabilir. Bireyin kısa sürede çözmesi gereken sorunlarına yardım etmek gerekir. Bunun için her psikolojik danışma sürecinde bireye kısa ve uzun dönemli hedefler belirlenir. Bu hedefler bireyin, eğitsel, kişisel ve mesleki anlamda sorunlarını ortadan kaldırarak kendisiyle ilgili sağlıklı kararlar almasına vesile olur (Kepçeoğlu, 2001:83-85).

2.2.2.Oryantasyon Hizmetleri

Öğrencinin yeni başladığı eğitim kurumuna uyum sağlaması için okul idaresi, okul rehberlik servisi ve sınıf rehber öğretmenlerinin ortak katkısıyla, oluşturduğu okul tanıtım faaliyetidir. Bu hizmet kapsamında okulun tüm birimleri, öğrencinin kullanabileceği bir biçimde öğrenciye tanıtılır. Okuldaki tüm birimlerin işleyişi öğrenciye sunulur (Deniz ve Erözkan, 2010:58). Oryantasyonun esas gayesi, öğrenciye sunulacak tanıtım faaliyetlerini önceden düzene sokup planlamaktır (Yeşilyaprak, 2006:11).

2.2.3.Öğrenciyi Tanıma Hizmetleri

Bu hizmetin en temel gayesi, bireyin tüm gerekliliği ile kendisinin farkına varmasıdır. Öğrencinin zihinsel, kişisel ve bedensel büyümesine destek olmanın ön şartı onu tüm yönleriyle tanımaktır. Alacağı kararlara olumlu etkide bulunmanın en önemli kısmını onu tanıyarak halletmiş oluruz. Okul rehberlik faaliyetlerinin istenen hedeflere erişmesi, yeterli düzeyde başarılı olması için öncelikli öğrenciyi tanımak ilk hedef olmalıdır (Deniz ve Erözkan, 2010:59). Öğrenciyi tanıma hizmetleri içinde; onun sahip olduğu artı ve eksi taraflarını keşfetme, kişilik yapısını ayrıntılı öğrenme, yetenek ve ilgilerini bulabilme, içinde bulunduğu çevresel faktörleri ortaya çıkarma, kendisi hakkında sahip olduğu düşünceleri açığa çıkarma gibi çalışmalar yer alır. Yapılan bu çalışmaların başarısı öğrenciye sunulan rehberlik hizmetlerinin başarısını arttırır (Güven, 2004:71-72).

2.2.4.Bilgi Toplama ve Yayma Hizmetleri

Bireyin kapasitesini arttırmak, gelişimini tüm yönleriyle katkı sağlamak, ait olduğu eğitim kurumuna oryantasyonunu arttırmak için gerekli bilgileri toplayıp bireye aktarma hizmetidir. Bu hizmetin asıl gayesi; bireyin, kariyer ve eğitim alanında en doğru kararlar vermesini sağlamak, ilgi ve yeteneklerine uygun bölümler seçmesine katkı vermektir (Kepçeoğlu, 2001:97).

2.2.5. Sevk (Yardım Almaya Yönlendirme) Hizmetleri

Bu faaliyet, okul yönetimi ve okul rehberlik servisinin hizmet ve görevlerini aşan konular olduğu zaman bireyi uzman kişi ve kurumlara sevk etme işidir (Deniz ve Erözkan, 2010:63). Okulda öğrencilerin ruhsal sıkıntıları çözme, riskli çevre faktörü, sahip olduğu güç ve kapasitelerini arttırma v.b. konularda okuldaki birimlerin dışında yer alan kuruluşlardan yardım alabilirler. Bu nedenle sevk hizmeti en doğru yönlendirmeyi yapmak için öğrenciye yardım eder (Can, 2005:62).

2.2.6. Yönelme ve Yerleştirme Hizmetleri

Bu faaliyet öğrencileri bir üst kurumlar, seçmeli dersler, çeşitli sanat, spor ve akademik faaliyetlerine bireye özgü farklılıklar esas alınarak yapılan yönelme hizmetlerini içinde yer çalışmaların genel adıdır. Birey, kararları verirken onun fikrini değiştirme, kararını alırken sübjektif bakış açısıyla yönlendirme anlamına gelmez. Sadece bireyin seçiminden önce kendisine çevredeki olanakların tanıtıldığı bir hizmettir. Sonundaki seçme iradesi bireye bırakılır (Güven, 2004:75).

2.2.7. İzleme ve Değerlendirme Hizmetleri

Bu faaliyet okuldaki öğrencilere yapılan çalışmaların sonuçlarını görme adına düzenlenen “geri dönüt” niteliği taşıyan etkinlikler bütünüdür. Yapılan hizmetlerin öğrenci üzerindeki etkileri değerlendirilerek rehberlik hizmetleri yeniden düzenlenir. Bu hizmet, diğer rehberlik faaliyetlerinin etkileri ve istenen hedeflere ulaşım ulaşmadığı noktada fikir verir. Ortaya konan sonuçlar neticesinde rehberlik faaliyetleri daha etken bir hale getirilir (Kuzgun, 2014:6-8).

2.2.8. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması

Okul çerçeve planı hazırlanırken, eğitim kurumunun türü, öğrencilerin ihtiyaçları, kurumun yer aldığı konumun çevresel faktörleri dikkate alınmalıdır. Her okulun aynı çerçeve planı uygulaması söz konusu değildir. Daima uygulanacak rehberlik faaliyetleri okul bazında birbirinden farklı olacaktır (Deniz ve Erözkan, 2010:69).

Deniz ve Erözkan'a (2010) göre, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Okul Çerçeve Planı oluşturulurken üç aşamadan geçer;

1-Bölgede bulunan Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından genel hatları oluşturularak bölgedeki okullara gönderilen çerçeve planı,

2-Okullarda bulunan okul rehber öğretmeni tarafından hazırlanan okul koşullarının dikkate alındığı ve bir sene boyunca yapılacak faaliyetleri gösteren plan,

3-Sene başı okul rehberlik yürütme kurulu toplantısında alınan kararlar doğrultusunda sınıf rehber öğretmenlerin kendi sınıflarını dikkate alarak hazırladığı sınıf rehberlik planıdır.

2.2.9. Konsültasyon (Müşavirlik Danışma) Hizmetleri

Bu asıl amacı, okulda yer alan idare ve öğretmenlerin rehberlik hizmetleri ile ilgili vizyonlarını geliştirmektir. Okul rehber öğretmeni bu anlayışı daha çok geliştirmek ve ortak paydada buluşturmak için bu hizmette daha aktif rol alır (Yeşilyaprak, 2006:14).

2.2.10. Ebeveynlere Yönelik Rehberlik Hizmetleri

Ebeveynlerin kendi çocuklarının bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden büyümeleri hakkında bilgi sahibi olmaları, onların artı ve eksi yönlerinin farkına varmaları, kendi çocuğunun geleceği hakkında mantıklı, işe yarar hedef belirlemeleri çocuğun gelişimi açısından önemlidir. Bu yönde faaliyet verecek olan okul rehberlik servisi onların çocuklarıyla daha sağlıklı ve güçlü ilişkiler kurmasına yardımcı olacaktır. Bunun sonucunda çocuklarının gelişiminde daha aktif ve yapıcı tutum sergileyecektir (Deniz ve Erözkan, 2010:73).

2.2.11. Çevre İle İlişkiler

Eğitim kurumları, ait olduğu toplumun sosyal yapısında var olan özellikleri içinde taşır. Okul, bulunduğu çevreden öğrenci alır ve işleyişinden dolayı öğrenci vasıtasıyla toplumu belli bir düzleme taşır. Hem okul, hem çevre karşılıklı olarak

birbirini etkiler. Bu etkileşim süreklilik halini alır. Çevrede yer alan kuruluşlarda olan iletişim, okulun yapısını değiştirir (Deniz ve Erözkan, 2010:73).

2.2.12. Araştırma ve Değerlendirme Hizmetleri

Bu alt hizmet, rehberlik faaliyetleriyle ilgili veri analizinde bulunur. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak hizmetler hakkında fikir verir. Buradaki asıl gaye, yapılan çalışmalarını kontrol edip, yararını keşfedip daha etkin hale getirmek için düzenlemelerde bulunmaktır (Deniz ve Erözkan, 2010:73).

2.3. Problem Alanlarına Göre Rehberlik

2.3.1. Kişisel Rehberlik

Kişisel-sosyal rehberlik, bireyin tüm yönleriyle kendisini algılaması, sahip olduğu olumlu ve olumsuz özelliklerini keşfetmesi, diğer insanlarla olan iletişimde kendini geliştirmesi, kendisiyle barışık, çevresiyle olan sonuçlarını en aza indirmeye çalışan bir birey haline gelmesi için yapılan rehberlik faaliyetleridir (Yeşilyaprak, 2006:71). Kişisel rehberlik alanında bireylere çevreleri ile iletişimde sağlıklı ve etkin insan ilişkiler kurması için yardım edilir. Kendine olan güvenin artması için gerekli aktiviteler düzenlenir. İnsan ilişkilerinde her adımı karşıdan bekleyen pasif birey yerine isteklerin farkında olup bu doğrultuda atılganlık gösteren birey haline gelmesi için çalışmalar yapılır. Çevresi ile sosyal ilişkilerini daha sağlıklı ve yapıcı hale getiren, daha güçlenmesini sağlayan birtakım iyileştirici beceriler bireye kazanım olarak aktarılır (Akbaba ve Bilgin, 2009:74,Akt.Herdem,2012:36).

Kişisel Rehberlik sadece okul rehber öğretmenin yapacağı işler değildir. Sınıf rehber öğretmeni ve diğer okul personeli de öğrencinin gelişimine olumlu katkı sağlayacak yardımlarda bulunmalıdır. Bireylerin kendilerine güvenmesini, bağımsız hareket edebilecek düzeye ulaşmasını sağlayacak kazanımlar aktarılmalıdır. Kişisel rehberlik faaliyetlerinde, öğrencinin birbirinden farklı özellikleri hesaba katılmalı, onların alaka gösterip katılacağı programlar yapılmalıdır. Okul çağındaki öğrencilerin karşılaştıkları en engebeli dönem, ergenlik dönemidir. Ergenlik dönemi içinde çocukların yaşadığı zorluk ve sıkıntıları atlatmasına yardımcı olacak bilgilendirici faaliyetlere yer verilmelidir. Onların yeni bir bedene ve yüze sahip olmaları sonucu

yaşadığı uyumsuzlukları kolayca atlatacağı programlar geliştirilmelidir. Kişisel Rehberlik, okul öncesinden başlayarak diğer üst kurumları da kapsayacak şekilde eğitim süreci içinde yer almalıdır. Akademik ders başarısının yükselmesinde, çevreyle olan ilişkilerinde doyumlu birey olmasında etkin davranış yöntemlerini uygulamak, öğrenciye büyük yararlar kazandırır. Akademik kurumlar bireyi ilerdeki yaşamına hazırlayan en önemli yerdir. Bu yüzden bireylere, kişisel gelişimini arttıracak uygun davranış kalıpları okullarda verilir. Bu sayede öğrenci, günlük hayata daha çabuk uyum sağlar. Duygu ve düşüncelerini oldukça doğru aktarabilen ve çevresiyle sağlıklı etkileşimlere giren toplumun bir aktörü olur (Deniz ve Erözkan, 2010:137).

2.3.1.1.Kişisel Rehberlik Hizmetleri ve Problem Alanları

Psikolojik Danışma ve Rehberlik faaliyetlerinin devamlılığı ve kişiye özel olarak tasarlanması, bu hizmet alanının bireyin sahip olması muhtemel ruhsal sorunlarını engelleyecek şekilde dizayn edilmesi gerekir. Her bireyin kendine özgü sorunları bulunmaktadır. Bireyin sahip olduğu sorunlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Kepçeoğlu, 2001:74):

- 1-Ruh ve beden sağlığı ile ilgili sorunlar
- 2-Sosyal çevresi ile iletişimde olan sorunlar
- 3-Karşı cins iletişimlerinde kaynaklanan sorunlar
- 4-Ebeveynleri ile olan sorunlar
- 5-Stres, özgüven problemi yaşama v.b. kendi içinde yaşadığı sorunlar
- 6-Kendi hakkında sahip olduğu duygu ve düşünceler hakkında sorunlar
- 7-Hayatta sahip olduğu ilgi ve yetenekleri hakkında yaşadığı sorunlar
- 8-Yukarıdaki maddelerin çözümünde kişisel rehberlik devreye girmektedir.

Bireyin kapasitesinin farkına varması, olumlu ve olumsuz yanlarıyla kendini iyi tanıması, çevresiyle olan iletişimde başarılı olması, sosyal beceri davranışlarını geliştirmesi kişisel rehberlik alanına girer.

2.3.2-Eğitsel Rehberlik

Eğitsel Rehberlik; öğrencinin, öğretmen kılavuzluğunda, tüm yönleriyle mevcut kapasitesini kullanarak öğretim faaliyetlerinde başarılı olması için düzenlenen rehberlik faaliyet türüdür. Akademik başarı için öncelikle bireyin zihinsel yapısı, nelerle ilgilendiği ve okulda yer alan fırsatlar dikkate alınarak bu yönde bireysel hizmetler gerçekleştirilir (Tan, 1992:104).Eğitsel rehberliği açıklayan başka bir ifade ise, öğrencilerin becerilerine uygun öğrenim kurumlarını kazanma sürecinde ona özgün yapılan rehberlik faaliyetleridir (Kuzgun, 2001:81). Yeşilyaprak'a (2006) göre eğitsel rehberlik; öğrencinin öğrenme kapasitesini bir üst seviyeye taşıma, öğrenme sürecinde karşısına çıkan engelleri kaldırma, zihinsel becerisini arttırma ve bunun için sonucu en kolay olan öğrenme yolunu bulmasını sağlayacak çalışmaların adına eğitsel rehberlik diyebilmektir.

2.3.2.1.Eğitsel Rehberliğin Amaçları

Tan'a (1992) göre eğitsel rehberliğin en önemli gayesi, öğrencinin akademik ortama adapte olmasına yardım etme ve derslerindeki başarısını arttırmadır. Aşağıda daha ayrıntılı şekilde belirtmek gerekirse:

- Bireyin ait olduğu okul ortamıyla bütünleşmesine yardım etme
- Öğrencinin sahip olduğu güç, beceri ve kapasitesine uygun bir akademik çevre yaratma
- Öğrencinin sonraki eğitim hayatında yer alacak okullar hakkında yeterli fikirler oluşturmasına yardım etme
- Üst eğitim kurumları ile öğrencinin sahip olduğu beceriler arasında bağ kurmasını sağlama
- Öğrencinin kendi becerilerini, sahip olduğu yeteneklerini daha da yakından tanımasını sağlama
- Öğrencinin bölüm, üniversite, lise ve ders seçenekleri arasında karar verme sürecinde ona yardım etme
- Düşük beceri gösterdiği alanlarda, buna neden olan sebepleri bulma ve etkisiz hale getirmek için ona yardım etme.

2.3.3.Mesleki Rehberlik

Mesleki Rehberlik, öğrencinin ilgi, yetenek ve becerilerine karşılık gelen en iyi işi yapması, meslek seçimi yolunda en doğru bilgileri edinmesi ve girdiği iş sektöründe iyi bir kariyer sağlaması için bireye verilen rehberlik hizmetidir (Tan, 1992:122). Bireyin her yönüyle kendini tanıması, seçtiği çeşitli meslek alternatifleri arasında detaylı araştırmalarda bulunması, alternatif meslekler arasında kendine en uygun mesleği seçmesi ve bireyin mesleki seçim aşamalarında bireye verilen yardım hizmeti mesleki rehberlik ismini alır (Üre ve Yılmaz, 2002:130).

2.3.3.1. Mesleki Rehberliğin Amaçları

Mesleki Rehberlikte aşağıdaki ilkeler doğrultusunda hareket edilir (Özguven, 2000):

- Öğretim süreci içinde bireye kendi kapasite ve becerisine uygun meslekler ve mesleki süreç hakkında bilgilendirmede bulunma. Olası mesleği hakkında kendisinde beklentileri öğrenciyle önceden paylaşma.
- Öğrencilere kapasite ve becerilerinin farkında olmasını sağlayacak eğitsel ortamlar hazırlama. Eğitsel ortamda edinilen tecrübe sonunda bireyin mesleki hedefinin zihninde yavaş yavaş oluşması.
- Sahip olduğu becerilerini, çevresinin bakış açısından değerlendirme ve bu değerlendirme sonucu işe yarar kazanımlar elde etme
- Hedeflediği işin sahip olduğu özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi alma
- Bireylerin çeşitli iş ortamları hakkında ayrıntılı sunum hazırlamasına yardım etme
- Bireylerin, farklı meslekler hakkında kıyas yapmasını, mesleklerin güçlü ve zayıf noktalarını keşfedecek bir öğrenme platformu oluşturma
- Hangi mesleği seçeceği konusunda yaşadığı belirsizliği aşacak iradeyi sergileme. Yaşadığı belirsizliği çözmeye çalışan uzmana kolaylık sağlayacak katkılarda bulunma
- Bireyin gerekli olan bilgilere ulaşmasında ona kılavuzluk etme,

- Gelecekte hedeflediği mesleğe ulaşmak için oluşturduğu programa katkıda bulunma
- Yer aldığı mesleğin ortamına uyum sağlaması konusunda ona yardımcı olma,
- Mesleki başarının altında yoğun bir emek olduğunun farkına varması. İş yaşamında haz olmak istiyorsa bunun yolunun sahip olduğu mesleğe gereken önemi vermesiyle olacağını bilmesine yardım etme,
- Engelli bireylerin iş hayatlarına atılmalarına yardım etme, onların mesleki hedeflerine ulaşmasında itici güç olma.

2.4.1 Göç Olgusu

Türk Dil Kurumuna (2019) göre göç, insanların iktisadi, sosyal ve politik nedenlerden dolayı ait olduğu toprakları terk ederek, başka bir bölgeye kalıcı olarak yerleşme eylemidir. Göç, aynı sosyal statüye mensup bireylerin toplu halde ülkelerini terk edip başka bir ülkede yaşamak için yol almasına denir (Düzkaya ve Yazıcı, 2017:421).

Göç eden insanlar, çoğunlukla ülkelerinde yaşanan iktisadi ve politik krizlerin etkisinden kurtulmak için başka bir bölgeye hicret eder. Bu hicret, bireyin eski ve yeni yerleşim yerinde etkisi uzun sürecek sosyolojik faktörlerin oluşmasına neden olur. Göç sebepleri arasında yeni ülkede meslek sahibi olmak, sosyo-ekonomik yönden daha refah yüksek refah düzeyinde olmak, gibi faktörler olduğu gibi, ülkesindeki iç karışıklardan kaçmak durumunda da kalabilir. Göç, medeniyetin en eski doğal olgularının başında gelmektedir. İnsanlık, savaşlar, açlık, kıtlık ve siyasi nedenlerden dolayı hep bir yerden bir yere göç etmek zorunda kalmıştır. Dünyada yapılan göçleri incelediğimizde insanların genelde yaşamdaki temel ihtiyaçlarını karşılamak veya daha refah yaşam şansı için buldukları yerlerden başka yerlere gittiklerine şahit olmaktayız. İnsanları göçe zorlayan nedenler hakkında fikir ayrılıkları olabilir. Ama göçe mecbur kalmış insanların, bu hareketine neden olan çevresel ve uluslararası faktörler dikkate alınmadan “geçici koruma” statüsüne sahip mültecinin kararı gibi algılamak yanlış bir düşünce biçimi olacaktır. Felaketler nedeniyle ortaya çıkan göçü ancak nedenlerinin altında yatan etkenleri ortadan kaldırdıkça çözebiliriz. Dünyanın

her tarafında yaşayan insanları birbiriyle eşit düzeyde yaşama imkânına kavuşturursak göçün altındaki nedenleri biraz olsun azaltma şansına sahip olabiliriz. İnsanların düşüncelerini özgürce savunduğu, daha müreffeh bir hayat yaşadığı, sosyo-ekonomik yönden adil yaşam sürdüğü zaman ülkeler arası insan hareketliliği yavaşlayacaktır (Baloğlu, Göv ve Bağrıaçık, 2017:27-28).

Göçle beraber yeni bir ülkede hayatına devam eden bireyler yeni sorunlarla uğraşmak zorunda kalırlar. Suriyeli vatandaşların ülkemizde yaşadığı en temel sorun dil problemidir. Türkiye dışında en çok göç ettikleri Lübnan, Irak, Ürdün ve Mısır'da halkın kullandığı dil, Suriyelilerin ana dili olan Arapça dilidir. Dil sorunu Suriyeliler için barınma ve gıda sorunu kadar önemli bir sorun olmaktadır (Akkaya, 2013:180).

2.4.2. Göçmen

Uluslararası Göç Örgütüne (2009) göre göçmen, göç ettiği yere ne kadar sürede geldiğine bakılmaksızın, göç nedenleri, zorunlu seyahat edip edilmediğine bakılmayan bireylere verilen addır.

2.4.3.Mülteci

1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteci; ait olduğu ülkede fikirlerinden dolayı suçlu durumuna düşen, azınlık veya çoğunluk fark etmez bir gruba mensup olduğu için ülkede iktidar tarafından baskı görmüş, gördüğü baskıdan kaçmak için ülkesini terk eden, ülkesinde gördüğü ayrımcılık nedeniyle kişisel haklarını ve özgürlüklerini kullanamayan veya kullanmak istemeyen bireylere verilen addır.

2.4.4. Mülteci Öğrenciler

Mülteci öğrenciler ülkesinde yer alan iç karışıklardan dolayı öğretimlerin aksaması, sabit bir barınma yerinin olmayışı, gittikleri toplumun içinde kaybolmaları ve yeni eğitim ortamında karşılaştıkları dil sorunları gibi bir çok noktada problemler yaşamaktadır (Akdeniz, 2018:27). Szente ve arkadaşları (2006), mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü okulda yer alan eğitimcilerle yaptığı mülakatlarda, mülteci öğrencilere verilmesi gereken üç temel desteğin; yaşadıkları sıkıntıları atlatmalarında onlara yardımcı olunması, ders başarısının istenilen düzeye gelmesini sağlama ve

ebeveynleriyle olumlu raport kurma olarak açıklamıştır. Aynı araştırmada, öğretmenlerin, mülteci öğrencilere destek konusunda kendilerini eğitimsiz gördüklerini ortaya koymuştur. Mülteci ailelerin sahip oldukları sıkıntıları okulla paylaşmak istemedikleri öğrenilmiştir. Bu sıkıntıları aşmak için, mülteci öğrencilerin sınıfta bütünleşmesini sağlayacak sosyal beceri etkinlikleri, veli-okul irtibatının kuvvetli hale getirilmesi ve mülteci öğrencilerin dil güçlüğüne aşmasını sağlayacak farklı ve zengin öğrenme platformları ortaya koymaları tavsiye edilir (Szente vd. 2006, Akt: Akdeniz, 2018).

Mc Brien (2005), mülteci öğrencilerin, ana dilden başka bir dili kullanmada yeterli başarıyı gösterdiklerini, lakin ders içi etkinliklerde dil konumu konusunda dezavantaj yaşadıklarını ortaya koymuştur. Mc Brien (2005), öğretmenlerin mülteci öğrencilerin göç esnasında yaşadıkları travmalar konusunda gerekli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Rutter (1998), aynı göç akımıyla başka ülkelere yerleşen mülteci çocuklar arasında bile farklı deneyimler ve geçmiş travmaları noktasında farklılıklar bulunduğunu, öğrencilerin göç sırasında yaşadıkları durumlara ehemmiyet gösterilmesi gerektiğini söylemiştir (Akt: Akdeniz, 2018:27-28).

2.4.5. Geçici Koruma

Geçici koruma, ülkesindeki iç karışıklık sonucu başka bir ülkeye toplu halde göçen kişilerin, konum ve hakları noktasında geçici çözümler üreten, onların ülkelerine zorla geri dönmesini engelleyecek hakka sahip olmasıdır. Geçici korumanın iltica eden bireylere sağladığı avantajlar; temel barınma ve beslenme gereksinimlerin karşılanması, göç ettiği ülkeye tekrar zorla gitmeme hakkına sahip olması ve özgür ortamda hayatını idame etmesidir. 2011 yılından bu yana ülkemize göç eden Suriyeli vatandaşlar ülkemizde geçici koruma kapsamındadır. Geçici korumanın yasal dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu oluşturmakta, Birleşik Milletlerin konu ile ilgili uluslar arası anlaşmada geçen maddeleri, ülkemizin bu yükümlülüklerini resmi hale getirmektedir (Baloğlu, Göv ve Bağrıaçık, 2017:33-34).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. Maddesinde; (1) Vatandaşı olduğu devletten kendi isteği dışında terk etmeye zorlanmış, topluluk halinde ülkemize

gelen, diğ er vatandaşlara geçici koruma verilebilir. (2) Toplu halde ülkemize göç eden insanların, sorumluluk ve hukuki hakları, bu bireyler için yapılacak kamu çalışmaları, kamu birimleri arasında eř güdüm sağlama ve ilgili kamu birimlerine verilecek görev ve sorumluluklar Bakanlar Kurulu tarafından alınacak kararlar ve düzenlenecek yönetmeliklerle gerçekleştirilecektir. Geçici Koruma statüsü en temel yükümlülükleri belirlemek adına Bakanlar Kurulu tarafından 13.10.2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Türkiye’deki Suriyeli mültecilere geçici koruma kapsamında;

1-Süresiz lkemizde barınma,

2-Kendi isteği dışında ülkesine iltica etmeme,

3-Temel gereksinimlerini karşılayacak sistemlerden hizmet alma gibi haklar verilmiştir.

Geçici koruma ülkemizde yer alan kimliği olsun olmasın tüm Suriyelileri kapsamaktadır. Suriye’den gelen Filistinli mülteciler de geçici koruma kapsamındadır (İnsan Hakları Derneği, 2013:12-13).

2011 yılından beri ülkemize göç eden Suriyeliler, nüfusun yapısını da etkilemiştir. 2017 yılının ikinci yarısı itibariyle ülkede yaşayan insanların % 4’ Suriyeli bireylerdir. Çevremizde, eğitim kurumlarında, gittiğimiz her yerde onlarla karşılaşıyoruz. Çoğu eğitim kurumlarında her sınıfta en az 1 tane Suriyeli ğrenci bulunmaktadır. Ülkemiz kurulduğu 1923’ten bu yana dışarıdan göç eden insanlara ev sahipliği yapmıştır. Ancak bu büyüklükte g dalgasına tarihimiz boyunca ilk defa şahit olmaktayız. Suriyeliler ülkemize ilk akın ettikleri sırada onların kısa bir süre ülkemizde duracakları ngrldğu için onlara geçici koruma statüsü verilmiştir. Suriyelilerin daha uzun süre ülkemizde duracakları anlaşılması üzerine devlet yetkilileri eğitim ve diğ er hizmet alanlarında iyileştirmelerde bulunmuştur. Okullara yerleşen Suriyeli ğrenciler için Geçici Eğitim Merkezi ve bunun gibi diğ er düzenlemeler yapılmıştır. Açılan eğitim merkezlerine Suriyeli ğretmenlerin geçici ataması yapılmıştır. 2014 yılında faaliyete başlayan Geçici Eğitim Merkezinde alışan

Suriye uyruklu öğretmenlere vatandaşlık hakkı verilmiştir (Baloğlu, Gv ve Bağriaık, 2017:40).

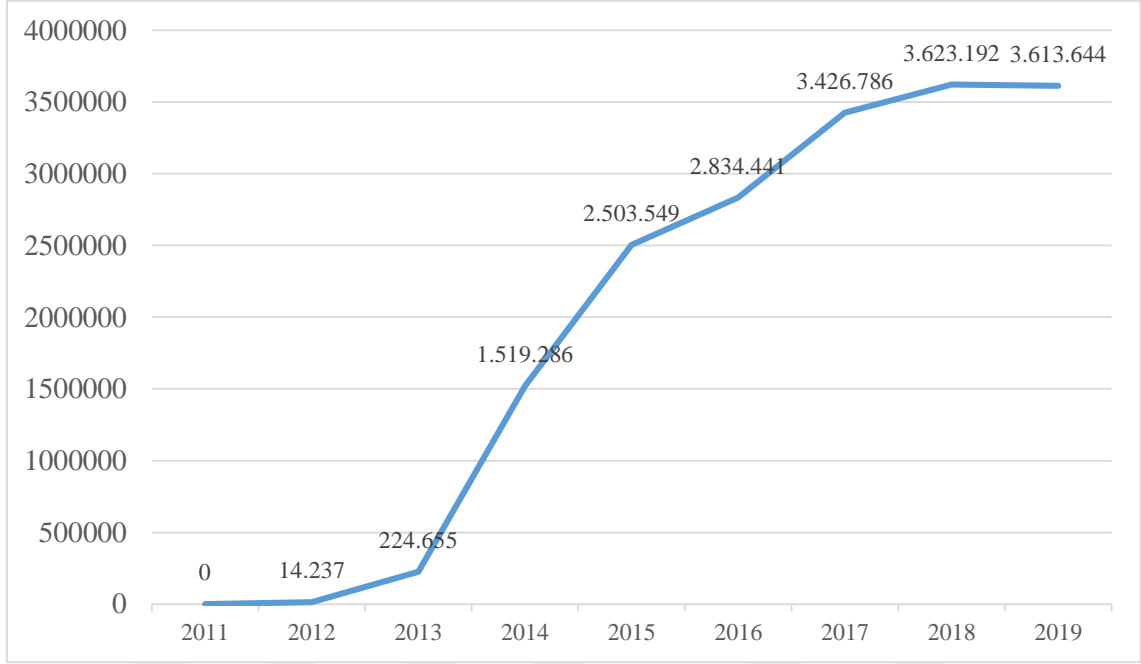
2.4.6. Suriyelilerin Türkiye’de Dağılımı

2011’in çeyreğinde başlayan iç karışıklıklar sonucu Suriye’de yarım milyona yakın insan hayatını kaybetmiş, 7 milyona yakın insan ülkesinden başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. G kararı alan 5,5 milyon Suriyeli kendi ülke sınırında yer alan devletlere akın etmiştir. 13 milyondan fazla Suriyeli vatandaşın açlık ve barınma sorunu olup temel ihtiyaçlarından mahrum kalmaktadır (BBC Türkçe, 2018).

Birleşmiş Milletler ’in ortaya koyduğu raporlara göre Suriye nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan 13,5 milyon kişi zorunlu olarak devlet sınırlarının dışına çıkmış, ülke­deki felaketten etkilenerek komşu devletlere sığınmıştır. Başka ülkelere göç eden Suriyelilerin yarısı 0-15 yaş arasında oluşan çocuklardan oluşmaktadır. Suriye’deki i karışıklıkta 1 milyon kişinin hayatı sona ermiş, 2 milyona yakın kişinin ise yaralandığı tespit edilmiştir (UMHD, 2017:3). 7 milyon civarında ülke vatandaşı devlet sınırı içinde iltica ederken 6,5 milyon Suriyeli başka devletlere mülteci olarak sığınmak durumunda kalmıştır (UMHD, 2017:3). Kayıt altındaki rakamlardan daha fazla sayıda mağdur bireylerin olduğu tahmin edilmektedir.

Suriye iç savaşının üzerinden 7 yıl geçtikten sonra ülkemizde bulunan Suriyeliler konusunda İçişleri Bakanlığına bağlı G İdaresi Genel Müdürlüğünün resmi rakamlarına bakıldığında; ülkemizde toplam 3,6 milyon Suriyeli bulunmaktadır. Suriyeliler en çok İstanbul’da yaşamaktadır. İstanbul’da toplam 558 bin 115 Suriyeli yaşamaktadır. Toplam nüfus içinde Suriyelilerin oranı % 3,7’e tekabül etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Grafik 1. Yıllara Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler



*İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 13.06.2019 tarihli raporu

Tablo 1’i incelediğimizde 2011 Suriye iç savaşından sonra ilk göç kafilesinin 2011’de geldiği ve 2012 yılında bu sayının 10 binleri geçtiği görülmektedir. 2013’te 100 bini aşan mülteci sayısı, 2014’te rekor bir artışla 1,5 milyonu aşmıştır. 2014’ten sonra katlanarak artan bu rakamlar Haziran 2019 itibariyle 4 milyona yakın Suriyelinin ülkemizde olduğu gerçeğini göstermektedir.

SAYI	
Geçici Barınma Merkezlerinde Kalan	109.726
Geçici Barınma Merkezleri Dışında Kalan	3.504.382
TOPLAM	3.614.108

Tablo 1. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 13.06.2019 tarihli raporu)

Tablo 2’de gördüğümüz gibi ülkedeki Suriyelilerin % 95’inden fazlası ülke sınırları içinde Türk vatandaşlarıyla beraber yaşamaktadır. Sadece küçük bir azınlık geçici barınma merkezlerinde hayatını devam ettirmektedir. Suriyeliden gelen ilk göç

grubu, geçici barınma merkezlerine yerleştirilmiş, Suriyeli mülteci sayısının git gide çoğalması nedeniyle illere yerleşmelerine izin verilmiştir.

AFAD’ın aktardığı bilgilere göre Suriyelilerin barınma merkezleri sayısı toplam 22’dir. Suriye sınırına yakın toplam 10 şehirde yer alan kamplarda ülkedeki toplam Suriye nüfusunun sadece yüzde 10’ a yakın kısmı yaşamaktadır (AFAD, 2017:16).

Şehir	Sayı	İl Nüfusu İle Karşılaştırma
İstanbul	546 bin 296	% 3,63
Şanlıurfa	435 bin	% 21,37
Hatay	427 bin 500	% 26,56
Gaziantep	437 bin 802	% 21,58
Adana	238 bin 942	% 10,76
Mersin	201 bin 108	% 11,57
Bursa	171 bin 646	% 5,73
İzmir	143 bin 627	% 3,32
Kilis	114 bin 904	% 80,61
Konya	106 bin 682	% 4,84

Tablo.2 Suriyelilerin Türkiye’de Kalabalık Olduğu İlk 10 Şehir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 13.06.2019 tarihli raporu)

Suriyelilerin en çok yaşadığı ilk 10 ile bakarsak, İstanbul, İzmir ve Konya hariç geri kalan 7 şehrin Suriye sınırına yakın ve komşu illerden oluştuğunu Tablo 3’ de görmekteyiz. Bu durum ülkedeki Suriyelilerin ülkelerinden göç ettikten sonra en yakın güvenli il bölgesine yerleşme kararını aldıklarını görebiliriz.

Suriye iç savaşı başladığından bu yana ülkemize gelen Suriyeli bireylerin devlet tarafından hangi konumda tutulacağı noktasında başlarda belirsizlik yaşanmıştır. Daha sonra 1951 Cenevre İnsan Hakları Sözleşmesinde mültecilerle ilgili bölüm dikkate alınarak onlara “geçici koruma” statüsü verilmiştir.

Geçici Koruma statüsü verilen Suriyeli bireyler ile ilgili Resmi Gazetede Yabancı Uyruklu ve Uluslararası Koruma Kanunu Nisan 2013'te yayına sokularak belirtilmiş ve hemen akabinde geçici koruma ile ilgili çalışmaları düzenlemek, kamu birimleri arasında işbirliği sağlamak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

2.4.7.Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu İçin Yapılan Çalışmalar

Geçici koruma statüsü sağlanan öğrencilerin Türk Milli Eğitim sistemine uyum sağlaması için yapılan iki tür çalışma olmuştur. İlkinde Türkiye'de Suriyelilerin oldukça yoğun yaşadığı bölgelerde Geçici Eğitim Merkezi kurulmuştur. Geçici Eğitim Merkezlerinde Suriyelilere yönelik hazırlanmış öğretim planları doğrultusunda Arapça dili kullanılarak eğitim verilmektedir. Geçici Eğitim Merkezlerinde Suriye uyruklu öğretmenlerde eğitim sürecine dahil edilmiştir. İkinci yol ise Suriyelilerin Türk öğrencilerle beraber aynı sınıflarda okul hayatlarına devamının sağlanmasıdır. Bu çalışmaların altında yatan en temel gerekçe mülteci Suriyeli nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan 6-18 yaş arası Suriyeli bireylerin kaybolmasını önlemek, onları iyi yetiştirmiş bireyler haline getirmektir (Delen, 2018: 17).

Milli Eğitim Bakanlığı 26 Eylül 2013 tarihinde "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" genelgesiyle ülkedeki Suriyeli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili genel çerçeveyi sunmuştur. Genelgede Suriyeli öğrencilerin eğitim hakkından mahrum kalmaması için gerekli koordinasyonun ilgili birimler arasında sağlanacak iş birliği ile gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Yayınlanan genelgeden sonra mülteci öğrenciler konusunda yapılması planlanan çalışmalar, proje ekipleri ve ilgili kanun düzenlemeleri ayarlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığında yapılan düzenlemelerle, illerde Arapça bilen öğretmenlerin Suriyelilere eğitim vermesi, eğer yeterli öğretmen bulunmazsa başka kurumlardan Arapça bilen personelle bu ihtiyacın karşılanması yoluna gidilmiştir. Ayrıca kendi ülkelerinde eğitim sektöründe çalışan Suriyelilere de okullarda ders vermesi için düzenlemede bulunulmuştur. Örgün eğitimin dışında yer alan ama gönüllü Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeli bireylere ise Halk Eğitim Merkezinde kurslar açılması kararı alınmıştır (MEB, 2014).

Tablo 3. Suriyeli Öğrencilerin Örgün Eğitime Erişimi

Yıllar	Resmî Okul	Okula Kayıtlı Öğrenci Oranı	Geçici Eğitim Merkezi	Geçici Eğitim Merkezi Toplam Oranı	Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
2014-2015	40.000	%17,39	190.000	%82,61	230.000	756.000	%30
2015-2016	62.357	%20,03	248.902	%79,97	311.259	834.842	%37
2016-2017	201.505	%40,91	291.039	%59,09	492.544	833.039	%59
2017-2018	384.245	%63,13	224.457	%36,87	608.702	976.200	%62,35
2018-2019	534.922	%61,39	-	-	643.058	1.047.536	%61,39

*Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Nisan 2019

Tablo 4'ü incelediğimizde göç ile gelen Suriyeli okul çağındaki çocukların çoğunluğunun başlarda okullarda kayıtlı olmadığı görülmektedir. 2014 yılında mülteci öğrencilerin okula kayıt oranı yüzde % 20'in altındadır. Suriyeli genç nüfusun ülkemizde kayıp nesil olmasının önüne geçmek için ve okullara kayıtlı olması için Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde yapılan çalışmalar sonucu okula kayıt oranı 2017'den sonra % 60' ı geçmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2018).

Ülkemizde yer alan Suriyeli öğrencilerin üçte ikisi Geçici Eğitim Merkezlerinde geri kalan üçte biri ise kamu eğitim kurumlarında kayıtlı bulunmaktadır. Suriyeliler için oluşturulan Geçici Eğitim Merkezlerinde Birleşmiş Milletler çeşitli yollarla maddi ödemeler yapmaktadır. Kurumların personel ve materyal giderlerin birazını karşılamaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017:3). Mülteci çocuklara okullarında kullanması için Avrupa Birliği destekli Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) programı vasıtasıyla 100 tl para verilmiştir. Çocuklar bu parayı kendi ihtiyaçları (beslenme, kıyafet) için kullanacaktır (MEB, 2018b).

Yukarıda sayılan tüm çalışmalara rağmen, geçici koruma statüsünde 400 bine yakın çocuğun okullarda kayıtlı olmadığı gerçeği devam etmektedir (AFAD, 2018). Okula devam eden öğrencilerin, Türk Eğitim sistemindeki tüm öğrencilere oranı %

5'dir (TÜİK, 2018). Türkiye'de ortalama günlük 300 çocuk dünyaya geldiği ve ilerde okula gitmeye hazır 500 bin Suriyeli çocuk olacağı dikkate alınırsa yapılacak çalışmaların daha da kapsamlı hale getirilmesi şarttır (UNHCR, 2017)

2.4.8. Geçici Eğitim Merkezi

Ülkemize göç eden Suriyeli okul çağındaki çocuklara, kendi kültür ve geldiği ülke yapısı dikkate alınarak Arapça eğitim vermek üzere Geçici Eğitim Merkezi kurulmuştur. Geçici Eğitim Merkezindeki esas program Suriyeli öğrencilerin savaştan önce ülkelerinde gördüğü derslerle aynı paralelliği gösterir (MEB, 2014: 4).

Suriyeli öğrencilerin eğitimlerinde devamlılığı sağlamak için açılan Türkiye'deki Geçici Eğitim Merkezi sayısı 220 tanedir. Milli Eğitim Bakanlığına ait bu projeye devredilen 177 bina ve yeni yapılan 43 tane bina bulunmaktadır. Suriyeli öğrencilerin ders ve devamsızlık girişini interaktif ortamda yapmak amacıyla YÖBİS (Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi) sistemi kurulmuştur. Geçici Eğitim Merkezlerinde çalışan Suriye uyruklu eğitimcilerin aylıkları UNİCEF tarafından projeden ayrılan payla ödenmektedir (UNICEF, 2016: 2).

2.4.9. PİCTES Projesi

PİCTES, Suriyeli öğrencilerinin Milli Eğitim sistemine adapte olması için Avrupa Birliği tarafından fonlanan, orijinal hali İngilizce olan isminin baş harflerinden oluşan projenin adıdır. Suriyeli öğrencilerin eğitimin aksatmamak ve ekonomik yönden desteklemek için "Mülteci Yardım Programı" kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile Avrupa Birliği ortaklığı çerçevesinde başlayıp sürekli olarak ülkemizde uygulanacaktır. Projede en temel gaye Suriyeli öğrencilerin adaptasyonunu ve Türk okullarına uyumunu sağlamaktır. Bu kapsamda öncelik olarak ülkemizin resmi dili olan Türkçeyi temel düzeyde algılayacak şekilde eğitim faaliyetlerinde istenen ilk unsur olarak yer almaktadır. Türkçeyi doğru anlayan ve telaffuz eden Suriyeli öğrencinin diğer derslerde de yeterli performansı sergileyeceği göz önünde bulundurulur (MEB, 2017).

PİCTES projesi kapsamındaki, öğrenciler 6 basamaklı Türkçe dili eğitimi alırlar. Dil eğitiminde asıl hedef, Türk okullarında gördükleri dersler esnasında dil ve iletişim

yaşamamalarıdır. Sınıf ortamında anlatılan konuları algılamaları ve sınavlarda başarılı olmaları planlanır. Milli Eğitim Bakanlığı PİCTES projesi kapsamında Suriyeli öğrencilere dil eğitimi vermesi için sözleşmeli Türkçe ve Sınıf öğretmeni ataması yapmıştır (Bircan, Arslan ve Cevher, 2017:176). Atanan öğretmenlerin görev süresi şimdilik belirsizliğini korumaktadır. Öğretmenler, Suriyeli öğrencilere Türkçeyi doğru algılama ve düzgün ifade etmelerini sağlamakla görevlidir (MEB, 2018).

2.4.10.Türkiye'deki Suriyelilerin Psikososyal Destek Gereksinimi

Savaş mağduru çocukların günlük yaşamlarına sağlıklı bir şekilde dönebilmeleri ve acı geçmişi atlatabilmeleri için profesyonel bir yardıma muhtaçtırlar. Bağlı olduğu topluma tekrar entegre olmaları için bu psikolojik destek şarttır (Machel, 2001; Akdeniz, 2018: 27).

Suriyeli çocukların yapılan araştırmalarda yaşlılarına göre oldukça fazla sayıda Travma Sonrası Stres Bozukluğu tanısı aldıkları tespit edilmiştir. Elde edilen araştırma bulgularında çocukların 3'te 2'sinin cinayetlere tanık olduğu, 5'te 4'ünün yakınlarından birini iç savaşta öldüğü, 3'te 1'inin de bedensel yaralanmalar yaşadığı ortaya çıkmıştır (Sirin ve Rogers-Sirin, 2015:13).

AFAD (2018)'in Suriyeli yetişkin bireyler arasında yaptığı görüşmelerde Suriyeli kadınların (yüzde % 49'u) erkeklere (yüzde % 40'ı) kıyasla daha fazla psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları bilgisi ortaya çıkmıştır. Geçici barınma merkezinde yaşayan Suriyelilerin, barınma merkezi dışında yaşayan Suriyeli yetişkinlere kıyasla daha az psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Geçici barınma merkezinde psikolojik desteğe ihtiyaç duyanların oranı erkek nüfusta % 20, kadın nüfusta % 33 iken, geçici barınma merkezi dışında kadın nüfusta % 53 iken, erkek nüfusta % 41 olarak rakamsal ifadelere dönüşmüştür. Tüm bu araştırmanın sonucunu özetlemek gerekirse Suriyeli yetişkinlerin, az da olsa psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları öğrenilmiştir (AFAD, 2017:106).

AFAD' in (2017), kampta ve kamp dışında yaşayan geçici koruma statüsündeki çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların 3'te 2'sinin psikolojik destek ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır. Geçici barınma merkezlerinde kalan çocukların, dışarıda yaşayan

çocuklara nazaran daha az psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları sonucu çıkmıştır. Geçici barınma merkezinde yaşayan çocukların psikolojik destek ihtiyacı % 59 iken, barınma merkezi dışında yaşayan çocukların psikolojik destek ihtiyacı % 64 çıkmıştır. Barınma merkezi ve merkezi dışında yaşayan ailelerin katıldığı bu araştırmada aynı ailede yer alan çocuklar içinde psikolojik destek ihtiyacı hisseden en az 1 çocuk bulunduğu tespit edilmiştir (yüzde 27,2). Bu araştırmalar ışığında belirtmek gerekirse ülkede yer alan Suriyeli çocuklar için kapsamlı bir psiko-sosyal müdahale programı hazırlanması görüşü ağır basmaktadır. Mülteci öğrencilerin, ülkelerinde yaşadıkları felaketler sonucu göç ettiklerinde, göç esnasında şahit oldukları faciaların, sonraki yaşamlarında sergilediği davranışların altında yatan olumsuz bir temel teşkil ettikleri edeceğini göstermektedir. Suriyeli çocuklarda ortaya çıkacak en temel olumsuz tepkiler; okuldaki diğer öğrencilerle ve öğretmeniyle sağlıklı ilişkiler kuramama, dikkatini belli bir yöne aktaramama, birbirinden kopuk konular hakkında konuşma ve göç esnasında yaşadıklarını anlatırken gerginlik yaşamak olarak ifade edilebilir (AFAD, 2017:106-107-108).

Mülteci öğrencilerin yaşadıkları bu travmaların sağlıklı atlatmasında öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Yule' ye (1998) göre öğretmenler, sınıflarında bulunan mülteci öğrencilerle raport kurma ve yaşadıkları travma konusunda nasıl bir yaklaşım sergileyecekleri noktasında kendilerini yetersiz hissetmektedir. Travmaları, hakkında öğrenciden nasıl bilgi edineceklerini bilememektedirler. Öğretmenin göç esnasında öğrencinin yaşadıkları ve şahit olduğu olaylar hakkında yeterli verilere sahip olma, öğretmenlerin yardım etme şansını bir o kadar artırır. Öğrenci, başka bir yere göç ederken ne kadar çok badire atlatmışsa, yaşadıkları travmaları aşip yeniden hayatını düzenlemesi bir o kadar zor olacaktır. Farklı bir devlette hayatına devam eden çocuk, o ülkenin dilini öğrenme noktasında sıkıntıları olacak, yeni toplumun geleneklerine uyum sağlamakta zorlanacaktır. Eğer mülteci öğrencilerin psiko-sosyal sorunları halledilip, geçmişin olumsuz izleri silinirse yeni hayatında daha sağlıklı bir yaşam sürecektir (Akt: Akdeniz, 2018: 28-29).

2.4.11.Suriyeli Öğrencilerin Yaşadığı Travmalar

Öğretmenler, sınıflarında mülteci öğrenciler gördükleri zaman, onlara ve yanlarında getirdikleri acı geçmişe empati ile yaklaşmalıdır. Öğretmenlerin kendileri ve ebeveynleri ile güvene dayalı ilişki kurarak, hassasiyetle sorunlarına yardım etmelidir. Öğrencilerin doğduğu topraklarda gelenek ve göreneklerini bilmek, onları anlama noktasında öğretmene kolaylık sağlar. Öğretmen kendini eğer dezavantajlı çocuklarla iletişime geçme noktasında yetersiz görüyorsa, uzman kişilerin verdiği etkinliklere katılıp kendini geliştirebilir. Aldığı eğitimler sonunda çocukların yaşadığı travma konusunda doyurucu bilgiler edinme imkanına sahip olabilir. Mülteci öğrencilere yapılan psikolojik yardımlar süreklilik göstermek zorundadır. Bazen öğrenciler uyum sürecinde sürekli sorun yaratıp, yapılan çalışmalarını tekrar başlama noktasına geri getirebilir(Frater ve Mathieson, 2004: 34).

2.4.12.Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma, insanların hayata olan bakış açısını olumsuz etkileyen psikolojik bir rahatsızlıktır. Travma geçirenler, yaşadıkları çevreyi tehdit olarak algılarlar. İnsan ilişkileri konusunda çekingen, iltimaslarını kaybetmiş, devamlı tehdit algısı hisseden, sürekli tedbirli hareket eden davranışlar sergilerler. Birey travmaya neden olan yaşantıyı çarpık bir şekilde hatırlarlar. Çevresindekileri hep kötü niyetli ve her an kendine zarar vermeye çalışan tipler olarak tasvir ederler. Travma yaşayan bireyler sınırlarına hakim olamayıp sürekli uç davranışlarda bulunur. İlişkilerinde denge unsuru ortadan kalkmıştır. Travma geçiren bireyin önceki kişilik özelliği, kriz anında gösterdiği tepkileri yönlendirir. Eğer sosyal becerisini yüksekse, zorlu yaşam koşullarına karşı dirayetli ise bu psikolojik rahatsızlıkla daha iyi baş edebilir (Baloğlu vd., 2017:149).

Travmayı teşhis olarak koymak için gözlemlenen olumsuz tepkileri bireyin yaşamında 30 günden fazla göstermesi gerekir. Travmada birey etrafındaki uyarılara karşı sürekli dikkat kesilmeye başlar. Yaşadığı travmayı sürekli hafızasında geri getirir. Geri getirirken travmatik olayın içinde devamlı o anı tekrar tekrar kendi içinde yaşar (Şuer, 2005: 205-210).

Travma Sonrası Stres Bozukluğu, hayatında yaşadığı üzücü bir durum sonucunda çıkmaza giren bireylerde sık rastlanan psikolojik rahatsızlıktır. Rahatsızlık sonucu bireyin vücut kimyası olumsuz yönde etkilenir. Aşırı uyarılma hali, çok sık nefes alıp verme, hormonal dengede bozulma ve buna benzer bedensel şikâyetler ortaya çıkar. Üzerinden baya bir zaman geçmesine rağmen, birey aralıklarla travmatik olayı hatırlayabilir. İlerleyen hayatında karşısına çıkan yaşadığı travmatik ana benzer hatırlatıcı bir yaşantı yaşaması olumsuz duyguları tekrar tetikleyebilir (Baloğlu, 2017:149).

2.4.13. Göç Travması

Ülkelerinden göç etme kararı veren bireylerin, verdikleri bu kararların altında birçok zorunlu ya da cazip faktörler bulunur. Kendi ülkesinden daha iyi yaşam fırsatı sunan ülkeye göç etme, bireysel ekonomik koşullarını iyileştirmek adına yapılan göç, cazip faktörlerin oluşturduğu göç sınıfına girer. Ülkesinde var olan siyasi ve ekonomik kriz, kendi ve ailesinin beslenme, barınma vb. temel ihtiyaçlarının eksikliği, siyasi ve etnik kimliği dolayısıyla uğradığı baskıdan kurtulmak için daha iyi yaşam koşullarının olduğu ülkeye bireyler göç etme kararı alır. Bu karar zorunlu göçün bir örneğidir (Şahin, 2001:67).

Göçe zorlanan bireyler, iltica ederken en yakındaki kişileri bu esnada kaybedebilir veya yolculuk sırasında her türlü şiddete şahit olabilir. Bu durum onların psikolojik yönden türlü rahatsızlıklar çekmesine neden olur. Stein ve Fazel (2002) göçe zorlanan çocuklara, diğer çocuklara nazaran daha fazla travma teşhisi konulduğunu ortaya çıkarmıştır. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile beraber, duygudurum bozuklukları ve içe kapanma gibi çeşitli rahatsızlıklar mülteci çocuklarda rastlanmıştır (Baloğlu vd, 2017:163). İç savaşa şahit olan çocukların yapılan araştırmalarda şiddet gösterme davranışının belirgin arttığı gözlemlenmiştir. Savaş ortamında bulunma Travma Sonrası Stres Bozukluğunun tanısını alma sebebi sayılabilir (Başçılar ve Lotfi, 2017: 275-286).

Göçmenlerin yeni yerleştiği yerleşim biriminin çevresel faktörleri, bireyin sosyal uyumunun olumlu ya da olumsuz gerçekleşmesinde büyük etkisi vardır. Göçmen bireyin dil seviyesi, cinsiyeti, dini kimliği ve yerleşilen yerin yabancıya bakış

açısı göçmenlerin ruh sağlığı üzerinde kalıcı etkilere sahip olmaktadır. Göç eden birey, göç esnasında işsizlik, geldiği yeni yerde tek başına kalma, dil bariyeri ve toplum içindeki statüsünün değişmesi etkenleri nedeniyle kaygıya maruz kalma ihtimali yüksektir. Var olma ihtimali yüksek olan bu kaygı, göçmen bireyde; topluma uyum sorunu, kendini değersiz görme, yabancılaşma gibi olumsuz duygu durum ve düşüncelere neden olabilir. Steel, Silove, Chey, Bauman, ve Phan (2004) ile Warfa, Bhui, Craig, Curtis ve Mohamud (2005) yaptığı araştırmalarda göç eden bireylerde birden fazla ruhsal bozukluk tespit edildiği, bunların arasında en başta depresif bozuklukları, anksiyete bozuklukları, samotoform bozuklukları ve uyum bozukluklarının olduğunu ortaya koymuştur (Tuzcu ve Bademli, 2014:61).

2.5. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

2.5.1. Rehberlik İhtiyaçları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Erkan'ın (1997) ilköğretim öğrencilerine yönelik araştırmasında; daha etkin ders çalışma yollarını bilme, ders çalışırken zamanı daha etkin kullanabilme becerisi, sınavlarda başarılı olması için yöntemler geliştirme ve kendi ilgi, yeteneklerine en uygun mesleği seçme konusunda rehberlik ihtiyaçları olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerin öncelikle eğitsel ve mesleki anlamda rehberlik ihtiyacı olduğunu dile getirmiş ve kız ile erkek arasında rehberlik ihtiyaçları noktasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Güneri (1999), Ankara'da okuyan Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileri ile Amerika Minnesota Üniversitesinde eğitim gören üniversite öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen bir araştırmada bulunmuştur. Araştırmaya 310 Minnesota Üniversitesi öğrencisi ile 599 ODTÜ öğrencisi ve ODTÜ'de psikolojik danışma hizmetinde çalışan 8 personel katılmıştır. Nicel ve nitel araştırma verilerinin kullanıldığı araştırmada öğrencilere "Öğrenci İhtiyaçları Anketi" ve "Öğrenci Beklentileri Bilgi Formu" uygulanmış, psikolojik danışma personeline ise nitel araştırma türü olan mülakat uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ODTÜ öğrencilerinin daha fazla psikolojik danışmaya ihtiyaç duyduğu ve verilen psikolojik danışma hizmetin verimliliğinin artırılması yönünde bulgular ortaya çıkmıştır.

Güven (2002), ilköğretim döneminde eğitim gören öğrencilerin rehberlik ihtiyaçları(kişisel, mesleki ve eğitsel) ile onların velilerin rehberlik anlayışlarını (yüksek, düşük) karşılanmasını ve aralarında var olan ilişkiyi inceleyen bir araştırma gerçekleştirmiştir. Yapılan bu araştırmaya 150 öğrenci ve 150 veli katılmıştır. Öğrenci ve veliye ayrı ölçeklerin uygulandığı bu araştırma sonucuna göre velilerin rehberlik anlayışı ile öğrencilerin kişisel ve mesleki rehberlik ihtiyaçlarının karşılanması noktasında sağlam bir korelasyon bulunmuş, velilerin rehberlik anlayışları ile öğrencilerin eğitsel rehberlik anlayışları arasında sağlıklı bir korelasyon bulunamamıştır.

Kesici'nin (2007) ortaokul öğrencilerinin sınıf rehber öğretmeni görüşüne göre incelediği araştırmasına Konya'da devlet okullarında çalışan 6.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf rehber öğretmenleri katılmıştır. Öğretmenlerin eğitsel rehberlik alanında verimli ders çalışma yöntemlerine, okuma alışkanlığı kazanması ve merkezi sınavlar noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Mesleki rehberlik alanında ise, meslekler hakkında bilgilendirme, öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varmaları ve meslek seçiminin önemini kavrama noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Kişisel rehberlikte ise öğretmenler, öğrencilerin; ailevi problemler hakkında, ergenlik döneminde yaşanan kişisel sorunlar ve iletişim kurma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.

Kesici ve arkadaşları (2008), ortaöğretim öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçları ile ebeveyn tutumları ve mesleki karar verme zorlukları arasında belirgin bir ilişki olup olmadığını öğrenmek için Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerinde okuyan lise öğrencileri üzerinden araştırma yapmıştır. Araştırma türü nicel olup, "Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği", "Anne-Baba Tutumu Envanteri" ve "Rehberlik İhtiyacı Belirleme Formu" formları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerin anne-baba tutumları ile mesleki karar verme zorlukları arasında ilişki bulunamamıştır. Araştırmada lise öğrencilerinin kişisel ve mesleki ihtiyaçlarının, mesleki karar verme zorlukları ile sağlam bir bağlayıcılığı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Herdem (2012), ilköğretime devam eden parçalanmış ailelerin çocukları ile tam aile çocuklarının rehberlik ihtiyaçlarını belirleme karşılaştırmasını yapmıştır. Serdar

ERKAN tarafından 1997 yılında Türkçeye uyarlanan “Rehberlik İhtiyacını Belirleme Formu” kullanılarak yapılan araştırmaya 281 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda tam aile mensup çocuklar ile parçalanmış aileye mensup çocuklar arasında kişisel rehberlik ihtiyacı noktasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer iki sorun alanı olan eğitsel ve mesleki rehberlik alanından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Aydemir (2014), 8. Sınıfa giden öğrencilerin zorbalık ve kurban davranışlarını, sahip olduğu benlik algıları ve rehberlik ihtiyaçları arasındaki korelasyonu görmek için 289 kız ve 305 erkek öğrencinin katıldığı bir araştırma düzenlemiştir. Yapılan araştırmada 3 farklı araştırma formu kullanılmıştır. Bu araştırma formları; “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu” , “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği” ve “Rehberlik İhtiyaçları Belirleme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla zorba davranışlarının tüm alt boyutları ile rehberlik ihtiyaçları ile olan korelasyonunda anlamlı bir farklılığı olduğu ortaya çıkmıştır. Erkek öğrencilerin, kız öğrencilere kıyasla tüm sorun alanları ile birlikte daha fazla rehberlik ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır.

Altun (2015), üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu Psikolojik Danışma ve Rehberlik faaliyetlerini ve okullarında bulunan rehber öğretmenlerin yetkinliğini araştırmada incelemiştir. Araştırmaya 343 öğrenci, 242 ebeveyn ve 201 rehber öğretmen katılmıştır. Araştırmada ölçek olarak “Üstün Yetenekliler İçin Problem Tarama Envanteri”, “Üstün Yeteneklilerin Psikolojik Danışma Yaşantıları Ölçeği” ve “Rehber Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerle İlgili Bilgi, Algı ve Aktivitelere Katılma Ölçekleri” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynler çocukların Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinde “özel yetenek programları” ve “eğitim planlamaları” konularında ihtiyacı olduklarını dile getirmiştir. Kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlikte sorun bildiren üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik servisinden yeterince hizmet alma seviyesinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler mevcut rehberlik faaliyetlerinin, üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilere daha güncel ve etkili Psikolojik Danışma ve Rehberlik faaliyetlerinin sunulması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Çelik (2017), lise öğrencilerin akran zorbalığını ve rehberlik ihtiyacını incelemek için İstanbul'da yer alan 225 erkek ve 217 kız öğrenci olmak üzere toplam 442 öğrenci üzerinde araştırmada bulunmuştur. Araştırma sonucunda akranları tarafından şiddet gören ve mağdur olan öğrencilerin daha fazla zorbalık sergilediği ortaya çıkmıştır. Şiddet mağduru öğrencilerin görmeyen öğrencilere kıyasla daha rehberlik ihtiyacı duyduğu ortaya çıkmıştır. 10. Sınıfta yer alan öğrencilerin diğer lise sınıflarında okuyan öğrencilere kıyasla daha fazla rehberliğe ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin zorbalık eğilimlerinden aldıkları puan ile rehberlik ihtiyacı arasında pozitif yönde bir korelasyon sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyo-ekonomik durumu yüksek aileye mensup öğrenciler ve parçalanmış aileye mensup öğrencilerin rehberlik ihtiyacı diğerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Çetinkaya ve arkadaşları (2018) tarafından lise ve ortaokul öğrencilerinin okul, sınıf ve not durumuna göre rehberlik ihtiyaçlarının hangi düzeyde olduğu, aralarındaki ilişkinin seviyesi hakkında araştırmada bulunmuşlardır. Yapılan araştırmaya Kayseri'deki devlet okullarına devam eden 1237 ortaokul ve 621 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin eğitsel rehberlik ihtiyacının erkek öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu, lise öğrencilerinin eğitsel ve mesleki rehberlik ihtiyacının ortaokul öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kişisel rehberlik alanında ortaokul ve lise öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Chuenyane (1983), Güney Afrika Cumhuriyeti Transvaal ilinde 600 siyahi ortaokul öğrencisinin katıldığı bir araştırma yapmıştır. Ayrıca ortaokul kurumlarının okullardaki rehberlik programını nasıl ele aldığını da incelemektedir. Ortaya çıkan sonuçlarda ortaokul öğrencileri için rehberlik planlaması yapılırken öncelik olarak ele alınması gereken 16 kategorilik mesleki danışmanlık ihtiyacı belirtilmiştir. Öğrenciler sıklıkla rehberlik ihtiyaçlarının karşılanmadığını düşünmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 60'ı rehberlik ihtiyaçlarının karşılanması için; iş bulma, kariyer, rehberlik programını anlama, kendilerini çözümleyebilme yeteneği geliştirme, kariyer farkındalığı, keşfetme ve planlama, kişilerarası ilişkiler, değerler eğitimi, branş seçimi ve iki zıt durum arasında karar verme becerisi edinme alanlarında ekstra yardım gereksinimleri olduğunu dile getirmişlerdir.

2.5.2. Suriyeli Çocuklarla İlgili Yapılan Çalışmalar

Uzun ve Bütün (2016), okul öncesi kurumlarında eğitim gören Suriyeli çocukların okulda karşılaştıkları problemler konusunda öğretmenlerinin görüşlerini incelediği araştırmasında, çocukların ana dilleri ile eğitim dili arasındaki farklılıkların eğitimlerinde en büyük engel olduğu, çocukların barınma ve temizlik gibi temel ihtiyaçlar noktasında büyük eksikliklerin olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Özdemir (2016), yabancı uyruklu öğrencilerin buldukları okulda, okul kültürüne olan olumlu ve olumsuz etkilerini incelediği araştırmasında, okulda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin, okulun genel akademik performansını olumsuz etkilediği, velilerin okulla olan bağlantılarında sorun yarattığı sonucu çıkmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin okula olan oryantasyonu noktasında yapılan etkinliklerin yetersiz olduğu ve etkisiz olarak araştırmaya katılan öğretmen ve idare kadrosu tarafından belirtilmiştir.

Dursun ve arkadaşları (2017), Türkiye’de devlet okulları bünyesinde bulunan Suriyeli çocukların eğitimleri ve okul ortamı konusunda nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya Kayseri ilinde çalışan 11 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlere açık uçlu sorulardan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisi Suriyeli öğrencilerin Türkiye’ye ve Türk kültürüne uyumu konusunda olumsuz bildirimde bulunmuştur. Suriyeli öğrencilerin Türkçe kelimeleri algılamakta ve doğru kullanımında sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler Türk ve Suriyeli öğrencilerin, iletişim ve kültürel açıdan sorun yaşadıklarını ve aralarında anlaşmazlıklarının en büyük nedeninin dil bariyeri olduğunu ifade etmişlerdir.

Sağlam ve Kanbur (2017), Sakarya ilinde çalışan 501 sınıf öğretmenine üç alt boyut ve 24 maddeden oluşan “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” uygulamasını yapmıştır. Araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere kıyasla kendilerini mülteci öğretmen konusunda yeterli gördükleri sonucu çıkmıştır. Sınıflarında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin, sınıflarında mülteci öğrenci olmayan öğretmenlere kıyasla iletişim boyutunda olumlu tutuma sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın yeterlilik boyutunda çıkan sonucuna göre, araştırmaya

katılan öğretmenlerin mülteci öğrenciler noktasında kendileri yeteri kadar uzman ve kabiliyetli görmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Akdeniz (2018), Şanlıurfa ilinde yer alan Türk ve Suriyeli öğrenciler ile Geçici Eğitim Merkezinde görev yapan idari personeli kapsayan geniş kapsamlı bir araştırma düzenlemiştir. Araştırmaya 700 öğrenci ve 15 geçici eğitim merkezi müdürü katılmıştır. Araştırmada Türkiye’de yer alan Suriyeli öğrencilerin adaptasyonu ile Türk öğrencilerin mültecileri kabullenme durumu incelenmiştir. Araştırmada, Suriyeli kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha çok uyum sağladıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan geçici eğitim merkezi müdürlerinin dile getirdikleri sorunların en başında dil ve iletişim sorunu gelmektedir. Bunun dışında Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında karşılıklı ırkçılık gözlemlenen sorunlar arasında üst sıralarda yer almaktadır.

Delen (2018), Mardin ilinin devlet okullarında okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin sınıftaki istenmeyen davranışlarını inceleme adına, öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin örnekleme oluşturduğu nitel bir araştırma yapmıştır. 33 öğretmenin katıldığı bu araştırmada, öğrencide gözlenen olumsuz davranışlar olarak öğrencilerin birbirine zorbalıkta bulunmaları, derse aktif katılmamaları ve sınıf içinde diğer arkadaşlarının dikkatini dağıtma olarak belirlendiği dile getirmiştir. Katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına katılmasıyla sınıf içindeki öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkinin bozulduğunu dile getirmişlerdir.

Saklan (2018), ülkemizde bulunan Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemi içinde yaşadığı sıkıntıları öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelediği araştırmasında; araştırmada görüşlerini aktaran Suriyeli öğrenciler, eğitim dili olan Türkçeyi hakim olamamalarından kaynaklı olarak Türkçeyi anlama ve yazma konusunda zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli öğrenciler kendileri için farklı olan eğitim sistemine adapte olmakta zorlandıklarını, evde Türkçe konuşulmadığı için dil becerisi geliştiremediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler ise, sınıflarında Suriyeli öğrencilerin bulunmasının, sınıf yönetimi konusunda kendilerini olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Suriyeli öğrencileri öğrenme ortama katma ve Suriyeli öğrencilerin sınıflara gelmesiyle artan sınıf mevcudu, öğretmenlerin eğitsel ortamda zorlayan sorunların en başında gelmektedir.

Yüce (2018), Suriyeli öğrencilerin okullara olan uyumunu öğrenmek için, kamuya bağlı ilköğretim ve ortaokulda çalışan okul idarecisi ve okul rehber öğretmeni ile okullarda yer alan Suriyeli öğrencilerin katıldığı bir araştırma düzenlemiştir. Araştırmada katılımcılar, Suriyeli öğrencilerin dil ve etnik yapı yönünden okullarda yer alan Türk öğrencilerden farklı olmasının, okullara olan adaptasyonunu olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Araştırmacılar, Suriyeli öğrencilerin, bulunduğu okullarda ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmişlerdir.

3. BÖLÜM

III. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeli (deseni), araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları ile verilen analizin nasıl yapıldığı ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

Yapılan bu araştırma, Konya ilinin ilköğretim, ortaokul ve imam hatip ortaokullarında eğitim görmekte olan geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli mülteci öğrencilerin, ihtiyaç duyduğu rehberlik hizmetlerini, okullarında bulunan okul rehber öğretmeni görüşlerini inceleyen nitel bir araştırma türüdür. Nitel araştırma; ortaya sürülen problemi tüm yönleriyle değerlendirme ve analiz etme amacıyla, probleme esas olan durum ve olayların kendi ortamında ele alındığı bir araştırma türüdür. Nitel araştırma yapılırken genel olarak gözlem, doküman analizi, odak grup görüşmesi, mecazlar yoluyla nitel veri toplama gibi araştırma yöntemleri kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:45). Yapılan bu araştırmada ise nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı olan görüşme tekniği kullanılmıştır. İlk önce üniversitede yer alan öğretim görevlilerin gözetiminde ortaya çıkarılan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Yapılan bu araştırmada araştırmanın ilk kısmında belirtilen ana amacına ve alt problemlere uygun olarak nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmada desen, araştırmacının araştırma esnasında edindiği literatürden, kullandığı veri toplama yöntemine ve oradan raporlaştırma sürecine kadar tüm kısımlarında araştırmacıya daha önce çizgileri belirlenmiş bir yol sunar. Nitel araştırma sürecinde ise bu durum araştırmanın olay, olgu ve durumuna göre değişkenlik gösterir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 75).

Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı, birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984:23; Akt:Yıldırım ve Şimşek, 2013:313).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında, Konya ilinin Meram, Karatay ve Selçuklu ilçesinde görev yapan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilkokul, ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında görev yapan toplam 30 okul rehber öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılacak örneklem grubunu belirlemek için örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme seçilmiştir. Suriyeli öğrencilerin yoğun yaşadığı bölgenin içinde bulunan resmi okullarda görev yapan Rehber öğretmenler ve PİCTES projesi kapsamında sadece Suriyeli öğrencilerle ilgilenmekle görevli rehber öğretmenler ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 2018 raporunda Türkiye'deki Suriyeli nüfusun en kalabalık 10 il arasında olması nedeniyle araştırma örneklemini Konya ilinde çalışan Rehber öğretmenlerden seçilmesinin araştırmanın örnekleminin geçerliliğini arttıracığı varsayılmıştır. Çünkü seçilen bu rehber öğretmenlerin, okullarında yıllardır Suriyeli öğrenciler bulunduğu, PİCTES projesi

kapsamında atanan sözleşmeli Rehber Öğretmenlerin okulda sadece Suriyeli öğrencilerin sorun alanları ile ilgilendiği, rehber öğretmenlerin ortaya konan problem alanı hakkında yeterli donanımına sahip olduğu ve bilgiyi aktarma becerisi taşıdığı düşünülmüştür. Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin cinsiyet, çalıştığı okul türü, travma eğitimi alması aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yer, Kurum, Cinsiyet, Meslekte Kıdem Yılı ve Okulunda Yer Alan Suriyeli Sayısı

Sıra	Çalıştığı Kurum	İlçe	Cinsiyeti	Kodu	Meslekte Görev Yılı Aralığı	Okulundaki Suriyeli Öğrenci Sayısı
1	İlkokul	Meram	Erkek	E1	1-9 YIL	50-99 arası
2	İlkokul	Meram	Erkek	E2	1-9 YIL	100 ve üzeri
3	İmam Hatip Ortaokulu	Meram	Erkek	E3	1-9 YIL	50-99 arası
4	İlkokul	Karatay	Erkek	E4	1-9 YIL	100 ve üzeri
5	İlkokul	Karatay	Erkek	E5	1-9 YIL	100 ve üzeri
6	İlkokul	Karatay	Erkek	E6	1-9 YIL	100 ve üzeri
7	İlkokul	Meram	Erkek	E7	1-9 YIL	100 ve üzeri
8	Ortaokul	Meram	Erkek	E8	1-9 YIL	50-99 arası
9	İlkokul	Meram	Kadın	K1	10-19. YIL	50-99 arası
1	Ortaokul	Meram	Kadın	K2	1-9 YIL	1-49 arası

1	İlkokul	Meram	Kadın	K3	1-9 YIL	1-49 arası
1	İmam Hatip Ortaokulu	Meram	Kadın	K4	1-9 YIL	50-99 arası
1	İlkokul	Meram	Kadın	K5	1-9 YIL	1-49 arası
1	İlkokul	Meram	Kadın	K6	1-9 YIL	100 ve üzeri
1	İlkokul	Meram	Kadın	K7	1-9 YIL	100 ve üzeri
1	İmam Hatip Ortaokulu	Meram	Kadın	K8	10-19. YIL	100 ve üzeri
1	İmam Hatip Ortaokulu	Meram	Kadın	K9	1-9 YIL	1-49 arası
1	İmam Hatip Ortaokulu	Meram	Kadın	K10	1-9 YIL	1-49 arası
1	İlkokul	Meram	Kadın	K11	20 YIL VE ÜZERİ	1-49 arası
2	İlkokul	Meram	Kadın	K12	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Meram	Kadın	K13	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İmam Hatip Ortaokulu	Karatay	Kadın	K14	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Karatay	Kadın	K15	10-19. YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Karatay	Kadın	K16	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İmam Hatip Ortaokulu	Karatay	Kadın	K17	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İmam Hatip Ortaokulu	Karatay	Kadın	K18	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Selçuklu	Kadın	K19	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Karatay	Kadın	K20	1-9 YIL	100 ve üzeri
2	İlkokul	Karatay	Kadın	K21	1-9 YIL	100 ve üzeri

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmen ile 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı Konya’da ikamet ettiği için ve Konya şehri Suriyeli insanların Türkiye’de en kalabalık yaşadığı ilk 10 şehir arasında bulunduğu için araştırmanın örnekleme Konya ilinde çalışan okul rehber öğretmenleri seçilmiştir.2018-2019 eğitim öğretim yılında Suriyeli öğrenciler için açılan Geçici Eğitim Merkezleri (G.E.M.) kapatılmış ve bu merkezlerde çalışan rehber öğretmenler Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu bölgede yer alan okullara görevlendirilmiştir. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile irtibata geçilerek PİCTES projesi kapsamında Konya’da çalışan 17 rehber öğretmen ve Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu okullarda çalışan 13 rehber öğretmen tespit edilmiş, onların katılımıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde gönüllülük ilkesine dikkat edilmiş, araştırmaya katılmayı kabul eden ve soruları içtenlikle yanıtlayacağını dile getiren okul rehber öğretmenleri araştırmanın çalışma grubuna dâhil olmuşlardır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 30 okul rehber öğretmen grubuna önceden oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu(Ek-1) uygulanmıştır. Stewart ve Cash’a göre (1985) görüşme, araştırmayı yapan bireyin, araştırma öncesi oluşturduğu hedefler doğrultusunda yapılan, araştırmacı soruları sorup, araştırmaya katılan gönüllü bireyin cevap verdiği karşılıklı oturuma verilen tanımdır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2013:147). Görüşmede önceden belirlenen amaç doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin düşünceleri, fikirleri, bir durum veya olgu hakkındaki tutumları sözlü iletişim yoluyla ortaya çıkarılır (Karasar, 2013:165).

Görüşme yöntemini kullanırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Görüşme soruları karşı tarafa sorulurken mülakatın bulunduğu süreç içinde görüşme tekniğini daha verimli hale getirecek ufak değişiklikler yapılabilir. Görüşme esnasında araştırmaya katılan kişiyi teşvik edici ve geri bildirimler yapılmalı, sorular sohbet

havası içinde sorulmalı ve görüşme süreci boyunca objektif olmaya özen gösterilmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:168).

Görüşmenin olumlu ve olumsuz özellikleri bir arada bulunur. Görüşme tekniğinin en önemli olumlu tarafı, var olan koşullara her zaman uygun bir esnek yapıya sahip olmasıdır. Görüşmede istenilen cevapları bulmak için sorular en ince ayrıntısına kadar sorulmaya devam edilebilir. Özellikle ilk başta zor ve anlaşılmaz gelen sorular basit bir seviyeye getirilerek karşı tarafı aktarılabilir. Görüşmenin dezavantajları da avantajları gibi bulunmaktadır. En önemli dezavantajlı yönü, görüşme yapılırken araştırmacı ve araştırmaya katılanın sübjektif bir tutum sergileme ihtimalinin oldukça yüksek olmasıdır. Araştırmaya katılan her bir kişi için özel zaman ve ekonomik sürecin yaratılması koşulu ise bu tekniği pahalı ve zaman alıcı yapar (Karasar, 2013:175).

Araştırma için belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme formunu Türkiye’de ilk olarak Kesici (2007) 6.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf rehber öğretmenlerine yönelik olarak yaptığı araştırmasında uygulamıştır. Bu çalışmada sınıf rehber öğretmenleri, sınıflarında bulunan ilköğretim öğrencilerinin eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik ihtiyacını yapılan görüşmelerde araştırmacıya aktarmıştır. Nitel bir araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmalarda 5 alt başlıkta görüşmecilere soru sorulmuş, yanıtları yazılı olarak alınmıştır.

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış formu (Ek-1) iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, meslekte kıdem yılı, travma eğitim alıp almadığı, okulunda bulunan Suriyeli öğrenci sayısı ve Suriyeli öğrencilere yönelik katıldığı çalışmaların neler olduğu noktasında bilgilerin alındığı kişisel bilgi bölümüdür. İkinci bölüm ise araştırmacının problem cümlesinde belirtilen 4 adet yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşmaktadır. İkinci bölümde yer alan 4 adet yarı yapılandırılmış görüşme formu şu sorulardan oluşmaktadır:

- 1-Suriyeli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu kişisel rehberlik ihtiyaçları nelerdir?
- 2-Suriyeli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitsel rehberlik ihtiyaçları nelerdir?
- 3-Suriyeli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu mesleki rehberlik ihtiyaçları nelerdir?

4-Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları ve size getirdikleri sorunlar nelerdir?

Görüşme sorularının geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak için Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan 5 öğretim görevlisinin görüşlerine sunulmuştur. Alınan geri bildirimler sonucu görüşme soruları yeniden düzenlenmiştir. Son hali verilen “Görüşme Formu” Ek-1 de sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden öncelikle ses kaydı için izin istenmiştir. Araştırmaya katılan sadece 3 rehber öğretmen bu izni verirken geri kalan 27 rehber öğretmen izin vermemiştir. Araştırma soruları yazılı olarak verilmiş, rehber öğretmenler sesli olarak yanıt verirken, araştırmayı yapan kişi yanıtları birebir, yorum eklemeden yazıya dökmüştür. 30 okul rehber öğretmenin araştırmaya verdiği yanıtlar sonucu toplam 45 sayfalık görüşme cevaplarını içeren Word dosyası ortaya çıkmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Yapılan bu araştırmada görüşmede ortaya çıkan verileri yorumlamada nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik analizi kullanılmıştır.

İçerik analizi, araştırma esnasında elde edilen bilgileri, yoğun bir şekilde çözümlenmede bulunma ve çözümlenme sonucu elde edilen bilgiler ışığında daha önce ortaya konulmamış kıstasları ve konu eksenini ortaya koymaktır. İçerik analizinin en önemli gayesi, araştırmada elde edilen bilgileri anlamamızı sağlayacak bağlantılara ve kavramlara ulaşmaktır. İçerik analizinde birbirine yakın olan olgu ve durumlar belirlenir ve düzenlenerek temalar ortaya konulur. Benzer verilerin bir arada yorumlanmasında en temel gaye, araştırmayı takip eden kişilere kolaylıkla algılayacağı bilgiler vermektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:259).

İçerik analizi yöntemi kullanılırken görüşme, gözlem ve doküman yoluyla elde edilen bilgiler 4 aşamada işleme tabi tutulur. Bu işlemler; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:260).

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 4 alt başlıkta verdiği cevaplar bir araya getirilmiş ve her alt başlıkta birçok tema ortaya çıkmıştır. Kişisel rehberlik ve

Mesleki Rehberlikte alanında 9 alt tema, Eğitsel rehberlik alanında ise 10 alt tema ortaya çıkmıştır. Çıkan bu temalar araştırmanın bulgular kısmında ayrıntılı olarak aktarılmıştır.

3.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda araştırmayı yapan kişinin araştırma sürecinde esnek olması araştırmanın geçerliliğini arttırdığı varsayılır. Araştırmayı yapan kişi eğer zaruri görüyorsa süreçte yeni araştırma teknikleri geliştirebilir, görüşme sorularına ekleme ve çıkarmalar yapabilir ve planladığı taslaktan daha farklı veri toplama yöntemlerini kullanabilir. Yapılan bu çalışmalar araştırmanın iç geçerlilik konusunda duyarlı olmasını ve gerektiği durumlarda ek önlemler alması sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:256).

Nitel araştırmada iç geçerlik, araştırmanın başında bir amaç doğrultusunda ortaya koyan hedefler ile araştırma sonunda elde edilen bulguların birbiriyle örtüşmesidir. Dış geçerlik ise araştırma sonucunda elde edilen bulguların genellenebilir olması ve araştırma örneğine yakın başka bir araştırma grubu ile aynı sonucu vermesidir (Saklan, 2018:114).

Araştırmada güvenilirlik, araştırmanın aynı işlem basamakları ile tekrar yapıldığında ilk sonuca benzer sonuçları vermesidir. Araştırmanın iç güvenirliliği, araştırmayı aynı yöntem ve teknikler kullanılarak başka araştırmacının yaptığında da aynı sonucu vermesidir. Dış güvenilirlik ise yapılan araştırma sürecine benzer ortamda araştırmanın tekrar yapıldığında aynı sonucu vermesidir (Yıldırım ve Şimşek,2013:255).

3.5.1. İç Geçerlik

Araştırmanın iç geçerlik yönünden tam olması için; araştırmada elde edilen verilerin, araştırma süreci dikkate alındığında bir bütün içinde anlamlı olması, araştırmada çıkan verilerin önceden ortaya konan kuramsal verilerle uyumlu olması, araştırma sonucu çıkan verilerle önceden oluşturulmuş tahminlerin benzer yönleri olması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:291).

Yapılan bu araştırmada i geçerliği (inandırıcılık) sağlamak için, örnekleme dahil olan Rehber ğretmenlere araştırmanın altında yatan amaç aktarılmış, görüşmede belirlenen soruların hangi bulgular için ilişkilendirildiği açıklanmıştır. Araştırma sonucu için araştırmacının ne tür çıkarımda bulunacağı araştırmaya dahil olan örneklem grubuna aktarılmıştır. Görüşleri alınan Rehber ğretmenlerin güvenini sağlamak için görüşme esnasında ortaya koyduğu görüşlerin kimlikleri ile beraber ifşa edilip kullanılmayacağı, verdikleri bilgilerin bir başka kişi ve kurumlara aktarılmayacağı vurgusu yapılmıştır. Görüşme ncesi yapılan bu beyanın görüşmeye katılan kişilerin rahat olmasını ve görüşmede kendisinden istenen doğru ve geçerli bilgileri aktardığı kanısına varılmıştır.

3.5.2. Dış Geçerlik

Dış geçerlikten kasıt araştırma sonuçlarının genelleme özelliğine sahip olmasıdır. ıkan araştırma sonuçları benzer olay ve olgularla kıyaslandığında da genelleyebiliyorsa o araştırmanın dış geçerliği tamdır. Dış geçerlik noktasında araştırmacı, seçtiği örnekleme genellemeye uygun olacak şekilde dizayn etmeli, araştırma soruları ilgili literatürün genel kavramları ile tutarlı olmalı ve benzer araştırma sürecinde de aynı araştırma sonuçlarının benzer bulguları vermesi gibi faktörler dikkate alınmalıdır (Yıldırım ve şimşek, 2013:292-293).

Araştırmanın dış geçerliğinin sağlamak için araştırmacı bulgular kısmında doğrudan alıntılara sıklıkla yer vermiş, görüşme esnasında araştırmaya katılan kişilere sorunlar hakkında ayrıntılı betimlemelerde bulunmuş ve ortaya çıkan tema ve kodlara göre verileri sunmuştur.

3.5.3. İ Güvenirlik

Nitel araştırmada i güvenirliğin sağlanması için araştırmaya katılan araştırmacıların, araştırmaya konu olan olgu ve durumu aynı şekilde ölçmesi gerekir (Yıldırım ve şimşek,2013:294).

İç güvenilirlik için bazı teknikler önerilmektedir. Birinci teknik, toplanan verilerin ayrıntılı bir tasvirle dolaysız sunulmasıdır. İkinci teknik, aynı araştırmaya birden fazla araştırmacının katılımının sağlanmasıdır. Üçüncü teknik ise, gözlem yoluyla elde edilen verilerin görüşme yoluyla sağlanmasının yapılmasıdır. Dördüncü teknik ise, elde edilen verilerin analizinde bir başka araştırmacıyı analize ortak etme ve ulaşılan sonuçların sağlama alınmasıdır (Yıldırım ve Şimşek,2013:296-297).

Araştırmayı yapan kişi kamu kurumunda çalışan bir Rehber Öğretmendir. Okulunda 100' e yakın Suriyeli öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya katılan Rehber öğretmenlerin verdiği yanıtlar ile araştırmacının kendi okulundaki Suriyeli öğrenciler hakkında gözlemleri tutarlılık göstermektedir. Araştırmacı veri toplama aracının oluşumunda, verilerin toplanma sürecinde, verileri analiz ederken içerik analizi yaklaşımını kullanırken tarafsız bir tutum sergilemiş, görüşmede ortaya konan verileri yorum katmadan doğrudan okuyucusuna sunmuştur.

3.5.4. Dış Güvenirlik

Dış güvenilirliğin sağlanması için araştırmacı ilk önlem olarak kendi konumunu anlaşılır durumda tutmalı, ikinci önlem olarak örneklem grubunda yer alan bireyi anlaşılır biçimde tanımlamalı, üçüncü önlem olarak araştırma sürecinde oluşan sosyal ortamların ve süreçlerin tanımlanmasını ve son olarak da elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanmasına ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (Yıldırım ve Şimşek,2013:294-295). Ortaya konan bu hususlar doğrultusunda araştırmacı, araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamlaştırmak için araştırmanın yöntemini, verilerin analizinde izlenen yolu, araştırmanın raporlaştırılması sürecindeki tüm aşamaları okuyucuya tüm detaylarıyla sunmuştur. Araştırmacı kendi konumu ile tüm detaylarıyla okuyucuya aktarmıştır.

4. BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya katılan 30 rehber öğretmenin görüşlerine göre bulgular incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri 4 ana başlıkta toplanmıştır.

4.1. Mülteci Suriyeli Öğrencilerin Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçları Hakkında Okul Rehber Öğretmenlerin Görüşleri

Okul Rehber Öğretmenlerin, kişisel rehberlik alanında verdiği cevaplar verilerin incelenmesi esnasında alt temalara ayrılmıştır. Ayrılan bu temaların kendi içinde anlamlı bir bütün olması, ayrılan diğer parçalardan bağımsız bir yönü olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan 30 öğretmenin verdiği cevaplar bir bütün olarak göz atıldığında kişisel rehberlik alanında sorun olarak sıklıkla dile getirdiği 9 tema ortaya çıkmıştır.

Okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin Kişisel Rehberlik alanında sahip olduğu ihtiyaçlar konusunda okul rehber öğretmenlerin dile getirdiği sorunlar belirtme sıklığına göre en çoktan en aza aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

Tablo.6 Kişisel Rehberlik Alanında Belirtilen Temalar	F (Frekans)	Yüzde (%)
Dil Bariyerinden Kaynaklı İletişim Sorunları	23	76,6
Okul Arkadaşları Arasındaki Şiddet ve Zorbalık	21	70
Yetersiz Ebeveyn Tutumları	17	56,6
Yeterli Arkadaşlık İlişkisi Kuramama	16	53,3
Okulda Ayrımcılığa Maruz Kalma	15	50
Kişisel Bakımın İhmal Edilmesi	14	46,6
Temel İhtiyaçların Aile Tarafından Karşılanamaması	14	46,6
Çocukların Aile Bireylerinden Birinin ya da Birkaçının Vefatı	7	23,3
Riskli Çevrede Yaşama ve Mahremiyet Konusunda Bilinçsiz Olmaları	7	23,3

4.1.1.Dil Bariyerinden Kaynaklı İletişim Sorunları

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 23'ü okullarında yer alan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli öğrencilerin duygu ve düşüncelerini doğru ve tam olarak ifade edecek dil becerisine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan E3, *“en başta iletişim eksikliği yaşıyorlar. İletişim sorunları var. Kendini ifade edememe, sosyal gruplara dahil olamama, ait olma eksikliğini yaşıyorlar”* şeklinde görüş belirterek okuldaki Suriyeli öğrencilerin, yaşadıkları sorunların temeline kendilerini ifade edememe becerisini koymuştur.

Milli Eğitim Bakanlığının PİCTES projesi kapsamında Suriyeli öğrencilere hizmet için görevlendirdiği E6 ise *“farklı kültürden geldikleri için kendilerini ifade etmek istemiyorlar, utanıyorlar. Farklı coğrafyadan geldikleri için mahcubiyet durumu var”* şeklinde ifadesinde, öğrencilerin yeni bir ortamda kendilerini soyutladığını, buldukları durum karşısında içine kapandıklarını ve bu durumu aşacak becerilere ihtiyaç duyduklarını söylemiştir.

Araştırmaya katılan K3, *“geçen Türkçe bilmeyen bir mülteci okulda düştüğünü bize anlatamadı, ne istediğini, yardım ihtiyacını dile getiremedi.”* diye görüş belirterek Suriyeli öğrencilerin okulda bir sorunla karşılaştığı zaman dile getirecek ifade yeterliliğine sahip olmadığını söylemiştir.

Ortaokulda görev alan E8 ise *“ilk başlarda kayıt olan Suriyeli öğrenciler, ilkokul ve okul öncesi eğitime gitmeyip direkt bizim ortaokulda okula başladılar. Bunun beraberinde getirdiği en büyük sorun, kendilerini Türkçe diliyle iyi ifade edememek oldu”* şeklinde görüş belirterek Suriyeli Öğrencilerin dil yeterliliğe sahip olmadan akranları ile aynı sınıfta eğitim gördüklerini belirtmiştir.

Geçici koruma statüsündeki öğrencilerle bireysel psikolojik danışmanın istenen verimi sağlamadığını ve sağlıklı sonuca erişilemediğini, bunda en büyük etkenin dil bariyeri olduğunu ilkokulda çalışan K7 tarafından dile getirilmiştir. K7 *“en başta dil sorunu yaşıyoruz. Çocuklar ilk başta okula geldikleri zaman dil bilmedikleri için tercüman aracılığıyla konuşuyoruz. Bu yüzden onlarla tam bir psikolojik danışma*

oturumu sağlayamıyoruz. Arada tercüman vasıtası olduğu için oturumlarımızda etkin ve samimi bir dil ve iletişim olmuyor” şeklinde görüş belirtmiştir.

İmam Hatip Ortaokulunda çalışan K17, *“kendilerini iyi ifade edememe sorunları var. Yanlış anlama ve farklı anlamlandırma yapıyorlar. Soyut ifadeleri algılamakta zorlanıyorlar. Bunun en büyük nedeni dil yetersizliğindedir”* şeklinde görüş belirterek Suriyeli öğrencilerin duygu ve düşüncelerini doğru aktaracak dil becerisine ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

4.1.2. Okul Arkadaşları Arasındaki Şiddet ve Zorbalık

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 21’i Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli öğrencilerin öfkesini kontrol etme, zorbalık davranışıyla baş etme ve şiddet konusunda kişisel rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

İlkokulda çalışan E1 *“Suriyeli öğrenciler için şiddet çok normal. Birbiriyle oyun oynarken bir anda kavga etmeye başlayıp birbirlerinin yüzüne yumruk atabiliyorlar. Daha sonra hiçbir şey olmamış gibi tekrar oynamaya devam ediyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin ders aralarında birbirleri arasında sürekli fiziksel şiddete başvurduğunu belirten E2 *“kendi aralarında sürekli zorba davranış sergiliyorlar. Her teneffüste çatışma yapmak ve kavga etmek mülteci öğrenciler için olağan hale geldi”* diyerek akran zorbalığı noktasında öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İmam Hatip Ortaokulunda görev yapan E4 ise *“şiddet eğilimleri çok fazla. Gördükleri şiddeti model alıp, hem kendi aralarındaki kişilere, hem de bizim Türk öğrencilere yansıtıyorlar”* şeklinde Suriyeli öğrencilerin maruz kaldıkları şiddeti benimseyip diğer arkadaşlarına da gösterdiklerini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan E5; *“ikinci en büyük sorunumuz ise çok fazla şiddet uygulamaları, şiddete maruz kalmaları. Arkadaş ilişkilerinde yaşanan çatışmaları çözmek için genelde şiddete başvuruyorlar. Akran zorbalığı, bu öğrenciler arasında*

yer alan sorunların başında geliyor” diyerek, öğrencilerin sahip oldukları çatışmaları çözme konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Okulunda yer alan Suriyeli öğrencilerin öfke kontrolü noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu söyleyen E7; *“akran zorbalığı, en baştaki sorunların arasında yer alıyor. Öfke kontrolü konusunda sıkıntı yaşıyorlar”* şeklinde bu ihtiyacı dile getirmiştir.

Geçici koruma statüsündeki öğrencilerin şiddet dışında sorunlarını çözmek için alternatif yollar bulma konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirten K7; *“mülteci öğrenciler birbiriyle çok rahat edip birbirlerini suçluyorlar. Aralarında oyunlarda bile şiddete dayalı kavgayı görüyoruz. Birbirlerine çok rahat şiddet uyguluyorlar. Bütün sorunlarını şiddet ile çözmeye çalışıyorlar”* şeklinde ifade etmiştir.

Erkek Suriyeli öğrencilerin kızlara kıyasla daha fazla şiddete başvurduğunu belirten K10; *“erkek öğrencilerde şiddete meyil çok fazladır. Hatta aralarında birisinde çok ciddi bir şiddet eğilimi gördüğümüz için velisini çağırıp psikiyatri kliniğine sevk ettik”* diye görüş belirterek erkek Suriyeli öğrencilerin daha acil bir şekilde öfke kontrolü noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

4.1.3. Yetersiz Ebeveyn Tutumları

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmen 17’si geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin anne ve babalarından şiddet gördüğünü ve ihmale uğradığını, ebeveynlerin çocuğa şiddetin her türüsü ile çocuk ihmali noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan E1, *“veli toplantılarına ve veli seminerlerine gelen mülteci veli nerdeyse hiç olmadı. Okuldan ve çocuklarının okul başarısı hakkında hiç beklentileri yok. Sanki burada bakıcı vazifesi görüyoruz.”* diyerek Suriyeli velilerin çocukların eğitim hayatı ile sağlıklı iletişim kurma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtti.

Konya’nın Karatay ilçesinde Suriyeli nüfusun yoğun olduğu yerde çalışan E6 ise *“öğrenciler aileler tarafından çok ilgilenilmiyor. Çok çocuklu olduğu için, ilgi*

olmadığı için, sevgi eksikliği ve özgüven sorunu oluyor” şeklinde görüş belirterek ailelerin çocuklarla daha sağlıklı ilgilenmesi ve onların özgüvenini yükseltmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

Ortaokulda çalışan E8, *“aile içinde özellikle baba tarafından devamlı şiddete maruz kalıyorlar. Bu durumdan tabii ki etkileniyorlar. Ama baba şiddetinden kaçışları yok maalesef. Okulda hep donuk bir surat ifadesine sahipler”* diyerek, öğrencilerin ebeveyn şiddetinden mağdur olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K1, *“mülteci öğrencilerimiz, aileler içinde çok fazla kültürel/dini dayatma ve baskı görüyorlar. 7-8 yaşında aile zoruyla örtünen öğrencilerimiz var”* şeklinde ailelerin çocuklara dayatma ve baskı uyguladıklarından bahsetmiştir.

Suriyeli velilerin sağlıklı anne-baba tutumu noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını söyleyen K8, *“gözlemlediğim herhangi bir sağlıklı aile tutumu yok. Bu çocukların boşlukta kalmasına neden oluyor”* şeklinde bu ihtiyacı dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan K11, *“aileler çocuklar sorunlarla uğraşırken ilgisiz kalıyor. Çocukların okulda yaşadıkları uyum sorunlarıyla maalesef ilgilenmiyorlar. Aileler okulda düzenlenen eğitim seminerlerine ve eğitim programlarına katılmıyor”* diyerek, Suriyeli çocukların okul ortamında gereken desteği velilerden alamadıklarını dile getirmiştir.

Suriyeli çocukların çok sayıda kardeşi bulunduğunu ifade eden K12, *“aileler çocukların eğitim konusunda duyarsız. Bizdeki Türk kültüründe olduğu gibi çocuklara değer verilmiyor. Her çocuğun birçok kardeşi, birden fazla annesi var. Bu durum çocuğa olan ilgi ve alakayı azaltıyor”* şeklinde görüş belirterek kalabalık ve parçalanmış ailede yaşayan Suriyeli çocuklarla ebeveynlerin sağlıklı bir şekilde ilgilenilmediğini belirtmiştir.

Suriyeli çocukların ebeveynlerden gördüğü fiziksel şiddet konusunda korunmaya ihtiyacı olduğunu dile getiren K15, *“velilerin çocuklarına uyguladığı fiziksel istismar çok fazla. Çocuklarını çoğu zaman dövüyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Suriyeli velilerin en temel ihtiyaç olan sağlık noktasında bile çocuklarını ihmal ettiğini söyleyen K17, *“anne-baba çocuklarını ihmal ediyor. Mesela bir velimiz vardı. Çocuğu şeker hastası ve ona insülin iğnesi enjekte edilmesi lazım. Çocuğuna insülini enjekte etmiyordu”* şeklinde bu veli ihmalini dile getirmiştir.

4.1.4. Yeterli Arkadaşlık İlişkisi Kuramama

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 16’sı Suriyeli öğrencilerin okul ortamında sağlıklı arkadaşlık ilişkisi kurmada ve atılganlık konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.

Okulunda bulunan Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle fazla temasta bulunmadığını belirten K9, *“çok çekingen davranıyorlar. Başka öğrencilerle konuşmak için atılgan davranmıyorlar. Çocuklar bizim öğrencilerle genelde teneffüste beraber vakit geçirmiyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin sağlıklı arkadaşlık iletişimi konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirten K10, *“arkadaşlık konusunda çok ciddi sorun yaşıyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Geçici koruma statüsündeki öğrencilerin, kendisinden farklı kültürdeki öğrencilerle iletişim kurma noktasında rehberlik ihtiyacı olduğunu belirten K8, *“ilkokul geldiklerinde hiç göz teması kuruyorlardı. Okul idaresi ve öğretmenlerine hiç güven duymuyorlardı. İnsan ilişkileri bakımından son derece yetersizlerdi. Sadece kendi aralarında iletişim kuruyorlardı. Farklı insanlarla temas etmiyorlardı”* şeklinde bu ihtiyacı destekleyici yönde ifade bulunmuştur.

Ortaokulda çalışan K5, *“zaman zaman sınıf ortamında yalnızlık sıkıntısını yaşıyorlar. Kendi aralarında kenetlenmiş bir halleri var ve diğer öğrencilerle arkadaşlık kurmakta zorlanıyorlar”* şeklinde görüş belirtmiştir.

4.1.5. Okulda Ayrımcılığa Maruz Kalma

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 15’i Suriyeli öğrencilerin okul ortamında ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kaldıkları bu sorunla baş etme ve bunu aşma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K19, “*Türk aileler çocuklarını Suriyeli öğrenciden uzak durması için devamlı uyarıyor. Çocuklarının onlarla vakit geçirmesini istemiyor*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K22, yabancı uyruklu öğrencilerin kendi aralarında bile ayrımcılık yaptıklarını, “*bizim okulda gözlemlediğim ırkçılık çok fazla. Suriyeli, Afganlı, Iraklı ve Mısırlı çok öğrencimiz var. Bunlarında arasında ırkçılık çok yaygın ve ırkçılığa maruz kalan birçok öğrenci var*” şeklinde ifadeleriyle öğrencilerin çocuklar arasında eşit hak ve muamele olduğu noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

İlkokulda çalışan E3, “*bizim bölgede bazı mülteciler ırkçılığa ve toplumdandan dışlanmaya maruz kalıyorlar. Örnek vermek gerekirse, oyun esnasında bir çocuk: ‘O Suriyeli onunla oyun oynamayacağım, ona topumu vermeyeceğim’ gibi ifadeler kullanabiliyor. Arkadaş grubu içinde dışlanmaya çok maruz kalıyor*” şeklinde görüş belirterek okulda yer alan çocukların ırk, cinsiyet noktasında ayrımcılıkla mücadele noktasında rehberliğe ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan E7, “*öğretmenler Suriyeli öğrencileri hala kabullenemiyor. Ayrımcı bir tutum sergiliyor*” şeklinde görüş belirterek öğretmenlerin de okul içinde ayrımcılığın önlenmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K1, “*mülteci öğrenciler ile ilgili sorunlarda kullanılan dili değiştirmek istiyoruz. Diğer öğrenciler mülteci öğrencilerden bahsederken ‘Suriyeli öğrenci’ diye hitap ediyor. Bu biraz kendisini onlardan farklı gördüğüne onları dışladığına işaret ediyor. Bizde bunun yanlış olduğunu ve ona adıyla hitap etmesini istiyoruz*” ifadesinde geçici koruma statüsündeki öğrencilerle iletişim kullanılan dilin ayrımcılıktan arınması noktasında çocukların rehberliğe ihtiyacı olduğunu söylemiştir.

Okulda yer alan paydaşların (öğrenci, öğretmen ve okul idaresi) okul içinde ayrımcılık konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirten K13, “*okul ortamında öğretmen, öğrenci ve okul idaresi biraz olsun mülteci öğrencileri dışlıyorlar. Ayrımcı bir bakış açısına sahipler. Kuralları çiğneyen her iki öğrenci grubuna farklı*

yaptırımlar uygulanıyor. Türk öğrencilere karşı daha hoşgörülü ve iltimas gösteriliyor” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

4.1.6. Kişisel Bakım ve Temizlik Noktasında Yaşanan Sorunlar

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 14’ü geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin kişisel bakım ve temizlik noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Meslekte ikinci yılını geçiren K12, “*kişisel bakım konusunda çok yetersizler. El ve vücut genel bakım temizliğine dikkat etmiyorlar*” şeklinde görüş belirterek Suriyeli öğrencilerin kişisel temizlik konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında göreve başlayan K18, “*diğer bir sorun temizlik sorunu. Okula temiz gelmediği için diğer öğrenciler onlara mesafe koyuyor. Düzgün, tertipli ve temiz gelen Suriyeli öğrenci, bizim öğrencilerle daha iyi geçiniyor*” şeklinde görüşünde, kişisel temizlik sorunun arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K19 ise, “*çocuklarda kişisel temizlik en büyük sorunlarımız arasında yer alıyor. El, ağız temizliğine dikkat etmiyorlar. Yemeklerini yedikten sonra el ve ağız temizliğini yapmıyorlar*” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Geçici koruma statüsüne sahip öğrencilerin velilerin de çocukların kişisel temizliği noktasında ehemmiyet göstermediğini araştırmaya katılan K21, “*bazı öğrencilerde kişisel temizlik sorunu yaşıyoruz. Terli ve üstü başı kir içinde gelen öğrencilerimiz var*” şeklinde dile getirmiştir.

Ortaokulda çalışan K22, “*hijyen ve kişisel bakım eksiklikleri var. Sadece öğrenci değil aile içinde de hijyen sorunu var*” diyerek sadece öğrencilerin değil ailenin de kişisel temizlik noktasında rehberliğe ihtiyacı olduğunu söylemiştir.

Suriyeli öğrencilerin kişisel temizliklerinin yeterli olmamasının sınıf ortamında onları olumsuz etkilediğini ilkokulda çalışan E1, “*mülteci öğrencilerde gördüğüm üstleri başları çok kötüydü. Kıyafetleri pis halde ve kötü kokuyorlardı. Bu nedenle öğrenciler onlarla aynı sırada oturmak istemiyorlardı*” şeklinde dile getirmiştir.

4.1.7. Temel İhtiyaçların Aile Tarafından Karşılanamaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 14'ü geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin barınma ve beslenme konusunda temel ihtiyaçların karşılanamaması noktasında desteğe ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarını görüşmede aktarmıştır.

İlkokulda çalışan E2, *“yeterli temel besinden yoksun bir şekilde okula geliyorlar”* şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Suriyeli öğrenci ailelerin olağanüstü şartlar nedeniyle geldikleri Türkiye’de maddi açıdan desteğe ve bu yönde bir rehberliğe ihtiyaç duyduklarını E3, *“bilmedikleri yabancı topraklarda geçim ve ekonomik sıkıntısı çekiyorlar”* ifadesi ile belirtmiştir.

Ekonomik yönden ailelerin büyük sıkıntı çektiğini ve bu durumun çocukları olumsuz etkilediğini dile getiren E6, *“ekonomik problemleri olduğu için giyim, kıyafet alınmıyor”* şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K10, *“öğrencilerin temel ihtiyaçları (beslenme, kişisel bakım, barınma vb.) noktasında ciddi sıkıntılar olduğu için uyum süreçleri uzuyor. Evdeki barınma ve temel ihtiyaçları zor karşılanıyor. Ailenin yaşadıkları maddi sıkıntılar oldukça fazla”* diyerek, ailenin yaşadığı maddi sıkıntıların çocukların eğitim ortamını olumsuz etkilediğini dile getirmiştir.

Suriyeli ailelerin maddi konularda okul tarafından destek aldıklarını K11, *“maddi açıdan çok kötü durumdalar. Okul idaresi ve öğretmenler yardım faaliyetleri düzenleyip onların bu sorununu çözmeye çalışıyor”* ifadeleri ile dile getirmiştir.

4.1.8. Çocukların Aile Bireylerinden Birinin ya da Birkaçının Vefatı

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 7'si okullarında yer alan geçici koruma statüsündeki öğrencilerin ailede ve çevredeki yakınlarından bir ya da birkaçını kaybettiğini, yakın ölümü nedeniyle psikolojik ihtiyaca ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan E5, “*öğrencilerin yaşadıkları en büyük sorunların başında yakınları kaybetmesi yer alıyor. Çoğu öğrencimizin anne veya babası ya da arkadaşları savaşta vefat etmiş durumda. Bunun yasını tutuyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin yas travması ve bunla baş etme noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan K1, “*buradaki mülteci öğrencilerin büyük çoğunluğu en yakınlarından (anne, baba ve kardeş) bazılarını kaybetti. Sorunların çözümünde zor ilerliyoruz*” diyerek en yakınlarını kaybetmiş çocukların sorunları ile başa çıkabilmede onlara yardım ederken zorlandıklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K2, “*mülteci öğrenciler içinde anne-babasını kaybeden çok öğrenci var*” şeklinde görüş belirterek Suriyeli öğrenciler arasında oldukça fazla kişinin yakın kaybı ve kayıpla baş etme noktasında desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

PİCTES projesi kapsamında okulda göreve başlayan K6, “*çoğu mülteci öğrenci savaşta birçok yakınını kaybetti. Herkes bu savaşta ailesinden bir bireyini kaybetmiştir. Yakınlarını kaybetmenin acısını yaşıyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin ölüm ve yas noktasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.

Ortaokulda çalışan K10, “*aile içinde çok sayıda yakın kayıpları var. Bu da okula ve topluma olan uyumu geciktiren sebeplerin başında geliyor*” diyerek, öğrencilerin yakınlarını kaybetmelerinin içinde bulunduğu çevre ve okula oryantasyonu güçleştirdiğinden bahsetmiştir.

4.1.9. Riskli Çevrede Yaşama ve Mahremiyet Konusunda Bilinçsiz Olmaları

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 7’si geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin kendilerine zarar verme riski yüksek çevrede yaşadıklarını, mahremiyet konusunda yetersiz bilgiye sahip olduklarını, kendilerini çevredeki tehlikelerden koruyacak ve mahremiyet eğitimi konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K22, “*çocuğun evde ayrı odası olmadığı için evde mahremiyet kavramları gelişmemiş. Öğrenciler kişisel alanlarına dikkat etmiyorlar. Sürekli el şakası yapıp özel alana dikkat etmeyip temas ediyorlar*” diyerek, Suriyeli öğrenci ve ailelerin mahremiyet ve kişisel alan noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında okulda görevlendirilen K19, “*istismar edilmeye açıklar. Risk grubu içinde yer aldıkları için. Kendi sınırlarını ve bedenlerini koruma noktasında sıkıntı var. Bunun en büyük sebebi ailede görmediği ilgi ve sevgi eksikliğinden kaynaklanıyor*” şeklinde görüş belirterek ailelerin yetersiz ilgisi ve çocukların riskli ortamlarda yer almasının olası tehlikelerin çocuğa daha da yaklaştığından bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan K17, “*vücutlarını çevredeki tehlikelerden nasıl koruyacaklarını bilmiyorlar. İstismara açıklar*” şeklinde görüş belirterek Suriyeli çocukların, kişisel mahrem alan, sosyal çevrede kendi özel alanlarını koruma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Suriyeli çocukların yetersiz dil becerisi, onların başlarına gelmesi muhtemel tehlikeleri çevresindeki yetkili kişilere iyi ifade edememe konusunda sıkıntı yaşama ihtimali olduğunu K16, “*ihmal ve istismar konularında farkındalık yok çocuklarda. Dil ve ifade becerileri zayıf olduğu için dışarıda ihmale kalma riskleri yüksek*” şeklinde dile getirmiştir.

4.2. Mülteci Suriyeli Öğrencilerin Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçları Hakkında Okul Rehber Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin eğitsel rehberlik ihtiyacı hakkında sorulan sorulara verdiği cevaplar detaylı incelendikten sonra ortaya 10 adet alt tema ortaya çıkmıştır. Çıkan 10 adet alt temayı aşağıdaki tabloda gösterebiliriz:

Tablo 7.Eğitsel Rehberlikte Ortaya Çıkan Temalar	F (Frekans)	Yüzde (%)
Sınıf Seviyesinin Altında Hazır Bulunuşluk Seviyesi	22	73,3
Okulun Düzenini Bozan Davranışlarda Bulunma	19	63,3
Derse Katılımları ve Okul Motivasyonlarının Yetersiz Olması	15	50
Düşük Ders Başarısı	13	43,3
Yetersiz Öğretmen Tutumu	10	33,3
Okul Devamsızlığı	10	33,3
Ders Materyali Eksikliği, Ev Ödevlerini Yerine Getirmeme ve Evde Ders Çalışma Ortamının Olmaması	10	33,3
Okula ve Çevreye Uyum Sorunu	9	30
Eğitimlerine Veli Katkısının Yetersizliği	9	30
Özel Eğitimin Suriyeli Öğrencileri Kapsamaması	2	6,6

4.2.1. Sınıf Seviyesinin Altında Hazır Bulunuşluk Seviyesi

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 22'si geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesinin kayıt buldukları sınıf seviyesinin altında bulunduğu, öğrencilerin sınıf ortamında istenen eğitsel kazanımlara sahip olabilmesi için gerekli ön koşulların neler olduğu noktasında rehberliğe ihtiyaca duyduklarını belirtmişlerdir.

İlkokulda çalışan E3, “*dil bilmeyen mülteci öğrenciler sınıf ortamında bilişsel anlamda zorlanıyorlar. Dersi algılama becerileri çok zayıf*” şeklinde görüş belirterek Türkçe anlama ve ifade etme becerilerinden yoksun şekilde sınıfa kayıt olan Suriyeli öğrencilerin derslerinde zorlandıklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan E4 ise “*okumayı çabuk öğreniyorlar. Ama okuduğunu anlama noktasında zayıf olduğunu söyleyebilirim. Arapça alfabesine alıştıkları için yazma konusunda çok sıkıntı çekiyorlar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin ana dildeki alfabe ile Türkçe dilinde kullanılan alfabenin farklı olması nedeniyle sınıf ortamında algılama konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtti.

PİCTES projesi kapsamında görev yapan E6, “*bizim okullarda örneğin 14 yaşına kadar hiç okula gitmeyen bir çocuğa 8.sınıf konuları ilk başta veriliyor. Onların hazır bulunuşluk seviyeleri çok düşük. Verilen dersler Türkçe olduğu için anlatılan şeyleri öğrenmekte güçlük çekiyorlar. Verilen kitapları ve içeriğini algılayamıyorlar. Dil problemi olduğu için eğitsel anlamda hiç verim almıyorlar*” diyerek, dil noktasında hazır bulunuşluk seviyesi olmayan öğrencilerin bu durum hakkında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K4, “*sınıf içi ders anlatımı esnasında dile hakim olmadıkları için anlatılan konuyu pek anlamıyorlar*” Suriyeli öğrencilerin yeterli dili algılama becerisine sahip olmaması nedeniyle sınıf içinde anlatılan dersleri algılamada sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K8, “*farklı bir kültür ve farklı bir bakış açısına sahip oldukları için okul içi çalışmalarını anlamlandıramadılar. Mültecilerin bedensel ve zihinsel seviyeleri buldukları sınıf düzeyine uygun değildi*” şeklinde görüş belirterek, farklı ülkeden gelip Türk okullarında eğitim almanın öğrencileri bilişsel anlamda zorladığını ve bu konuda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtti.

Araştırmaya katılan K15, “*dil bilmedikleri için akademik ders konusunda sağlıklı bir ölçüm yapamıyoruz*” şeklinde görüş belirterek, dil bilmeyen öğrencilere yapılan ölçme ve değerlendirmelerin yeterli akademik sonuçları sağlamadığını belirtmiştir.

4.2.2. Okulun Düzenini Bozan Davranışlarda Bulunma

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 19’u geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin okul ve sınıf akışını bozan davranışlarda bulunduğunu, okulda yaşanan bu sorunun çözümü noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K15, “*sınıfta çok sessiz değiller. Aralarında konuşup gürültü yapıyorlar*” şeklinde görüş belirterek öğrencilerin sınıf içi kurallar noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K18, “okul kurallarını onlara benimsetemedik. Derslerden erken çıkmak istiyorlar. Ders giriş çıkış saatlerine uymuyorlar. Kafalarına göre hareket edip çıkış saatlerinden önce okuldan ayrıldıkları oluyor” diyerek, çocukların genel ders giriş ve çıkış saatleri hakkında uyumsuz davranışlar sergilediğini ve konu hakkında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K19, “okul kurallarıyla ilgili ne kadar eğitim verilirse verilsin, uymakta güçlük çekiyorlar” diyerek, okul kurallarını benimsetme ile ilgili yapılan çalışmalara rağmen Suriyeli öğrenciler üzerinde sonuç almakta zorlandıklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K15, “okul ve sınıf kurallarına uymada sıkıntı çekiyorlar. Sınıfta genelde çok sessiz değiller. Aralarında konuşup gürültü yapıyorlar” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin sınıf ortamını bozan davranışlar sergilediğini bu noktada rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K13, “sınıf içinde özellikle bazı küçük mülteci gruplar öğretmen ders anlatırken sıraların üzerine çıkıyor, sınıfta koşuyorlar ve yerinde durmuyorlar” diyerek, Suriyeli öğrencilerin sınıfta dersin akışını bozduklarını belirtmiştir.

4.2.3. Derse Katılımları ve Okul Motivasyonlarının Yetersiz Olması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 15’i geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli öğrencilerin derse katılımları ve okul motivasyonlarının az olduğunu, öğrencilerin bu noktada rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K13, “ülkelerine kısa zamanda döneceklerini düşündükleri için Türkçe öğrenme konusunda çok isteksizler. Akademik okuma-yazma becerisi istemiyorlar. Sadece günlük Türkçeyi konuşacak ve anlayacak kadar Türkçe algılama becerisi istiyorlar. Okuma-yazmaya karşı isteksizler. Bu yüzden onlara sunulan imkanlar ve ağırlıklı verilen Türkçe eğitime rağmen aralarında okuma-yazma bilen kişi sayısı çok az” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerde okul ortamında genel bir isteksizlik olduğunu bunu aşacak rehberlik becerilerine ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan K12, “*Türkçe öğrenmeye güdülenmeleri hiç yok. Öğrenmek istemiyorlar. Bazı mülteci öğrenciler ders esnasında kulaklarını kapatıyor*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin derste anlatılanlara karşı direnç gösterdiklerini, bunu aşmak için gerekli rehberlik faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K8, “*ders işleniş esnasında güdülenmeleri yok. Okulda aldıkları bilgiyi gerçek hayatta kullanmak ile ilgili bağlantı kuramadılar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin, derse istekli katılmaları ve derste öğrendikleri bilgiyi kendi dünyasında kullanma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K9, “*ders çalışmanın yollarını anlatmak ve akademik ders başarısı onlar için lüks geliyor*” diyerek, Suriyeli öğrencilerin verimli ders çalışma ve yüksek akademik ders başarısının öğrenciye kazandıracığı kazanımlar noktasında rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan K8, “*çocukların okul için herhangi bir eğitsel hedefi yok. Okulda verilen derslerin, kendi akademik yaşamları içinde kullanımları konusunda anlama kabiliyeti çekiyorlar. Okula boş bir amaç için geliyorlar*” diyerek, öğrencilerin okul ve eğitimleri konusunda onların motivasyonlarını arttıracak bir hedefleri olmadığını, öğrencilerin kişisel eğitsel hedeflerini oluşturma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K5, “*derslerde söz hakkı isteme alışkanlıkları yok. Ben bu konuyu anlayamadım şeklinde öğretmene geri dönüt vermiyorlar. Derse karşı yabancılar. Ders ortamında kendini soyutlamışlar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin derse katılım noktasında yetersiz olduklarını ve öğretmenlerine karşı zayıf bağ kurduklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan K2, “*Türkçe öğrenmeye karşı isteksizler. Bu da eğitsel performans konusunda bazı sorunları beraber getiriyor. Mülteci öğrencilerimizin okula entegrasyonu istenilen düzeyde değil. Tam uyum sağlayamadılar ve hala yabancılık çekiyorlar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin okula uyum noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

4.2.4. Düşük Ders Başarısı

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 13'ü geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin düşük ders başarısının önlenmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan E1, “*ders başarısı çok düşük. İki tane üstün yetenekli mülteci öğrencimiz var. Sınıflarında başarılı oldukları için bizim öğrenciler tarafından el üstünde tutuluyorlar. Ders dışında alanlarda da yetenekli olan bu iki mülteci öğrenci sınıfların gözdesi oldular. İçinden biri sınıf başkanı. Geri kalanların genelde birden fazla zayıfı var*” şeklinde görüş belirterek Suriyeli öğrenciler arasında ders Başarısızlığın oldukça yaygın olduğundan bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan E5, “*aktif derse katılmayan öğrencilerin akademik ders başarısı düşük ve dersin kazanımlarını almada güçlük çekiyorlar*” diyerek Suriyeli öğrencilerin derse katılma ve yüksek der başarısı noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan E8 ise, “*genelde yazılılarına bakıyorum, hep 20 30 puan olacak şekilde zayıf not alıyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin sınavlarda kötü performans sergilediklerini, bu durumun düzeltilmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K10, “*akademik anlamda ders konusunda çok yetersizler. Kendi aralarında dile hakim olmadıkları için Türkçe konuşmadıkları için eğitim diline hakim olamıyorlar*” diyerek, Suriyeli öğrencilerin Türkçe diline hakim olmadıkları için akademik yönden başarısız olduklarını bu yönde bir rehberlik çalışmasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K14, “*Türkçeyi tam öğrenmeden sınıflara geldikleri için Türkçe okuma ve yazma sorunları var. Fen ve Sosyal Bilgiler dersinde özellikle sorun yaşıyorlar. İngilizce dersinde sorun yaşıyorlar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerinin yetersizliği yüzünden gördükleri derslerde başarısız olduklarını dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K18, *“Suriyeliler arasında çok başarılı öğrencilerimiz var. Ama genel olarak akademik başarı düzeyleri düşük. Çünkü okuma-yazmayı ilerleyen yaşlarına rağmen yeni öğreniyorlar. Aralarında Arapça yazma dahi bilmeyen öğrenciler vardı. Benim gözlemlediğim kalabalık ailelerin çocukları okuma-yazma performansı çok yavaş oluyor”* şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları ev ortamının ve okullara geç kayıt olmalarının onların akademik performansını olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

4.2.5. Yetersiz Öğretmen Tutumu

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 10’u geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin öğretmenleri tarafından yeterince ilgilenilmediğini, Suriyeli öğrencilere yaklaşım konusunda öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissettiğini ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere ön yargıyla yaklaştığını ifade etmiştir. Bu durumun düzeltilmesi noktasında derse giren öğretmenlerin rehberliğe ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

İlkokulda çalışan E3, *“öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı yaklaşımı eksik ve yanlış doludur. Sınıfların kalabalık ve birden fazla kaynaştırma öğrencisi olmasından dolayı mülteci öğrencilere pek zaman ayıramıyor”* şeklinde görüş belirterek, derse giren öğretmenlerin kalabalık sınıflarda ders işleme ve Suriyeli öğrencilere olan ön yargısı nedeniyle geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yeterince destek olamadığını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan E8 ise *“öğretmenlerimiz onların durumuna üzülüyorlar. Ama ellerinden bir şey gelmediklerini söylüyorlar”* şeklinde görüş belirterek, sınıfında Suriyeli öğrenci bulunan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin sınıf içindeki durumu hakkında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K4, *“öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı bakış açısı olumsuz duruyor. Bu konuda öğretmenlerin eğitim alması gerekiyor. Sınıf içinde dışlanma ve karşılıklı nefret konusuyla başa çıkmakta güçlük çekiyorlar. Öğretmen uyum sorunu yaşayan mültecilerle uğraşmak istemiyor”* diyerek, öğretmenlerin sahip

olduğu olumsuz bakış açısını değiştirmesi ve sınıfta yaşanan ayrımcılıkla m¼cadele konusunda desteğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan K8, “*ders anlatımında öğretmenler m¼lteci öğrencilere ulaşma noktasında büyük sıkıntı çektiler*” diyerek, Suriyeli öğrencilerin dersine giren öğretmenlerin işlenen konuları onlara aktarma noktasında beceri ve yöntemlere ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

PİCTES projesi kapsamında görev yapan K17, “*olumsuz öğretmen tutumları görüyorum. Çocuklar hakkında yanlış ve yalan bilgiler ediniyorlar. Sınıf ortamında ilgisiz davranıyorlar. Gelişimini desteklemiyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğretmenlerin Suriyeli öğrencileri aktif ders ortamına sokma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K18, “*Suriyeli ve Türk öğretmen arasında tutum farkı, Suriyeli öğretmenin şiddet yanlısı tutumu, Türk öğretmenin hoşgör¼lü tutumu Suriyeli çocukların eğitim ortamını etkiliyor. Suriyeli öğretmenlerin şiddet yanlısı tutumu derslerde sessiz olmasını sağlıyor. Aynı sessizliği Türk öğretmenlerin dersinde göremiyoruz*” diyerek, iki ÷lke arası öğretmen tutumunun farklı olmasının, sınıf içi ortamında dersin akışını etkilediğin dile getirmiştir.

4.2.6. Okul Devamsızlığı

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 10’u okullarında bulunan Suriyeli öğrenciler arasında sürekli devamsızlık yapan birçok öğrenci olduğunu bu sorunun çözümü noktasında rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan K19, “*okula bir gün gelip iki gün gelmiyorlar. Okula devam noktasında istikrarlı değiller*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin düzenli olarak okula devamı noktasında çalışmalarına ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K22, “*devamsızlık sorunu bizde de var. Sebepsiz özür belirtmeden aile, çocuklarını alabiliyor. Çocuk örneğin okulda kavga ettikten sonra hiç okula gelmeyebiliyor*” diyerek, Suriyeli ailelerin çocuklarının okula

devamı konusunda bilinçlendirilmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan E6, “*öğrencilerin çok sık devamsız yapması, öğrenmelerini olumsuz yönde etkiliyor*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmasının onların akademik başarısını olumsuz şekilde etkilediğini belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan E8, “*okulumuzda sürekli devamsızlık yapan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Suriyeli öğrencilerden oluşuyor. Okula kayıt olup hiç gelmeyen Suriyeliler var. Gelen öğrencilerin bazıları ise kafalarına göre okuldan ayrılabilirler. Mesela öğle arası verildikten sonra öğleden sonra derslere hiç gelmeyen Suriyeli 10-15 kişilik grubumuz var*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli okul çıkış-giriş saatleri ve okula devam noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

4.2.7. Ders Materyali Eksikliği, Ev Ödevlerini Yerine Getirmeme ve Evde Ders Çalışma Ortamının Olmaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 10’u Suriyeli öğrencilerin evde ders çalışma ortamlarının bulunmadığını, gerekli ders araç gereçlerine sahip olmadıklarını, verilen ev ödevlerini yerine getirmediklerini belirterek bu konu ile ilgili eksikliklerin giderilmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan E1, “*ders araç gereç malzemelerini getirmiyorlar*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin ders materyalleri konusunda önemsiz davrandıklarını dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan E6, “*evde ders çalışmak için uygun ortam yok*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin ait oldukları evde ders çalışma imkanları olmadığını dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan E7, “*ev koşullarında kız çocuklarına ev görevleri verildiği için evde ders çalışıp derslerini yapamıyorlar. Okulumda bir kız çocuğu ailesinden habersiz sabah namazında kalkıp ders çalıştığını ve ödevlerini yaptığını söyledi*”

şeklinde görüş belirterek, Suriyeli ailelerin akademik eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K6, “*okula gelirken defter, kitap, okul araç-gereç malzemelerini getirmiyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin ders materyallerinin öğrenmeye olumlu etkilerini idrak etme noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin sahip oldukları ders materyallerine zarar verdiğini belirten K7, “*mülteci öğrencilerin okul eşyaları proje kapsamında bakanlık tarafından veriliyor. Genelde çoğu mülteci bu eşyalara zarar verip kaybediyorlar*” şeklinde görüş belirtmiştir.

4.2.8. Okula ve Çevreye Uyum Sorunu

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 9’u okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin, okul ve çevreye uyum sorunu yaşadıklarını, yaşadıklarını adaptasyon sorununun çözümü noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan E5, “*buldukları okula ve çevreye uyum güçlüğü yaşıyorlar*” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin gittikleri okula oryantasyonu konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan K7, “*okula yeni başlayan 1.sınıf öğrencisi okul ve sınıf ortamına uyum sağlam için tercüman ile iletişim kuruyor. Okula yeni başlayan mülteci öğrenciler eğitsel ortamda dil bilmemelerinin sıkıntılarını yaşıyorlar*” şeklinde görüş belirterek, okula yeni başlayan Suriyeli öğrencilerin dil yönünden yetersiz olmaları nedeniyle okula uyum noktasında güçlük çektiklerini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K10, “*uyum problemleri çok fazla oluyor*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin okula adaptasyonu noktasında sıkıntı yaşadıklarını ve bunun çözümü için rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtti.

İlkokulda çalışan K12, “*kendi ülkelerinde eğitim alıp eğitimini Türkiye’de devam eden mültecilerin sınıflarda uyum sorunu çektiklerini görmüyorum. Derslere adapte olduklarını düşünüyorum. Ama ilk defa burada eğitime başlayanlar uyum*

sorunu çekiyor” şeklinde görüş belirterek, başka ülkede eğitim hayatına başlayan Suriyeli öğrencilerin uyum sorunu yaşadıklarını belirtti.

4.2.9. Eğitimlerine Veli Katkısının Yetersizliği

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 9’u Suriyeli öğrenci velilerin çocuklarının eğitim hayatına katkısının yetersiz olduğunu, velilerin eğitimin önemi ve gerekliliği noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtti.

Araştırmaya katılan K11, *“proje kapsamında geçici olarak mülteci öğrencilere ders veren Türkçe öğretmenlerinin yaptığı veli toplantılara mülteci velileri çok az katılım sağlıyor”* şeklinde görüş belirterek, velilerin okul ortamına daha çok katılım göstermesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K4, *“ev ziyareti kapsamında gözlemlediğim mülteci aileler sağlıklı görünmüyor. Psikolojik yardım almaları lazım. Çünkü sağlıklı bir ebeveyn çocukla olan iletişimde sorunlar yaşıyor”* diyerek Suriyeli velilerin de psikolojik yönden desteğe ihtiyaç duyduklarını ve bu yönde yardım almaları gerektiğini belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K22, *“aileden gelen bir eğitim aşkı, eğitime karşı bilinç sağlama imkanları yok. Ebeveynin çocuklara karşı ders konusunda desteklenmesi yok. İlgisiz kalıyorlar. Çocukların durumunu öğrenmek için okuldan bilgi alma gayretleri yok”* şeklinde görüş belirterek, velilerin çocukların eğitimi konusunda bilinçli olmadıklarını, bu yüzden eğitimlerine katkı sağlayamadıklarını, bu açığın giderilmesi noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K21, *“okulda eğitici faaliyet gezi gibi düzenlendiği zaman aileler izin vermiyor. Çocukları göndermiyor”* diyerek, velilerin çocukların okul etkinliklerine katılmada engel olduklarını dile getirmiştir.

4.2.10. Özel Eğitim Kapsamında Suriyeli Öğrencilere Yönelik Bir Faaliyetin Olmaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 2'si okullarında bulunan Suriyeli öğrenciler arasında zihinsel olarak yetersizlik şüphesi bulunan öğrencilere karşı herhangi bir çalışma yapamadıklarını ve hiçbir kuruma sevk edemediklerini belirterek bu yönde çalışmaya ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K16, “*Türk sınıflarında olan Suriyeli öğrencileri sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü olduğunu düşünebiliyor. Bu konuda daha çok rehber öğretmenler tespit yapıyor. Ama Rehberlik Araştırma Merkezleri bu konuda tanı koymuyorlar*” şeklinde görüş belirterek öğrenme becerilerinde sorun olan Suriyeli öğrencilere yönelik herhangi bir özel eğitim faaliyetinin olmadığını ve yönde çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

4.3. Mülteci Suriyeli Öğrencilerin Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma İhtiyaçları Hakkında Okul Rehber Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik konusunda verdiği cevaplar incelendikten sonra, 9 alt temaya ayrılmıştır. Ortaya çıkan temalar tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. Mesleki Rehberlikte Ortaya Çıkan Temalar (%)	F (Frekans)	Yüzde
Gelecek Meslek Planının Olmaması	17	56,6
Türkiye’de Yükseköğrenim Hedeflerinin Olmaması	15	50
İlkokuldaki Mesleki Rehberlik Faaliyetlerinin Yetersizliği	14	46,6
Çocukların Küçük Yaşta Aileleri Tarafından Zorla Çalıştırılmaları	12	40
Ailelerin Kız Çocuklarının Eğitimine Karşı Olması	11	36,6
Temel İhtiyaçların Yoksunluğunun Bireyin Kariyerini Engellemesi	9	30
Yükseköğrenim ve İş Bulma Noktasında		
T.C. Vatandaşlarından Dezavantajlı Durumda Olma	5	16,6
Rol-Model Alınacak Eğitimli Suriyeli Kişilerin Bulunmaması	3	10
Türkiye’de Meslek Edinme ve Eğitim Sistemi		
Hakkında Yetersiz Bilgiye Sahip Olunması	3	1

4.3.1. Gelecek Meslek Planının Olmaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 17'si okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin gelecek adına meslek planı oluşturmadıklarını, kendi gelecek ve kariyerleri noktasında öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan E1, *“mülteci öğrencilerimize biz misafir olarak bakıyoruz. Kendileri ile konuştuğumuzda kimisi iç savaş bitsin ülkemize geri döneceğiz diyor. Bazıları ise temelli olarak Türkiye’de kalacaklarını söylüyor. Gelecek adına meslek ve kariyer planı yaptıklarını düşünmüyorum”* diyerek, öğrencilerin günü birlik yaşadıklarını gelecek planı oluşturmadıklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan E2, *“öğrencilerin mesleki hedef noktasında herhangi bir paylaşımları rehberlik servisinde olmadı”* şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin gelecekleri adına bilinçli bir plan kurmadıklarını, bu noktada rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

İlkokulda çalışan E5, *“mesleki anlamda mesleklerin genelini tanıyorlar ama geleceğe dönük bir meslek ifade etmiyorlar. Uzun vadeli meslek hedefi onlar için tamamen hayal ürünü olabiliyor”* şeklinde görüşünde, öğrencilerin kişisel kariyerleri hakkında uzun vadeli plan becerisi oluşturmaya ihtiyacı olduklarını ifade etmiştir.

Ortaokulda çalışan K2, *“Türkçe bilmeyen mülteci öğrencilerin akademik anlamda başarıları düşük olduğu için herhangi bir mesleki kariyer planları bulunmamaktadır”* şeklindeki ifadesinde, düşük ders başarısının kariyer hedefi önünde bir engel olduğundan bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan K6, *“mülteci öğrencilerin dilinden gelecekte şu mesleği yapacağım veya gelecekte polis olacağım şeklinde kariyer hedef cümlesi duymadım”* diyerek, Suriyeli öğrencilerin kendilerini gelecekte hangi noktada görmek istediği konusunda bir amacı olmadığını ifade etmiştir.

4.3.2. Türkiye’de Yükseköğrenim Hedeflerinin Olmaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 15’i okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin Türkiye’de üniversite okuma hedeflerinin olmadığını, öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerine uygun üniversite hedefi oluşturma noktasında rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K6, *“yetenek ve ilgileri doğrultusunda bir üst kuruma yerleşmeleri konusunda bir bilinçleri olmadığını düşünüyorum”* şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin üniversite hedeflerinin olmadığını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K9, *“akademik ders başarıları zayıf olduğu için merkezi sınavlara motive değiller. Onlara gerekli üst öğrenim kurumlarını tanıtıcı yönlendirmeler yapamıyoruz. Onların gideceği üst öğrenim kurumları tanıtıcı bir faaliyet düzenlemeliyiz”* şeklinde görüş belirterek, okullarında Suriyeli öğrencileri bir üst kuruma yönlendirme noktasında eksiklerinin olduğunu ve bu konuda rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K12, *“gelecekte ne olmak istiyorsun diye sorduğumuzda fırıncı, terzi olacağım şeklinde genelde babalarının mesleği olan, lisans eğitimi ile planı olmayan cevaplar veriyorlar”* şeklinde görüş belirterek öğrencilerin üniversite eğitimi gerektirmeyen meslekleri hedeflediklerini belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K14, *“üniversite ve bir üst kuruma gitme noktasında motive değiller. Daha çok eğitim gerektirmeyen işleri hedefliyorlar”* şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin üniversite eğitimine sıcak bakmadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K21, *“Suriyeli çocukların ilkökul sonrası eğitim hedefleri konusunda bir hedefleri yok”* şeklindeki görüşünde, Suriyelilerin üniversite hedefi dışında ortaokul ve lisede eğitim görme isteklerinin olmadığını bahsetmiştir.

4.3.3. İlkokuldaki Mesleki Rehberlik Faaliyetlerinin Yetersizliği

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 14’ü ilkokullarda mesleki rehberlik faaliyetlerinin yetersiz olduğunu belirterek, ilkökul mesleki faaliyet noktasında yeni çalışma ve düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan E3, “*ilkokul olduğu için mesleki bir çalışmamız olmuyor*” şeklinde görüş belirterek ilkokuldaki mesleki faaliyetlerin yetersizliğini dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan E5, “*öğrencilerin genel anlamda ilkokulda olduğundan dolayı birincil öncelikleri daha çok kişisel ve eğitsel olmaktadır*” şeklinde görüş belirterek, okulda mesleki rehberlik faaliyetlerinin, diğer iki tür rehberlik faaliyet türü kadar etkin olmadığından bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan E7, “*ilkokulda olduğumuz için üniversite kariyer planlama konusunda bilgi veremiyoruz. Sadece ortaokul çeşitlerinden bahsediyoruz*” şeklinde görüş belirterek, ilkokul öğrenci seviyesine uygun, onların dil ve zihinsel becerilerini aşmayacak mesleki rehberlik faaliyetlerine ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K1, “*ilkokulda olduğumuz için mesleki yönlendirme çalışmaları olmuyor. Öğrencilerin bu alanla ilgili sorunları hakkında bilgi sahibi değilim*” diyerek, ilkokulda mesleki rehberlik faaliyetlerin yetersizliğinden ve bu konuda alan bilgisinin olmadığından bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan K5, “*mesleki rehberlik alanında mülteci öğrencilere yönelik bir çalışmamız yok*” şeklinde görüş belirterek ilkokulda mesleki rehberlik anlamında grup ve bireysel etkinlikleri uygulamadığını belirtmiştir.

4.3.4. Çocukların Küçük Yaşta Aileleri Tarafından Zorla Çalıştırılmaları

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 12’si okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin aileleri tarafında küçük yaşta çalıştırıldıklarını, bu sorunun çözümü noktasında düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu belirtti.

Ortaokulda çalışan K10, “*okullarını bitirip bir an önce Pazar ve hallerde çalışmayı düşünüyorlar. Tatil günlerinde bile çalışan öğrencilerim var*” şeklinde görüş belirtmiştir.

İlkokulda çalışan K12, “*yardım geldiği için baba çalışmıyor. Çocuklarını çalıştırıyor. Bu da mülteci çocuklarda baba örneğinin olumsuz olmasına ve okulda*

devamsızlık sorununa yol açıyor” şeklinde görüş belirterek, öğrencilerin küçük yaşta çalıştırılmasının eğitim hayatlarını olumsuz etkilediğini dile getirmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K17, *“çocuk işçi aralarında çok var. Ev ekonomisine katkı vermek için küçük yaşlarda çalışmaya başlıyorlar”* diyerek, ailelerin çocuklarını küçük yaşlarda dışarıda çalıştırdığını, bunu önlemek adına velileri yönelik çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K20, *“veliler çocuklarını okutma taraftarı değil. İlkokul bitir bitirmez ev ekonomisine katkı için çalışması gerektiğini düşünüyor”* diyerek, Suriyeli velilerin çocukların eğitimi noktasında bilinçlenmeye ihtiyacı olduklarını ifade etmiştir.

4.3.5. Ailelerin Kız Çocuklarının Eğitimine Karşı Olması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 11’i okullarında bulunan Suriyeli velilerin kız çocuklarının okumasına ve çalışmasına karşı olduğunu bu konu hakkında velilerin bilinçlenmeye ve rehberlik çalışmasına ihtiyacı olduklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan E4, *“kız öğrencilerin geneli ortaokulu bitirip eğitime son vermeyi düşünüyor. Gelecekle ilgili plan yapmamaları ailelerinden kaynaklanıyor. Ailelerin zihniyetine göre kadının görevi ev işi ile ilgilenmek ve dışarıda çalışılmasına izin verilmiyor”* şeklinde görüş belirterek, kız öğrencilerin eğitimlerinin aksatılmaması ve ailelerin bu konuda yanlış inanışlarından vazgeçmesi noktasında çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan E6, *“erken yaşta evlilik olması özellikle kız çocukları için mesleki bir kavram, hedef geliştiremiyorlar”* şeklinde görüş belirterek, Suriyeli ailelerin erken yaşta evliliğin olumsuz sonuçları noktasında bilinçlenmeye ihtiyaçları olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K8, *“mülteci kız öğrenciler özellikle çalışma hayatına katılma konusunda bir örnek görmedikleri için isteksiz ve amaçsızlar”* diyerek, kız çocukları için model bir bireyin aile ve yakın çevrede bulunmamasının, eğitime olan bakışlarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K10, “kız mülteci öğrencilerin velisi kızlarını okutma taraftarı değiller. O yüzden genelde bir üst öğrenim kurumunu düşünmüyorlar” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli velilerin kız çocuklarının lise ve üniversite eğitimi görmesine karşı olduklarını dile getirmiştir.

4.3.6. Temel İhtiyaçların Yoksunluğunun Bireyin Kariyerini Engellemesi

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 9’u okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlar noktasında ciddi sıkıntılar yaşadığını, bu sıkıntıların bireyin gelecek ve kariyer hedefi oluşturmasına engel olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan K19, “maddi yetersizlikten dolayı ilgi ve yeteneklerine göre seçim yapamıyorlar. Yaşadıkları zorluklar nedeniyle, uzun vadeli eğitimi olan meslekler yerine sadece maddiyat içeren meslekler belirliyorlar” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin ekonomik yetersizlikler içinde olmasının, mesleki planların hiç ortaya çıkmamasına neden olduğunu dile getirdi.

İlkokulda çalışan E1, “gelecek adına meslek ve kariyer planı yaptıklarını düşünmüyorum. Sonuçta en temel ihtiyaçları olan beslenme ve barınma ihtiyaçları bile tam karşılanmıyor” diyerek, temel ihtiyaçlardaki eksikliğin mesleki anlamdaki yapılması muhtemel hedeflere baştan olacağını öne sürmüştür.

Araştırmaya katılan E2, “mülteci öğrencilerimizin ihtiyaçlar hiyerarşisi düşünüldüğünde mesleki anlamda ihtiyaçları son sıralarda sayılır. Ülkeye, topluma uyum sağlama konusunda ihtiyaçları karşılanmadığı için mesleki ve kariyer anlamında bir ihtiyaçları yoktur” diyerek, öğrencilerin temel fizyolojik ve geçim kaynaklarından mahrum bir şekilde yaşam savaşı verdiklerini, bu sayede mesleki ve kariyer hedefi belirlemeye sıra gelmediğinden bahsetmiştir.

Suriyeli öğrencilerin barınma ve beslenme konusunda yetersizlikleri olması, onların mesleki anlamda hayal kuramamasına neden olduğunu, E5, “en temel ihtiyaçları beslenme ve barınma ihtiyaçları tam karşılanmadığı için kariyer hedefi yapamıyorlar” şeklinde ifade etmiştir.

4.3.7. Yükseköğretim ve İş Bulma Noktasında T.C. Vatandaşlarından Dezavantajlı Durumda Olma

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 5'i okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin Yükseköğretim kurumlarına yerleşme ve nitelikli iş bulma noktasında Türkiye vatandaşlarına dezavantajlı olduklarını ve bunun mesleki rehberlikte bir sorun alanı olduğunu düşünerek, Suriye uyruklu öğrencilerin bu önyargıları aşması için rehberliğe ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan E7, *“yabancı ülkede okuyup meslek sahibi olamam düşüncesiyle sadece bedensel çaba gerektiren mesleklere yöneliyor”* şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin üniversite okuyup nitelikli meslek sahibi olma noktasında motivasyonlarının hiç olmadığını dile getirmiştir.

Ortaokulda çalışan E8, *“Düşük ders başarısı üniversite eğitim almalarını zorlaştırıyor. Eğitimle bir yere gelemeyeceklerini düşünüyorlar. Çünkü ne kadar eğitim alırsa alsın, ne kadar başarılı olursa olsun, Türk öğrencilerin iş piyasasında onlardan önde olduklarını, kendilerine ayrımcılık yapılacaklarını düşünüyorlar”* şeklinde görüşlerini paylaşarak, Suriyeli öğrencilerin iş sektöründeki ayrımcılığa uğrayacağını düşünerek, akademik ders konusunda isteklerinin azaldığını belirtmiştir.

Ortaokulda çalışan K13, *“Suriyeli mülteci mezunlarının ülkede mezun olduğu işi yapamaması mülteci öğrencilerin üniversite eğitimi alma konusunda isteksizliğe sebep oluyor”* diyerek Suriyeli öğrencilerin, çevresinde gördükleri Suriyeli üniversite mezunu olanların mezun olduğu iş sektöründe mesleğini yerine getirememesini görünce, üniversite hedefi konusunda motive olamadıklarından bahsetmiştir.

4.3.8. Rol-Model Alınacak Eğitimli Suriyeli Kişilerin Bulunmaması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 3'ü okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin, çevrelerinde örnek alacağı üniversite mezun olduğu kişi bulunmaması nedeniyle, yükseköğretim okuma konusunda kişisel hedef belirlemediklerini ve bunun için öğrencilerin rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

PİCTES projesi kapsamında çalışan K19, “*anne-baba vasıfsız bireyler olduğu için, çevresinde örnek alacağı bir birey bulunmadığı için mesleki hedefleri belirsiz oluyor*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin yakın çevresinde örnek alacağı yükseköğrenim mezunu birey bulunmadığını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan E6, “*öğrencilerin çevresinde rol model alabileceği insan yok*” şeklinde görüş belirterek, Suriyeli öğrencilerin çevresinde kendi kimliği ile aynı olup nitelikli iş yapan bireylerin bulunmadığını dile getirmiştir.

4.3.9. Türkiye’de Meslek Edinme ve Eğitim Sistemi Hakkında Yetersiz Bilgiye Sahip Olunması

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmenin 3’ü okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin, Türkiye’deki yükseköğrenim kazanma ve iş edinme noktasında bilgi eksiklerini olduğunu, öğrencilerin mesleki yönlendirme noktasında var olan bilgi eksikliklerini yönünde rehberlik faaliyetlerine ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir.

İlkokulda çalışan E7, “*mesleki hedef noktasında hedefe giden yolu bilmeyen öğrenci-veli grubu var. Hangi lise, hangi üniversite ne için gerekli bilgi bilmiyorlar*” diyerek, öğrenci ve velilerin üniversite ve kariyer seçimi konusunda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan K15, “*yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim kariyerleri konusunda soru işaretleri var. Bizim ülkede onlara sınavsız geçiş hakkı verildi gibi söylentiler çıktı. Yabancı uyruklu öğrenciler hangi sınavlara girecekler, nasıl bir ölçme değerlendirme sistemine dahil olacaklar bu konularda hiçbir bilimiz yok*” şeklinde görüş belirterek, okullarında bulunan Suriyeli öğrencilere nasıl mesleki ve kariyer hedefi çizecekleri konusunda okul rehber öğretmenlerin gerekli bilgilere sahip olmadığını, öğretmenlerin bu konularda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

4.4. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Öğrencilerin Sahip Olduğu Diğer Sorunlar

Araştırmaya katılan 30 okul rehber öğretmene, sorun alanları göre üçe ayrılan (kişisel, eğitsel ve mesleki) rehberlik ana başlıkları dışında öğrencilerde

gözlemlediğiniz sorunları belirtmemiz istediğimizde 3 okul rehber öğretmeni (E4, E6 ve K18) bu konuda görüş belirtmemiştir. Geri kalan 27 okul rehber öğretmenin bahsettiği sorunlar başlık halinde aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmenlerin Sorunlar Başlığına Verdiği Cevaplar

Görüşmeci Kişi	Konu Ana Başlıkları
E1	Okulda Dışlanmaya Maruz Kalma-Akran Zorbalığı
E2	Dil ve İletişim Sorunu
E3	Kendilerini Buldukları Topluma Ait Hissetmeme
E4	Görüş Belirtmedi
E5	Riskli Çevre Koşullarına Sahip Yerlerde Yaşama
E6	Görüş Belirtmedi
E7	Geleceklerinin Belirsiz Olması
E8	Suriyeliler ile İlgili Toplumdaki Yanlış İnanışlar
K1	Ekonomik Yetersizlik-Kişisel Temizliğin Yetersiz Olması
K2	Ekonomik Yetersizlik-Okul Faaliyetlerine Katılmama
K3	Suriyeli Öğrencilerin Yaşça Kendisinden Küçüklerle Aynı Sınıflarda Eğitim Alması
K4	Bulduklarından Çevrede Kendilerini Soyutlamaları
K5	Velinin Çocuklarına Olan İlgisizliği
K6	Evde Mahrem Alanlarının Olmaması
K7	Okuldaki Türk Öğretmenlere Saygı Göstermeme
K8	Kız-Erkek Eşitliği Fikrine Sahip Olmama, Kız Çocuklarını Aşağıda Görme
K9	Ekonomik Yetersizlik
K10	Aralarında Gruplaşma Olması

K11	Dil-İletişim Sorunu
K12	Dil-İletişim Sorunu
K13	Akran Zorbalığı
K14	Akran Zorbalığı
K15	Akran Zorbalığı
K16	Ekonomik Yetersizlik
K17	Travmatik Yaşantılara Tanık Olma
K18	Görüş Belirtmedi
K19	Okula Uyum Sorunu
K20	Velinin Çocuğunun Eğitime Karşı Olması
K21	Suriyeli Çocuklar Konusunda Sorun Yaşamadığını Dile Getirdi
K22	Akran Zorbalığı

Yukarıda yer alan tabloyu incelediğimizde Okul Rehber Öğretmenlerin içinde yer alan 4'ü kişisel rehberlik alanında yer verdiğimiz akran zorbalığını okulda yaşanan diğer sorunlar kısmında cevap olarak belirtmiştir. Kişisel rehberlik alanına uygun gördüğümüz sorun alanı olan, dil ve iletişim sorunu diğer sorunlar kısmında cevap olarak sunmuştur. Suriyeli ailelerin çoğunlukla büyük maddi sıkıntılar yaşadıkları araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin görüşleri arasında yer almaktadır. Suriyeli çocuk ve ailelerin buldukları çevreye uyum sağlayamadıkları kendilerini oldukları çevreden soyutladıkları ortaya çıkan görüşler arasında yer almaktadır.

Tabloda yer alan görüşlere baktığımızda Suriyeli ailelerin gelecek adına plan kurmadıklarını ve günü birlik hayat sürdürdüklerini söyleyebiliriz. Bu durum çocukları hakkında eğitim ve kariyer planları yapmalarının önüne geçtiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan E1, *“Burada biraz dışlanmaya maruz kalıyorlar. Bizler onlar ayırımına uğruyorlar. Kıyafetleri ve üst başları temiz olmadığı için aşağılanan*

mülteci öğrenciler gördüm. 3-4 tane mülteci öğrencim var. Bunlar sürekli ya birbirleri ile ya da diğer öğrencilerle kavga halinde. Kavgasız bir gün geçirmiyorlar. Sözel iletişim nerdeyse hiç kurmuyorlar” şeklinde ifade ettiği görüşünde, araştırmamızda kişisel rehberlik alanında sorun alanı olarak gösterdiğimiz dışlanmaya maruz kalmayı öğrencilerin okulda karşılaştığı bir sorun olarak belirtmiştir. Okulda yer alan ayrımcılık, Türk ve Suriyeli arasında gruplaşmaya neden olmaktadır. İki grup arasında yer alan ana dil ve kültür farkı öğrencilerin iki farklı grupta ayrışmasına ve kendisinden olmayan öğrencilere karşı mesafe koymasına sebep olmaktadır.

Suriyeli öğrenciler sadece dışlanmaya maruz kalmamaktadır. Mağdur olduğu bu konunun kendilerini rahatsız ettiklerinin farkına varmadan kendi aralarında da ayrımcılık yapabilmektedir. Araştırmaya katılan K10, *“Kendi içindeki anlaşmazlıklarını toplum içine de yansıtıyorlar. Aralarındaki çatışmaları başka alanlara da sorunu olarak aktarıyorlar. Bu durum sonucu olarak aralarında taraf seçme, bir tarafa ait olma zorunluluğu getiriyor. Bu durum okul içine de yansıyor. Mülteci öğrencilerin aralarında bölünmesine neden oluyor”* şeklinde bu ifadesinde başta belirtilen savı destekleyecek bir görüşü ifade etmiştir.

İlkokulda çalışan E3, *“Mesleki rehberlik bölümünde de söylemiştim. Gelecek adına uzun vadeli planlar yapmıyorlar. Kendilerini buraya ait hissetmiyorlar. Öncelikle kişisel anlamda sorunları halledildikten sonra eğitsel ve mesleki ihtiyaçlarının giderilmesi gerekiyor. Mülteci öğrencilerin kendi sorunlarının üzerinde pek düşündüklerini sanmıyorum”* diyerek, mesleki rehberlik ihtiyaçları alanında konu başlığı olan “Mesleki Planlarının Olmaması” başlığını Suriyeli öğrencilerin okulda karşılaştığı sorun alanında değerlendirmiştir. Suriyeli öğrencilerin, ülkemizde geçici koruma statüsünde eğitim görmekte olması ve gelecekte hangi ülkede yaşayacakları konusunda belirsizliğin sürmesi mesleki ve kariyer planlarını olumsuz etkilemektedir.

Araştırmaya katılan K2, *“Bir anda ekonomik yoksulluk ile karşılaşan çocuklar yoksullukla baş etmede güçlük çekiyorlar. Yeni duruma alışmakta zorlanıyorlar. Bunun okul içinde yaptığımız rehberlik çalışmalarına katılmakta çok gönülsüz davranıyorlar”* şeklindeki ifadesinde, öğrencilerin savaşın getirdiği ani yoksulluk ve ekonomik krizle baş etme noktasında ailevi sorunlar yaşadığını dile getirmiştir. Maddi

imkânsızlıklar bireyin okul yaşantısını olumsuz etkilemekte, okul atmosferi içinde yapılan aktivitelere katılımlarını engellemektedir.

Suriyeli öğrencilerin okul aktivitelerine katılımının az olması sorununa ek olarak, Suriyeli velilerin okul olan ilişkisinin istenilen düzeyde olmadığını da söyleyebiliriz. Araştırmada yer alan K5, “*Velilerle hiç görüşmemiz olmadı. Seminerlere katılmıyorlar. Okulda yapılan çalışma ve toplantılara katılımları yok. Onlarla da yaşadığımız en büyük sorun iletişim. Aralarında Türkçe bilen çok az kişi var*” şeklinde bahsettiği ifadesinde velilerin, öğrencilerin var olan sorunları işbirliği ile çözme noktasında yetersiz olduklarını dile getirmiştir.

Suriyeli öğrencilerin okula devamları arttıkça var olan bazı sorunlarda düzelmeye eğilimine girmektedir. Örnek olarak K8’in dile getirdiği gibi, “*Mülteci öğrenciler okul içinde zaman geçirdikçe, bedensel gelişimleri normal seyrinde devam ettikçe var olan okul sorunları gittikçe azalıyor. Yaptığımız bütün okul etkinliklerine mülteci öğrenciler dahil ediyoruz. Bu onlarda var olan aidiyet sorununu azaltıyor. Kız ve erkek cinsiyetleri hakkında bağnaz çağdışı fikirleri var. Bu olumsuz önyargılar birbirleri ile iletişime geçmesine engel oluyor. Olumsuz davranışlarını düzeltme konusunda Türk öğrencilere nazaran daha başarılılar. Özellikle kız mülteci çocukları örnek davranış edinmede çok başarılıdır*” şeklindeki ifadesi, okulda geçirilen süre ve öğrencilerin etkinliklere katılımları arttıkça uyum sorunlarının azalmasına neden olduğunu destekleyen bir ifadedir.

Kişisel rehberlik alanında alt başlık olarak ifade ettiğimiz öğrenciler arasındaki şiddet sorunu, K13 tarafından diğer sorun alanı olarak ifade edilmiştir. K13, “*Şiddet davranışlarının iç savaş ve göçe bağlanmasına karşıyım. Kendilerini öne çıkarma istekleri var. Yaramazlıklarının altında kendini okulda gösterme davranışı var. Suriyeli öğretmenlerde dayak ve şiddet kullanımı oldukça fazla. Çocuklar şiddet uygulayan öğretmenlere karşı saygılı iken, hoş görülü öğretmenlere karşı saygısız davranıyor*” ifadesinde akran arası şiddete farklı bir yorum getirmiştir. Şiddet uygulamanın kültürlerinden kaynaklı bir alışkanlık olduğunu, Suriyeli öğretmenlerin öğrencilere karşı gösterdiği fiziksel şiddeti örnek olarak göstermiştir.

Okul rehber öğretmenleri, okul rehberlik servisinin işlevlerinden biri olan Bireysel Psikolojik Danışman'ın Suriyeli öğrenciler üzerinde uygulanmasının dil bariyeri nedeniyle zor olduğundan bahsetmiştir. Araştırmaya katılan K15, *“Bireysel psikolojik danışma yaptığımız öğrencimiz olmadı. Dil konusunda yaşadığımız güçlüklerden dolayı yapma ihtimalimiz de pek yok”* şeklindeki ifadesinde bu savı destekleyecek bir görüşü ifade etmiştir.

Suriyeli ailelerin maddi imkânsızlıklar nedeniyle birçok aile ile beraber tek evlerde kalmaları çocuklar açısından mahremiyet kavramını biraz olsun olumsuz anlamda etkilemektedir. Araştırma katılan K6, *“Düzenli bir hayatı olmadıkları için kalabalık ailelerle birlikte küçük evlerde yaşadıkları için çocuklar için mahremiyet duygusu pek olmuyor. Çocuklar görmesi sakıncalı olan birçok şeye şahit oluyorlar. Bu sorunlar çocuğun eğitim ortamında da problemlerini arttıran bir süreç yaşıyor”* şeklindeki ifadesinde bu olumsuz durumu işaret etmektedir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ve yorum kısmında analiz edilen araştırma verileri araştırmanın amacına uygun sonuçlara ve uygulama önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırmanın bu kısmında araştırma boyunca toplanan verilerle ortaya konulan bulgular tartışmaya açılacaktır. Sırasıyla kişisel rehberlik, eğitsel rehberlik ve mesleki rehberlik alanında elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Suriyeli öğrencilerin kişisel rehberlik ihtiyaçları hakkında okul rehber öğretmenlerinin görüşleri üzerine tartışma. Suriyeli öğrencilerin kişisel rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla okul rehber öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde, bu alanda sıklıkla belirtilen ilk sorunun öğrencilerin kendilerini ifade edememe ve dil sorunu olduğu ortaya koyulmuştur. İlgili literatürde benzer bulgulara ulaşılmıştır (Emin, 2018; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; Saklan, 2018; Yüce,2018). Saklan (2018), Suriyeli öğrencilerin ana dili eğitim dilinin farklı olmasında dolayı büyük sorunlar yaşadıklarını, aile içinde Arapça dili iletişime geçmenin çocukların Türkçe dilini ileri seviyeye taşıma noktasında sorun yarattığını dile getirmiştir. Emin (2016), Suriyelilerin eğitimleri noktasında en büyük engelin dil ve iletişim olduğunu vurgulamıştır. Dil sorunu temel bir sorun olarak kendisiyle beraber diğer sorunları da ortaya çıkardığını dile getirmiştir.

AFAD (2013)'ın Türkiye'de yaşayan Suriyeli bireyler arasında yaptığı araştırmaya katılanların %81,6'sı dil problemi yaşadıklarını ifade etmiştir. Mercan ve Bütün (2016) yaptıkları araştırmada; sınıfında Suriyeli öğrenci bulunan öğretmenlerin, Suriyeli çocuklarla iletişim kurmakta büyük zorluk çektiklerini, Suriyeli çocukların sınıf içinde kendilerini izole ettiklerini, sahip olduğu problemleri dil bariyeri yüzünden öğretmene aktaramadıklarını tespit etmiştir. Araştırmada sıralanan sorunların temelinde yatan en büyük neden ise çocukların ifade edici Türkçe dil becerisine çok az sahibi olmasıdır. Erdem ve arkadaşları (2017), Suriyeli öğrencilerin alfabe farkı,

doğru telaffuz edememe, doğru yerde doğru sözcükleri kullanamama nedenleri yüzünden Suriyeli öğrencilerin okullarda iletişim sıkıntısı çektiklerini vurgulamıştır.

Suriyeli öğrencilerin kişisel rehberlik alanındaki ikinci sorun alanı akran zorbalığı ve öğrenciler arasında yaşanan zorbalık ve şiddettir. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri Suriyeli öğrencilerin okullarında sürekli şiddet uyguladığını, akran zorbalığına maruz kaldığını dile getirmiştir. Ortaya çıkan bu bulguya benzer olarak Yüce (2018), yaptığı araştırmasında Suriyeli öğrencilerin bazen okulda Türk öğrencilere olmak şartıyla, çoğunlukla da kendi aralarında saldırganca davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur. Saklan (2018), Suriyeli öğrencilerin sınıflarında disiplin sorunu yarattıklarını araştırmaya katılan öğretmenlerin ifadelerinde dile getirdiğini belirtmiştir. Suriyeli öğrencilerin okullarda ara sıra birbirleriyle kavga ettikleri, şiddet davranışını gösterdikleri ve diğer öğrencilere nazaran daha fazla disiplin olayına karıştıkları ifade edilmiştir. Delen (2018) yabancı uyruklu öğrencilerde en sık gözlemlenen olumsuz davranışın fiziksel şiddet içeren davranışlar sergileme olduğunu dile getirmiştir. SETA (2017) tarafından yapılan araştırmada Türkiye’de yer alan Suriyeli öğrencilerin akran şiddetini doğal ve kabul edilebilir olarak gördüklerini ifade etmiştir. Keskinlik ve Kara (2017) ortaya koydukları araştırmalarında Suriyeli öğrenciler içinde olumsuz davranışlar içinde en fazla saldırganlık davranışını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan Rehber öğretmenler, Suriyeli öğrenciler okullarında kendilerini yalnız hissettiklerini, yeterince arkadaşlık ilişkisi kuramadıklarını dile getirmiştir. Buna benzer sonucu Mercan-Uzun ve Bütün (2016) araştırmalarında tespit etmiş, okullarda bulunan Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilerle arkadaşlık ilişkisi kurmadıklarını, Suriyeli öğrencilerin okulda kendilerini tek başına ve etraftan kendini soyutlamış hissettiklerini belirtmiştir. Erdem ve arkadaşları (2017), Türk ve Suriyeli öğrencilerin sahip oldukları kültürel farklılıklar nedeniyle birbiriyle aralarında sosyal ilişki noktasında sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. İki ayrı grubun başka kültürlere mensup ebeveynlerden dünyaya gelmesi, dünya görüşü konusunda oldukça farklı kültür normlarının olması iki grubun arasına mesafe koymaktadır. Kıroğlu ve arkadaşları (2017), yabancı uyruklu öğrencilerin, okullarda eğitim gördükleri esnada

kendilerini tek başına hissettiklerini ve okula ait olamadıklarını araştırmada dile getirmiştir.

Suriyeli öğrencilerin kişisel rehberlik alanında yaşadığı diğer bir sorun ise okul ortamında ayrımcılığa uğramadır. Yapılan görüşmelerde rehber öğretmenler okullarında bulunan Suriyeli öğrencilerin Türk öğrenciler tarafından dışlandığını, ders içi ve ders dışı etkinliklerde Suriyeli öğrencileri aralarına almayarak ayrımcılığa maruz bıraktıkları söylemiştir. Delen (2018), öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içinde dışlanmaya maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrenciler arasındaki kültür farklılıkları öğrencilerin birbirini dışlamasına neden olduğu ortaya konulmuştur. Apak (2014), Mardin’de yaşayan Suriyeli bireylerin arasında yaptığı araştırmada, katılımcıların % 36’sının ayrımcılıkla karşılaştığını dile getirdiğini belirtmiştir. Suriyelilerin kendilerine isimleri ile hitap edilmediği, “Suriyeli” şeklinde isimlerini belirtmeden kendilerine seslenilmesinden rahatsız oldukları ortaya çıkmıştır. Yüce (2018), Suriyeli öğrencilerin okula uyumu ile ilgili yaptığı çalışmada benzer bir bulgu bulmuş, araştırmaya konu olan Suriyeli öğrencilerin Türk öğrenciler tarafından dışlayıcı bir tutuma maruz kaldığı gözlemlemiştir. Demirbaş ve Bekaroğlu (2013) yaptıkları araştırmada Suriyeli öğrencilerin maruz kaldığı ayrımcılığın göç sonrası stresi arttıracaklarını, bunun çocuklar üzerinde olumsuz etkilerini olduğunu araştırmada ortaya koymuşlardır.

Okul rehber öğretmenleri sınıflarında bulunan Suriyeli öğrencilerin, kişisel sağlık noktasında ailelerin yeterli özeni göstermedikleri dile getirmiştir. Ailelerin maddi durumları ve sahip olduğu temizlik kültürü, çocukların kişisel bakım konusunda eksiklik yaşamalarını sağlamaktadır. Uzun ve Bütün (2017), araştırmada görüş bildiren öğretmenlerin çocukların kişisel temizlikleri ile ilgili okulda sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin, çocukların kişisel temizlik ihtiyaçlarını gidermede yetersiz kaldıklarını, okul ortamında Suriyeli çocukların kişisel temizlik noktasında eksikliklerinin hemen fark edildiğini belirtmiştir.

Saklan (2018), araştırmaya katılan öğretmenlerin ifadesinde, okullara gelen Suriyeli öğrencilerin ailelerin büyük ekonomik sıkıntılar çektiğini ifade etmiştir. Türkiye yerleşen Suriyeli bireylerin iş bulmakta zorlandıkları, maddi olanaksızlar

nedeniyle çocuğun eğitim masraflarını karşılamada sıkıntılar yaşandığı ve sahip oldukları hayat kalitesinin standardın çok altında olduğu dile getirmiştir. Topsakal ve arkadaşları (2013), yaptığı araştırmada, göç nedeniyle farklı bir ortama gelen ailelerin çevreyle uyum sorunları yaşadığını, uyum sorunu nedeniyle ailelerin çocuklarına yeterince zaman ayıramadığını ve bu ilgisizliğin ebeveyn desteği olmadan içinde yaşadığı çevrenin tehlikelerine açık bir şekilde çocukların gelişimlerini devam ettiklerini belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin eğitsel rehberlik ihtiyaçları hakkında okul rehber öğretmenlerinin görüşleri üzerine tartışma Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri sınıflarda Suriyeli öğrencilerin, akademik ön bilgi olarak buldukları sınıf seviyesinin altında olduğunu belirtmiştir. Yüce (2018) buna benzer bulguyu yaptığı araştırmasında bulmuş, Suriyeli öğrencilerin hazır bulunuşluk açısından sınıf seviyesinin altında olduğunu gözlemlemiştir. Erdem (2017) ise Suriyeli öğrencilerin derste gerekli olan ön bilgilerinin son derece yetersiz olduğu sonucu ortaya koymuştur. Özdemir (2016) sınıflarda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin, eğitim diline tam hakim olamamalarından kaynaklı olarak, derse katılımlarının yetersiz olduğunu, sınıf içinde etkinliklerde pasif davrandıklarını, sınıfın akademik iklimine olumsuz etkide bulduklarını dile getirmiştir.

Araştırmada ortaya konan başka bir bulgu ise Suriyeli öğrencilerin düşük akademik ders başarısına sahip olmasıdır. Şeker ve Sirkeci (2015) yaptıkları araştırmada mültecilerin yeni ülkelerindeki gittikleri okulda akademik anlamda başarısız olduklarını tespit etmiştir. Ereş (2016) sunduğu araştırmasında dil bariyerinin öğrencinin ders başarısına engel olduğu yönünde verileri elde etmiştir. Özdemir (2016), okulda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin okulun genel akademik başarısına olumsuz etkide bulunduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre okulda yer alan yabancı uyruklu öğrenciler, eğitim diline hakim olmadıkları için, öğretmenin derste anlattığı konuyu tam algılayamamakta ve kişisel akademik hedef oluşturamamaktadır. Polat ve Uluocak (2019) göçe maruz kalmış çocukların yeni ortamda yaşadıkları uyum sorunlarından biri olarak da okul başarısızlığını göstermiştir.

Polat ve Rengi (2014), farklı kültüre mensup çocuklarla etkileşimde bulunma ve doğru iletişim yöntemi kurmada sınıf öğretmenlerin kendilerini yetersiz gördüklerini ortaya koymuştur. Nar (2008), dıştan yoğun göç alan bölgelerin okullarında çalışan öğretmenlerin iş motivasyonlarının istenen düzeyde çıkmadığını dile getirmiştir. Sağlam ve Kanbur (2017) mülteci öğrencilere yönelik sınıf öğretmenlerinin tutumlarını incelediği araştırmasında, yeterlik boyutunda öğretmenlerin istenen düzeyde bir değer alamadıklarını tespit etmiştir.

Delen (2018) sınıfında 1-2 tane yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlerin 3'te 2'sinin şikâyetinin, yabancı uyruklu öğrencilerinin sınıf kurallarını uyum sağlama davranışı gösterme konusunda yetersiz oldukları görüşünü belirtmiştir. Aynı araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin, sınıf arkadaşı ile konuşarak dersin akışını bozma, sınıfta ders dışı bir etkinlikle meşgul olarak öğrenme ortamından uzaklaşma gibi olumsuz davranışların gözlemlendiğini belirtmiştir.

Özdemir (2016), araştırmaya katılan öğretmenlerin içinde çok az bir grubun yabancı uyruklu öğrencilerin, okula devam sorunu olduklarını belirtmiştir. Devamsızlık yapan ve derse katılmayıp ders içi etkinlikleri yerine getirmeyen öğrencilerin okulun genel başarısını olumsuz yöne çektiğini dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin okul ve çevreye uyumlarının istenen düzeyde olmadıklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgunun literatürdeki diğer çalışmalarla tutarlılık gösterdiği tespit edilmektedir. Yüce (2018) yaptığı çalışmada, örnekleme konu olan Suriyeli öğrencilerin dil bariyeri nedeniyle uyum sorunu yaşadıklarını tespit etmiştir. Gülay (2011) ortaya koyduğu çalışmada okula uyum düzeyini yükselten değişkenlerin, saldırgan davranışının azalması, akranlarla olan şiddetin eksilmesi gibi durumları göstermiştir. Erdem ve arkadaşları (2017), Suriyeli öğrencilerin Türkiye'ye olan uyumlarını, öğretmenlerin gözünde son derece yetersiz bulduklarını tespit etmiştir. Suriyeli öğrencilerin, Türk gelenek ve görenekleri konusunda az bilgiye sahip olması ve Türkçe diline tam hakim olamaması nedeniyle göçle geldikleri Türkiye'de uyum sorunu çektiğini belirtmiştir.

Özdemir (2016), okullara gelen yabancı uyruklu öğrencilerin, veli okul iletişimine olan katkısının olumsuz olduğunu dile getirmiştir. Araştırmaya katılan lise

ve ortaokul okul idaresinin görüşlerine göre yabancı uyruklu öğrencilerin velileri genel anlamda veli okul ilişkisini olumsuz yöne çektiği ortaya konulmuştur.

Suriyeli öğrencilerin mesleki rehberlik ihtiyaçları hakkında okul rehber öğretmenlerinin görüşleri üzerine tartışma Okullarda bulunan Suriyeli öğrencilerin geleceğine dönük uzun vadeli kariyer ve meslek hedefin bulunmadıkları araştırma bulgularında yer almıştır. İlgili literatürde buna benzer sonuca Taştan ve Çelik (2017) ulaşmış, araştırma esnasında görüşülen Suriyeli aileler çocukların gelir getirici mesleklerde bir an önce çalışması gerektiği belirtmişlerdir. Suriyeli aileler çocukları için uzun vadede meslek planı yapmamaktadırlar.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri, Suriyeli ailelerin kız çocuklarının eğitime karşı olduğunu, ilkokuldan sonra kız çocuklarını okula göndermediklerini belirtmişlerdir. Yüce (2018) yaptığı araştırmasında benzer bulguya ulaşmış Suriyeli ailelerin kız ve erkek çocuklarının bir arada olduğu karma sisteme karşı olduğu bu durumun kız çocuklarının eğitime erişmesini engellediğini ortaya koymuştur. Taştan ve Çelik (2017), kız çocuklarının erken evlendirilmesi nedeniyle eğitimlerinin yarıda kaldığından bahsetmiştir. Topsakal ve arkadaşları (2016) Türkiye’de iç göçle doğduğu bölgeden başka bir bölgeye göç eden aile çocuklarının yoğun olduğu okulda eğitim veren okul idarecileri ile yaptığı görüşmelerde, ailelerin eğitimde fırsat eşitliği konusunda yetersiz bir bilince sahip olduğunu, kız çocuklarının eğitimlerine devam etmesine karşı olduğunu dile getirmiştir.

Suriyeli öğrenciler, ailelerin maddi açıdan son derece kötü durumda olmaları nedeniyle erken yaşlarda çalışmaya zorlanmaktadır. Araştırmanın mesleki rehberlik bölümünde ortaya çıkan bu bulguyu destekleyen başka bir çalışma ise HRW (2015) tarafından gerçekleştirilmiş, ailelerin geçimini tam sağlayamaması nedeniyle çocuklarını çalıştırmak için zorladıklarını ifade etmiştir. Aras ve Yasun (2016) yaptığı araştırmasında çocukların küçük yaşlarda işe başlamasının onların eğitimine engel olduğunu tespit etmişlerdir. Topsakal ve diğerleri (2013), sosyo ekonomik düzeyi düşük ve yeterli sağlıklı ebeveyn tutumlara sahip olmayan ailelerin, çocuklarını ekonomik gerekçe göstererek çalıştırdıklarını dile getirmiştir. Bu ailelere mensup

çocuklar, okul saatleri içinde zorla çalıştırılmakta veya okul saatleri dışında ek olarak dışarda çalışmaktadırlar.

Delen (2018) araştırmasında yabancı uyruklu öğrencilerde istenmeyen davranışlar arasında önemli başlıklar arasına gelecek kaygısı ve eğitimde bir amaca sahip olmamaları ifadesini eklemiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin gelecek adına kaygıları ve gelecek adına belirsizliğin olması onları gelecek adına plan yapmaktan alıkoymaktadır. Ozankaya (1995) ülkelerinden başka bir bölgeye göç eden bireylerin, belirsizlik durumu yaşadıklarında dengelerinin bozulduğunu, kendi hayatlarının birçok alanında bocalama yaşadıklarını ve hayatta var olan birbirine zıt değerler arasında gelgit yaşadıklarını belirtmiştir.

Suriyeli öğrenciler ile yakından ilgilenen okul rehber öğretmenleri merkezi sınav sistemi öğrenci alımının Suriyeli öğrencileri kapsamadığını, bu yüzden akademik başarıları yüksek Suriyeli öğrenciler hak etmediği, genel ders başarıları düşük liselere yönlendirildiklerini ifade etmiştir. Taştan ve Çelik (2017) ise benzer bulguya ulaşmış, Suriyeli öğrencilerin TEOG puanlarına göre tercih yapmadıklarını, mahalle yerleştirmeye tabi olduklarını ve bu yüzden aralarında başarılı Suriyeli öğrenciler üst düzey başarılı liselere yerleşemediklerini ortaya koymuştur.(Araştırma sırasında TEOG 2017’de kaldırılmıştır.

5.2. Sonuçlar

Araştırmanın amacı, giriş bölümünde bahsedildiği gibi ülkemizde bulunan Suriyeli öğrencilerin rehberlik ihtiyacı noktasında belirlenen sorunları ortaya koymaktır. 2011 yılının ortalarından itibaren patlak veren gelen Suriye iç savaşı sonucunda komşu ülke Türkiye’ye yönelik büyük göç akını başlamıştır. 7 yıllık bu süre zarfında ülkesini terk eden 4 milyona yakın Suriyeli Türkiye’ye sığınma talebinde bulunmuştur. Türkiye’de bulunan Suriyeliler içinde zorunlu eğitim çağında olup 18 yaşın altında 1,5 milyona yakın çocuk bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ilk olarak Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranının yıldan yıla arttıracak çalışmalarda bulunmuş, her Suriyeli öğrenciyi evine en yakın okula kaydolması için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Suriyeli öğrencilerin Türk okullarında sınıflara girmesi ile beraber Suriyeli öğrencilerin okula uyum, akademik ders başarıları noktasında sorunlar

saptanmış ve araştırma amaçları doğrultusunda bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmektedir.

5.1.1. Kişisel Rehberlik Bulgularına İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenler, sınıflarında bulunan Suriyeli öğrencilerin alıcı ve ifade edici Türkçe diline hâkim olamadıkları için okul içinde başkaları ile iletişim kurarken sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ana dili ile eğitim dili farklı olan Suriyeli öğrencilerin iletişim eksikliği nedeniyle sınıflarında bulunan diğer öğrencilerle arasında mesafe olduğu durumu ortaya çıkmıştır.

Aynı ana dili konuşan Suriyeli öğrenciler, kendi aralarında bu dille anlaştığı için günlük Türkçe kullanımında ilerleme sağlayamamakta bu durum okulda arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilemektedir.

Suriyeli öğrencilerin kendi arkadaş ortamında fiziksel şiddete başvurduğu okul ortamında yer alan öğretmenlerin rehberlik servisine ilettiği sorunların başında yer almaktadır. Suriyeli öğrenciler, okul ortamında şiddet davranışını rehber öğretmenleri ifadesine göre sıklıkla gösterirken ve bu fiziksel şiddet eylemini normal buldukları rehber öğretmen görüşleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucuna göre, Suriyelilerin aile içinde anne-baba veya diğer aile büyükleri tarafından fiziksel şiddet gördükleri, beslenme, kişisel bakım ve eğitimi ihtiyaçları konusunda ailenin çocuğu ihmal ettiği ortaya çıkmıştır.

Suriyeli öğrencilerin okul içinde diğer sınıf arkadaşları ile yeterli düzeyde arkadaşlık ilişkileri kuramadığı, okul ve sınıf etkinlikleri sırasında arkadaşlık ilişkilerinin istenilen düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmada görüşlerini ortaya koyan okul rehber öğretmenleri, Suriyeli öğrencilerin okul ortamında ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Ayrımcılık ve dışlanma davranışını sadece sınıf arkadaşları tarafından değil, okulun diğer paydaşları veli ve öğretmenleri tarafından da sergilendiği sonucu çıkmıştır.

Okul ve sınıf ortamında yer alan Suriyeli öğrenciler, ev koşullarının yetersiz olması sonucu kişisel bakım ve temizlik noktasında özensiz durmaktadırlar. Aileleri tarafından kişisel temizlik konusunda ihmale uğrayan Suriyeli çocuklar, sınıf ortamında bu konunun eksikliğini hissetmekte, arkadaşları arasında mesafe oluşmasına neden olmaktadır.

Okullarda yer alan Suriyeli öğrenciler, en temel ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beslenme ve bakım konusunda aileleri ile beraber büyük eksiklikler yaşamaktadır. Yetersiz beslenme sorunu olan ve kişisel güvenliğin en az sağlandığı evlerde barınan Suriyeli öğrencilerin bu durumu okul içinde eğitim motivasyonlarını düşürmektedir.

Suriye iç savaşının en yakın şahitlerinden biri olan çocukların çoğu, iç savaş esnasında anne-baba, kardeş veya diğer yakınlarını savaş ortamında kaybetmişlerdir. İç savaş ve yakın ölümünün getirdiği acı ve sıkıntılar, çocuklarda travmaya sebep olduğu ortaya çıkmıştır.

Suriye'den ülkemize gelen Suriyeli mülteci aileler, ekonomik koşulların yetersizliği nedeniyle ev kiralalarının diğer bölgelere göre nispeten ucuz olduğu, riskli çevre koşullarının bulunduğu konutlarda ikamet etmektedirler.

5.1.2. Eğitsel Rehberlik Bulgularına İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri, sınıflarında bulunan Suriyeli öğrencilerin sınıf düzeylerinde istenen ön bilgi ve birikime sahip olmadan sınıflarında kayıt olduğunu ve bu durumun akademik ders yetersizliği ve başarısızlığına neden olduğunu dile getirmişlerdir.

Sınıfta yer alan Suriyeli öğrencilerin, dersin akışını bozan olumsuz davranışlarda bulunduğu ve sınıfta öğrenme ortamını kötü yönde bozduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin ifadesine göre, sınıflarda bulunan Suriyeli öğrencilerin eğitsel motivasyonları son derece yetersiz olduğu sonucu çıkmıştır. Sınıf ortamında derse katılım göstermedikleri, sınıf öğretimine katkı sağlamadıkları ortaya çıkmıştır.

Okullarda yer alan Suriyeli öğrencilerin akademik ders başarısının istenilen düzeyde olmadığı, düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada görüş bildiren okul rehber öğretmenleri, Yabancı Dil, Din Kültürü Ahlak Bilgisi ve Seçmeli Kuran-ı Kerim derslerinde öğrencilerin genel akademik performansının vasat, diğer akademik derslerde ise sınıf ders başarısının çok altında olduğu görülmüştür.

Suriyeli öğrencilerin sınıflarda yer almasıyla beraber öğretmen tutumları noktasında bazı yanlış tavırların olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin 3'te biri Suriyeli öğrencilerin okula uyumu, başka kültürden gelen öğrenci ile olumlu iletişim kurma konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çok kapsamlı eğitim ortamı konusunda bilgi ve tutum eksikliği olduğu kanısına varılmıştır.

Sınıflarda bulunan Suriyeli öğrenciler eğitim ortamlarında gerekli eğitim materyallerine sahip olmadıkları, ailelerin çocuklarının eğitsel araç-gereç maliyetlerini karşılamadığı sonucu çıkmıştır. Öğrenciler öğrenmenin pekişmesi için gerekli okul dışı eğitsel çalışmaları yerine getirmedikleri sonucu çıkmıştır.

Okullara kayıt olan Suriyeli öğrencilerin, kayıtlı olduğu okullarda devam sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenci ve velinin mazeret bildirmeden okula gelmediği veya dersler devam ederken okuldan ayrıldığı araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin 3'de biri tarafından dile getirilmiştir.

Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenler, farklı ülkede eğitim gören Suriyeli öğrenciler okula alışma evresinde olduklarını, okul ve çevreye istenen uyumu sağlayamadıklarını belirtmiştir.

Suriyeli öğrencilerin akademik performansların istenen düzeyde olmamasını eğitsel ortamına veli katılımının yetersiz olmasını bağlayan öğretmen görüşleri araştırmada ortaya çıkmıştır. Velilerin, çocukların akademik performansını iyileştirmede yetersiz oldukları, olumlu katkı sağlamadıkları, özellikle kız çocuklarını lise ve sonrası eğitim için teşvik eden girişimlerde bulunmadıkları öğrenilmiştir.

Özel Eğitim kapsamına değerlendirilmesi gereken, bedensel ve zihinsel yönden yetersizlikleri bulunan öğrenciler için, herhangi kurumsal sistemin olmadığı sonucu

çıkmiştir. Suriyeli öğrenciler, kaynaştırma eğitimi almaları konusunda tanı almamakta, bireyselleştirilmiş eğitim programlarından yararlanmamaktadırlar.

5.1.3. Mesleki Rehberlik Bulgularına İlişkin Sonuçlar

Gelecek kariyer hedefi noktasında Suriyeli öğrencilerin herhangi bir planı olmadığını araştırmaya katılan öğretmenlerin (30 kişi) yarısından fazlası dile getirmiştir. Suriyeli öğrencilerin, gelecekte ülkesine dönüp yaşama veya Türkiye’de kalıp kalıcı vatandaşlık kazanma seçenekleri hakkında belirsizliklerin devam etmesinin kariyer planı oluşturma sürecini sekteye uğrattığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin yükseköğrenim ve lise hedefleri bulunmadığını ortaya koymuşlardır. Türkiye’de yer alan Suriyelilerin ortaöğretim ve üniversite eğitim seçenekleri konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Suriyeli öğrenciler, lisans veya daha üst düzey eğitim gerektiren meslek hedefleri bulunmamakta basit el becerisi gerektiren iş hayali kurmaktadır.

Okul rehber öğretmenleri, eğitim kurumlarında yeterli mesleki rehberlik programı bulunmadığını belirtmiştir. Kariyer ve yönlendirme konusunda Suriyeli öğrencilere yönelik etkinlikler bulunmamaktadır. Özellikler ilkokulda çalışan rehber öğretmenler, okullarında bulunan Suriyeli öğrencilere katkı sağlayacak mesleki rehberlik programlarının eksikliğinden bahsetmiştir.

Okulda Suriyeli öğrencilerin aileleri tarafından ev ekonomisine destek amaçlı zorla çalıştırıldıkları görüşmelerde dile getirilen sorunlar arasında yer alır. Çocukların okulda olması gereken saatlerde sokaklarda çalıştıkları ve bu durumun okul devamsızlığı ve ders başarısını olumsuz etkilediği araştırma sonucunda çıkmıştır.

Suriyeli ailelerin kız çocuklarını erken yaşta evlendirme amaçları taşıdıkları için, kız çocuklarının meslek sahibi olmasını istememektedirler. Bu durumun sonucu olarak, Suriyeli kız çocukları ortaokuldan mezun olduktan sonra lise ve üniversite eğitimlerine devam etmemekte, dışarıyla bağlantısı olmadan ev içinde yaşamaktadırlar.

Kişisel rehberlik alanında ortaya konulan temel ihtiyaçların eksikliği bireyi mesleki ve kariyer hedeflerinden mahrum bırakmaktadır. Araştırmaya katılan okul rehber öğretmenlerin 3’de biri, Suriyeli çocukların zorlu yaşam koşulları nedeniyle günü birlik hedefler koyduklarını, uzun süreli kariyer planı yapmalarının imkansızlığını dile getirmiştir.

Suriyeli öğrenciler, üniversite ve lise merkez sınavlarında Türk öğrencilere göre dezavantajlı bulunmaktadır. Bu durum nitelikli eğitim için mesleklere hedefini sekteye uğratmaktadır.

İç savaş koşulları sonrası ülkesini terk eden Suriyeli yetişkinler içinde üniversite mezunu sayısının az olması Suriyeli öğrencilerin çevresinde rol-model alacağı Suriyeli yetişkin sayısının az olmasına imkan vermektedir. Suriyeli yetişkinler, Türkiye’de çoğunlukla basit el ve beden becerisi olan, alanında yükseköğrenim gerektirmeyen mesleklerde istihdam edinmiştir.

Suriyeli öğrenciler, Türkiye’de yer alan meslek edinme ve kariyer basamakları konusunda yeteri bilgiye sahip olmadıkları, araştırmaya katılan okul rehber öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Lise ve üniversiteye giriş koşulları konusunda Türkiye’de yer alan Suriyeli öğrencilere sağlanan haklar konusunda yeterli ve anlaşılır bir veri tabanı bulunmadığı sonucu çıkmıştır.

5.3. Öneriler

1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu yaşayan Türkiye’deki okullarda kayıtlı Suriyeli öğrenciler için yaşadıkları kültüre uyumlu Psikososyal müdahale programının tüm okulları kapsayacak şekilde planlanıp uygulamaya konulması.

2. Türkiye’de kamu kurumlarında çalışan okul rehber öğretmenlere yönelik, çok kültürlü psikolojik danışma konusunda başlangıç düzeyinde bilgilendirici hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir.

3. Farklı kültürlerde yer alan çocukların Türkiye’deki okullara uyumunu sağlayacak Türkiye’deki tüm okullarda işlevsel kullanıma uygun okula uyum programlarının oluşturulması gerekir.

4. Liseye Giriş Sınavı ve Üniversiteye Giriş Sınavlarında öğrenciye yönelik bilgilendirme amacı taşıyan kılavuzlar hazırlanırken, Türkiye’de okuyan Suriyeli öğrenciler de dikkate alınmalıdır. Kılavuzlarda Suriyeli öğrencilere yönelik bilgilendirici metinlerde eklenmeli, sahip olduğu haklar ve öğrenciden istenen koşullar açık bir şekilde belirtilmelidir.

5. Suriyeli öğrencilerin ailelerine yönelik olarak okullarda sağlıklı anne-baba tutumları noktasında kendi kültür ve diline uygun veli eğitimleri yapılmalıdır.

6. Suriyeli öğrencilerin akademik ders başarısını olumlu katkı sağlayacak eğitim materyalleri oluşturulmalıdır. Özellikle Suriyeli öğrencilerin fazla olduğu bölgelerde materyaller için finansal destek oluşturulmalı ve ayrılan kaynak oluşturulan materyallere aktarılmalıdır.

7. Okullarda ayrımcılıkla mücadele konusunda okul idaresi, öğretmenler ve velilere yönelik olarak farkındalık eğitimleri düzenlenmelidir. Farklı kültürlere hoşgörü ile yaklaşan bir tutumu benimseyen öğretmen, veli ve okul idaresi okuldaki öğrenciler için olumlu bir rol-model olurlar.

8. Suriyeli öğrencilerin sergilediği zorbalık ve şiddet davranışının temelinde fiziksel şiddet ve baskıya dayalı ebeveyn tutumları büyük bir yer kaplamaktadır. Ebeveynlerin bu olumsuz durumu fark edip ve hatasını düzeltme konusunda velilere yönelik okullarda çok kültürlülüğü esas alan veli eğitim programları düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

AFAD (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. AFAD Yayını. Ankara.

AFAD. (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Ankara. 2017

Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akkaya, A. (2013). *Suriyeli Mültecilerin Türkçe Algıları*. Ekev Akademi Dergisi. (56).

Altun, F. (2015). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları, Psikolojik Danışma Yaşantıları ve Rehber Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilerle İlgili Yeterlik Düzeyleri*. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Apak, H. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Mardin Artuklu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aras, B. ve Yasun, B. (2016). *The educational oppurtunities and challenges of Syrian refugee students in Turkey: temporary education centers and beyond*. (Çevrim-içi: <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2016/07/Bulent-Arasand-Salih-Yasun-1.pdf>, Erişim tarihi:28.12.2018)

Aydemir, A. (2014). *8.sınıf Öğrencilerinin Zorba/Kurban Davranışları, Benlik Algıları ve Rehberlik İhtiyaçlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BBC Türkçe, (2018). Grafiklerle: Suriye'de 8. yılına giren savaş. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137> Erişim Tarihi: 03 Ocak 2018.

Bircan, E., Arslan, N., Cevher, T., Y. (2017). *Mültecilere 'Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesine Yönelik Uyum Kursuna Katılan Öğreticilerin Kurs*

Hakkındaki Görüşleri ve Hazır Bulunuşluk Durumları. International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume:5 Issue:4, p. 174-200.

Baloğlu, M., G6v, E., Bağriaçık, T. (2017). *Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı*. Ankara: Pratik Tanıtım Yayıncılık.

Can, G. (2005). *Okullarda Rehberlik Hizmet-Alanlar-Bilimleri*. (6.baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Chuenyane, M., Z. (1983). *Career Guidance Needs Assessment of Black Secondary School Students in the Transvaal Province of the Republic of South Africa*. *International Journal for the Advancement of Counselling*. Cilt:6. Sayfa:271-280.

Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Çelik, B. (2017). *Lise Öğrencilerinin Zorba Davranışları ve Rehberlik İhtiyaçlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çetinkaya, Y.E., Derin, S., Boran, M. (2018). *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçları*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:47.

Delen, A. (2018). *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Bulunduğu İlkokullarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demirbaş, H., Bekaroğlu, E. (2013). *Evden Uzakta Olmak:Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler*. Kriz Dergisi. 21(1-2-3).

Deniz, M. ,E., Erözkan, A. (2010). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik (4.baskı)*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Düzkaya, H., Yazıcı, E. (2017). *Misafirlikten Vatandaşlığa Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü: Türkiye ve Avrupa Birliği Mevzuatı Ekseninde*

Karşılaştırmalı Değerlendirme. HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. Sayı:6.

Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların Eğitimi.* SETA Analiz,153.SETA:Ankara.Erişim adresi: <http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808>

Erdem, M., D., Kaya, İ., Yılmaz, A., (2017). *Örgün Eğitim Kapsamındaki Suriyeli Çocukların Eğitimleri ve Okul Yaşantıları Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi.* International Journal of Languages Education and Teaching. Sayı: 5(3). 463.

Ereş, F. (2016). *Problem of the immigrant students' teachers: are they ready to teach?.* International Education Studies. 9(7). 64-71.

Erkan, S. (1997). *İlköğretim Öğrencilerinin Rehberlik İhtiyaçlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma.* Kuram ve Uygulamada Eğitim. Sayı:3.

Fazel, M., Reed, R.V., Panter-Brick, C., Stein, A. (2012). *"Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors", The Lancet, 379(9812), 266-282.*

Frater and Mathieson, K. (2004). *"Refugee trauma, loss and grief: Implications for intervention" in Hamilton, R., Moore, D. (Eds.), Educational Interventions for Refugee Children: Theoretical perspectives and implementing best practice (pp.12-34).* London, England: Routledge Falmer.

Geçici Koruma Yönetmeliği (2014). T.C. Resmi Gazete, 29153, 22 Ekim 2014.

Gülay, H. (2011). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 36(36). 1-10.

Güneri, Y., O. (1999). *ODTÜ için Psikolojik Danışma ve Rehberlik Modeli Geliştirilmesi: Minnesota Üniversitesi Öğrencileri, ODTÜ öğrencileri, ODTÜ Psikolojik Danışma ve Rehberlik Personeli ile Yapılan Bir İhtiyaç Belirleme Çalışması.* Doktora Çalışması. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven, E. (2002). *İlköğretimdeki Velilerin Rehberlik Anlayışı ile Öğrencilerin Rehberlik İhtiyaçlarının Karşılama Düzeyleri Arasında İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven, M. (2004) Okullarda Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Arı Yayıncılık.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim tarihi: 30 Aralık 2018.

Hatunoğlu, A. ve Y. Hatunoğlu. (2006). “Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 1 (14),333-338.

Herdem, F. (2012). *İlköğretime Devam Eden Parçalanmış ve Tam Aile Çocuklarının Rehberlik İhtiyaçlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Eğitim Enstitüsü.

Human Rights Watch (HRW). (2015). Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey111(Erişim Tarihi:01.02.20019).

İnsan Hakları Derneği. (2013). *Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye’den Gelen Sığınmacılar İstanbul Örneği*. İstanbul.

Karagözoğlu, C. ve İ. Kemertaş. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayıncılık. 25.Baskı. Ankara.

Kaya, A. (2005). *Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik*. 1-33. Psikolojik Danışma ve Rehberlik (Eds: A. Kaya, A. Baysal, C.Kaygusuz, E. Sarı, G. Girgin, H. Şahin, M. Güven, M. Kutlu, S. Balcı, Ş. Terzi.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kepçeoğlu, M. (1999). “*Psikolojik Danışma ve Rehberlik*”. İstanbul. Alkım Yayınevi.

Kepçeoğlu, M. (2001). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (11.baskı). İstanbul: Alkım Yayınevi.

Kesici, Ş. (2007). *Şube Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre 6. 7. ve 8.sınıf Öğrencilerinin Rehberlik ve Danışmanlık İhtiyaçları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı:17.

Kesici, Ş., Hamarta, E., Arslan, C. (2008). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması*. 9. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildirileri. İzmir. 7(2). 361-367.

Keskinkılıç-Kara, S.B., Şentürk-Tüysüzer, B. (2017). Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimi Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri. Akademik Sosyal Araştırma Dergisi. 6(44). 236-250.

Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). *Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Sorunları*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Aralık 2010, ss.26-39.

Kuzgun, Y. (1991). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (2.baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.

Kuzgun, Y. (2014). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Nobel.

Külahoğlu, Ş. (2001). *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*. Ankara: Pegem.

Lavusa, N. I. (2010). *Guidance - Related Needs of Adolescents’ in Kenya*. University of Calgary.

Machel, G. (2001). *The Impact of War on Children*. London: Hurst & Co.

McBrien, J. L. (2005). *Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature*. Review of Educational Research, 75(3), 329-364.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*.
<http://mevzuat.meb.gov.tr>.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi Gazete: 10 Kasım 2017 Sayı: 30236.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). (<https://pictes.meb.gov.tr/izleme>). Erişim Tarihi: 30 Aralık 2018.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018b). *Geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*. Milli Eğitim Bakanlığı: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/26150053_26-02-2018_Ynternet_BYlteni.pdf

M. Başçılar, S. Lotfi,(2017). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Sosyal Hizmet*. IGUSABDER, 3 (2017): 275-286.

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme. (1961). T.C. Resmi Gazete, 10898, 5 Mayıs 1961.

Nar, B. (2008). *Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri (Dilovası örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Ozankaya, Ö. (1995). *Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. Cem Yayınevi.

Özdemir, Ç. (2016). *Sivas İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul İklimine Etkisine İlişkin Görüşlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.

Özgüven, İbrahim Ethem. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.

Polat-Uluocak. G. P. (2009). İç göç Yaşamış ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. Buca Eğitim Fakültesi. 26. S:35-44.

Polat, S. Rengi, Ö. (2014). *Sınıf Öğretmenlerinin Kültürel Farklılık Algıları ve Kültürlerarası Duyarlılıkları*. Zeitschrift Für Die Welt Der Türken Journal of Word of Turks, 6(3), 135-156.

Poyraz, C. (2007). *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rutter, J. (1998). Refugees in Today's World. In Rutter, J. (Ed.). *Refugee Education: Mapping the Field* (pp.13-32). Staffordshire, England: Trentham Books.

Sağlam, H. İ. ve İlksen Kanbur, N. (2017). *Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Sakarya University Journal of Education, 7(2), 310-323.

Saklan, E. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme*. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA). (2017). Engelleri aşmak: Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak. [Çevrim-ıçı: <https://setav.org/assets/uploads/2017/11/EngelleriA%C5%9FmakT%C3%BCrkiye%E2%80%99de-Suriyeli-%C3%87ocuklar%C4%B1-Okulla%C5%9Ft%C4%B1rmak.pdf>]

Sirin, S. R. & Rogers-Sirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.

Steel Z, Silove D, Chey T, Bauman A, Phan T. (2004). *Mental disorders, disability and health service use amongst Vietnamese refugees and the host Australian population*. Acta Psychiatr Scand 2004; 111:300-309.

Szente, J., Hoot, J., & Taylor, D. (2006). *Responding to the special needs of refugee children: Practical ideas for teachers*. Early Childhood Education Journal, 34(1), 15-20.

Şahin C. (2001). *Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 2001; 21(2):57-67.

Şeker, B.D. Sirkeci, I. (2015). *Challenges for refugee children att school in eastern Turkey*. Economics and Socioogy. 8(4). 122-133.

Şuer T. (2005) *Posttravmatik Stres Bozukluğu*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. Sayı;47:205-210.

Tan, H. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Taştan, C., Çelik, Z. (2017). Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler. (http://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/Suriye_Rapor_TUKCE.pdf, Erişim tarihi:01.01.2019).

Tekin, U. , Yüksek, D. (2017). *Göç ve Eğitim: Türkiye’de ve Almanya’da Aile Dili Okul Dilinden Farklı Olan Çocukların Okullaşması*. Çalıştay Sonuç Raporu. Anadolu Kültür Derneği.

Topsakal, C., Merey, Z., Keçe, M.(2013). *Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim-Öğretim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt:6. Sayı:27.

Tuzcu, A., Bademli, K. (2014). *Göçün Psikososyal Boyutu*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2014; 6(1):56-66

Uluslar Arası Göç Örgütü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Editör: Bülent Çiçekli. Sayı:18.

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği (UMHD). (2017). *Suriye’de ihlaller ve Halep raporu*. İstanbul: İNSAMER İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.

UNICEF (2016). *Türkiye’deki Suriyeli çocuklar bilgi notu*. http://unicef.org/tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Nisan%202016_1.pdf.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2017). Syria regional response plan, Turkey. Erişim adresi: <http://www.unhcr.org/syriarrp6/docs/syriarrp6-turkey-response-plan.pdf>

Uzun, M., E., Bütün, E. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi. Sayı:1. 72-83.

Ültanır, E. (2005). “Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi”. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,1/1,102-111.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). T.C. Resmi Gazete, 28615, 4 Nisan 2013

Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (14.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara.

Yüce, E. (2018). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Uyumları*. Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Üre, Ömer., Yılmaz, H. (2002). *Rehberlik*. Konya. Çizgi Kitabevi. 1.Baskı.

Warfa N, Bhui T, Craig T, Curtis S, Mohamud S, Stansfeld S et al.(2005). Post-migration geographical mobility, mental health and health service utilisation among Somali refugees in the UK: a qualitative study. *Health Place* 2005; 12:503-515.

EK -1 VERİ TOPLAMA ARACI

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖNERİSİ

Tez Önerisi: Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin ihtiyaç duyduğu rehberlik faaliyetlerinin ve yaşadığı sorunların okullarında bulunan rehberlik öğretmeni görüşlerine göre incelenmesi.

GÖRÜŞME SORULARI

1-Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2-Meslekte Kaçınıcı Yılıınız:

1.- 9. Yıl 10. – 19. Yıl 20. yıl ve üzeri

3-Okulunuzda Suriye uyruklu kaç tane öğrenci var ?

1-49 50-99 100 ve üzeri

4-Suriye uyruklu öğrenciler konusunda yapılan çalışmalara, eğitimlere katıldınız mı? Evet ise adını yazar mısınız? Evet Hayır Katılan çalışmanın adı:

5- Travma ile ilgili eğitim aldınız mı ?

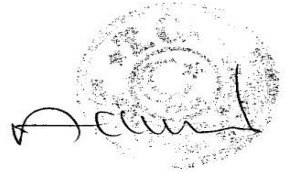
Evet Hayır Evet ise adı:

6- Sizce Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin kişisel rehberlik alanında yaşadığı sorunlar nelerdir?

7- Sizce Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin mesleki rehberlik alanında yaşadığı sorunlar nelerdir?

8- Sizce Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin eğitsel rehberlik alanında yaşadığı sorunlar nelerdir?

9-Suriye uyruklu mülteci öğrencilerin karşılaştıkları ve size getirdikleri sorunlar nelerdir?



EK-2 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ



T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.4576674
Konu : Araştırma İzni (Ahmet UYANIK)

04.03.2019

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 18/02/2019 tarihli ve 48178250-300-E.2709 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet UYANIK'ın "Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan ekli listede adı yazılı okullarda görevli rehberlik öğretmenlerine eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacının, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlaması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2018-2019 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Gönüllü Katılım Formu (1 Sayfa)
- 2-Görüşme Soru Formu (1 Sayfa)
- 3-Okul Listesi (2 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
04 Mart 2019

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No:4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

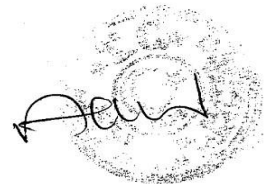
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden dba8-fa88-30be-b66c-d0c1 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 KATILIMCILARIN ÇALIŞTIĞI KURUM BİLGİSİ

YÜKSEK LİSANS ARAŞTIRMASINA KATILACAK OKUL REHBER ÖĞRETMEN BİLGİLERİ

SIRA	OKUL ADI	İL	İLÇESİ
1	ABDUSSAMET FAZİLET KUZUCU İLKOKULU	KONYA	MERAM
2	MERAM ALPASLAN ORTAOKULU	KONYA	MERAM
3	VAKIFBANK İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	MERAM
4	AYŞE SÖNMEZ İLKOKULU	KONYA	MERAM
5	ALİ TAŞOLUK İLKOKULU	KONYA	MERAM
6	MÜMTAZ KORU İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	MERAM
7	MÜMTAZ KORU İMAM HATİP ORTAOKULU(PİCTES ÖĞRETMENİ)	KONYA	MERAM
8	AHMET AZMİ MAKBULE ELBERK ORTAOKULU	KONYA	MERAM
9	24 KASIM İLKOKULU	KONYA	MERAM
10	KEMAL HATİPOĞLU İLKOKULU	KONYA	MERAM
11	ZAFER ORTAOKULU	KONYA	MERAM
12	ZAFER İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	MERAM
13	CUMHURİYET İLKOKULU	KONYA	MERAM
14	CUMHURİYET İLKOKULU(PİCTES ÖĞRETMENİ)	KONYA	MERAM
15	MEHMET ŞÜKRÜYE SERT İLKOKULU	KONYA	MERAM
16	TEOMAN BİLGE İLKOKULU	KONYA	MERAM
17	SELÇUK İLKOKULU	KONYA	MERAM
18	MEHMET KARACIĞANLAR İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	MERAM
19	MEHMET KARACIĞANLAR İMAM HATİP ORTAOKULU(PİCTES ÖĞRETMENİ)	KONYA	MERAM
20	YUSUF İZZET HORASAN İLKOKULU	KONYA	KARATAY
21	MEHMET BAYIR İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	KARATAY
22	KUVAYİ MİLLİYE İLKOKULU	KONYA	KARATAY
23	CELAL AKIN İLKOKULU	KONYA	KARATAY
24	KARATAY BELEDİYESİ 23 NİSAN İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	KARATAY
25	SULTAN ALPASLAN İMAM HATİP ORTAOKULU	KONYA	KARATAY
26	BÜYÜKSİNAN FATMA MEHMET DALAN İLKOKULU	KONYA	KARATAY
27	AKÇEŞME İLKOKULU	KONYA	KARATAY
28	İSMETPAŞA İLKOKULU	KONYA	KARATAY
29	BARBAROS İLKOKULU	KONYA	SELÇUKLU
30	OVA UN İLKOKULU	KONYA	SELÇUKLU

Araştırmacı
Ahmet UYANIK



EK-4 KATILIMCI ONAM FORMU

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi başlıklı bir araştırma çalışması olup okullarda bulunan Suriye uyruklu mülteci öğrencilere daha etkin bir rehberlik faaliyeti geliştirme amacını taşımaktadır. Çalışma Ahmet UYANIK tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile mülteci öğrencilerin sorunları ve rehberlik ihtiyaçları ortaya konacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, yapı yapılandırılmış görüşme formu yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmaz durumda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma bölümünden Ahmet Uyanık'a (mail/tel) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Ahmet UYANIK
Adres : İsacan Bezirci Ortaokulu
İş Tel :
Cep Tel : 0 543 974 89 81

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:
İmza:
Tarih:

